

DEMOKRASİ VE İNSAN HAKLARI

# KUZEY KIBRIS'TA SİYASET VE TOPLUM: BİR ANKET ÇALIŞMASI

Sertaç Sonan, Ebru Küçükşener  
ve Enis Porat  
2021 Raporu



Bir anket çalışmasına dayanarak bu rapor, vatandaşların Kıbrıs'ın kuzeyindeki farklı siyasi ve sosyal meselelere yönelik tutumlarını araştırıyor.



Çalışmada, özellikle, yerli Kıbrıslı Türkler ile 1974'ten sonra adaya gelen Türkiyeli göçmenler arasındaki farklılık ve benzerliklere odaklanılmaktadır.



Anket sonuçları, bir takım temel siyasi ve sosyal konularda, iki grubun tutumlarında ciddi farklılıklar olsa da, bazı konularda önemli benzerliklerin de gözlemlenebileceğine işaret etmektedir.



# İÇİNDEKİLER

<b>GİRİŞ</b> .....	4
<b>METODOLOJİ VE ÖRNEKLEMİN DEMOGRAFİK PROFİLİ</b> .....	5
<b>BÖLÜM 1</b> <b>KISA BİR TARİHSEL ARKA PLAN: ADANIN BÖLÜNMESİ VE</b> <b>GÖÇMENLERİN ADAYA YERLEŞTİRİLMESİ</b> .....	8
Türk vatandaşlarının kuzey Kıbrıs'a göçü .....	8
<b>BÖLÜM 2</b> <b>KİMLİK ALGISI, AİDİYET DUYGUSU VE GRUPLAR ARASI</b> <b>İLİŞKİLER</b> .....	10
<b>BÖLÜM 3</b> <b>KUZEY KIBRIS'TA DİN</b> .....	14
<b>BÖLÜM 4</b> <b>KUZEY KIBRIS'TA DEMOKRASİ KÜLTÜRÜ</b> .....	18
<b>BÖLÜM 5</b> <b>KUZEY KIBRIS'TA SİYASAL KÜLTÜR</b> .....	22
<b>BÖLÜM 6</b> <b>TÜRKİYE İLE İLİŞKİLER</b> .....	28
<b>BÖLÜM 7</b> <b>KIBRIS SORUNU VE KIBRISLI RUMLARA KARŞI TUTUM</b> .....	30
<b>BÖLÜM 8</b> <b>GÖÇMENLER ARASINDAKİ TUTUMLARIN DEĞİŞİMİ</b> .....	35
<b>SONUÇ</b> .....	40
<b>EK ANKET FORMU</b> .....	41
<b>REFERANSLAR</b> .....	45

## Şekiller

<b>ŞEKİL 1:</b>	Kendinizi öncelikli olarak nasıl tanımlarsınız? (%)	11
<b>ŞEKİL 2:</b>	Vatanınız olarak nereyi tanımlarsınız? (%)	11
<b>ŞEKİL 3:</b>	'Kendimi KKTC'ye ait hissediyorum'	12
<b>ŞEKİL 4:</b>	Türkiyeli Göçmenleri/Kıbrıslı Türkleri nasıl tanımlarsınız?	12
<b>ŞEKİL 5:</b>	Kıbrıslı Türkler ile Türkiyeli göçmenler arasındaki ilişkiyi genel olarak nasıl tanımlarsınız?	13
<b>ŞEKİL 6:</b>	Herhangi bir dine mensup musunuz?	15
<b>ŞEKİL 7:</b>	(Evet ise) mezhebınız nedir?	15
<b>ŞEKİL 8:</b>	Camiye gidip gitmediğimize bakmaksızın, kendinizi dindar bir kişi olarak görüyor musunuz?	15
<b>ŞEKİL 9:</b>	Cenazeler dışında, camiye ne sıklıkla gidersiniz?	16
<b>ŞEKİL 10:</b>	KKTC'ye daha fazla cami inşa edilmesini destekliyor musunuz?	17
<b>ŞEKİL 11:</b>	KKTC'de daha fazla ilahiyat koleji açılmasını destekliyor musunuz?	18
<b>ŞEKİL 12:</b>	Sizce demokrasi ile idare edilen bir ülkede yaşamak ne kadar önemlidir?	29
<b>ŞEKİL 13:</b>	Şimdi size bazı siyasal sistemler sayacağım. Her birinin bu ülkeyi yönetmek açısından ne kadar iyi olduğunu söyler misiniz? (Kıbrıslı Türkler)	19
<b>ŞEKİL 14 :</b>	Şimdi size bazı siyasal sistemler sayacağım. Her birinin bu ülkeyi yönetmek açısından ne kadar iyi olduğunu söyler misiniz? (Türkiyeli göçmenler)	19
<b>ŞEKİL 15:</b>	Sizce bu ülke ne derece demokratik bir düzenle yönetiliyor?	19
<b>ŞEKİL 16:</b>	Genel olarak bugünlerde hayatınızdan ne kadar memnunsunuz?	20
<b>ŞEKİL 17:</b>	'Genelde erkekler kadınlardan daha iyi siyasi lider olurlar'. Bu ifadeye ne derece katılırsınız?	21
<b>ŞEKİL 18:</b>	Sizce genelde insanlara güvenilebilir mi yoksa insanlarla ilişkilerde çok dikkatli mi olunmalı?	21
<b>ŞEKİL 19:</b>	'KKTC vatandaşı olmaktan gurur duyuyorum'	22
<b>ŞEKİL 20:</b>	'KKTC'nin mevcut siyasal sisteminden gurur duyuyorum'.	23
<b>ŞEKİL 21:</b>	Bugünlerde toplumumuzda işlerin doğru yönde mi yoksa yanlış yönde mi gittiğini düşünüyorsunuz?	23
<b>ŞEKİL 22:</b>	'KKTC siyasetinde aktifim'	24
<b>ŞEKİL 23:</b>	'KKTC siyaseti ile ilgili günlük haberleri takip ediyorum'	24
<b>ŞEKİL 24:</b>	'Türkiye siyaseti ile ilgili gündelik haberleri takip ediyorum'	25
<b>ŞEKİL 25:</b>	KKTC hükümetine ne kadar güvendiğinizi belirtir misiniz?	25
<b>ŞEKİL 26:</b>	Türkiye Cumhuriyeti hükümetine ne kadar güvendiğinizi belirtir misiniz?	26
<b>ŞEKİL 27:</b>	Hangisini lideriniz olarak görüyorsunuz?	26
<b>ŞEKİL 28:</b>	Siyasi konularda insanlar sol ve sağdan bahsederler. Bu ölçekte kendi görüşlerinizi nereye koyarsınız?	27
<b>ŞEKİL 29:</b>	Sizce Türkiye ile KKTC arasındaki ilişkinin nasıl olması gerekir?	28
<b>ŞEKİL 30:</b>	'Türkiye'nin KKTC'nin iç işlerine çok fazla müdahale ettiğini düşünüyorum.'	29
<b>ŞEKİL 31:</b>	'Türkiye'nin KKTC'ye yönelik politikalarından memnunum.'	29
<b>ŞEKİL 32:</b>	'Kıbrıs adasının bölünmüş olması beni rahatsız eder.' Bu ifadeye ne derece katılırsınız?	30
<b>ŞEKİL 33:</b>	'Mevcut durumun devami'. Bu ifadeye ne derece katılırsınız?	31
<b>ŞEKİL 34:</b>	'Türkiye'ye bağlanma'. Bu ifadeye ne derece katılırsınız?	31
<b>ŞEKİL 35:</b>	'İki devletli çözüm'. Bu ifadeye ne derece katılırsınız?	32
<b>ŞEKİL 36:</b>	'Kıbrıs Cumhuriyeti çatısı altında tek devletli çözüm'. Bu ifadeye ne derece katılırsınız?	32
<b>ŞEKİL 37:</b>	'Siyasi eşitliğe dayalı, iki bölgeli, iki toplumlu federasyon'. Bu ifadeye ne derece katılırsınız?	33
<b>ŞEKİL 38:</b>	Kıbrıslı Türk ve Kıbrıslı Rum liderlerin üzerine anlaştığı ve 3 garantör ülkenin onayladığı, siyasal eşitliğe dayalı iki bölgeli iki toplumlu bir çözüm anlaşmasının referanduma götürülmesi durumunda ne yönde oy kullanırdınız?	33

<b>ŞEKİL 39:</b>	Peki, adanın birleşmesi durumunda Kıbrıslı Rum komşunuz olmasını ister misiniz? .....	34
<b>ŞEKİL 40:</b>	KKTC'ye ailenizden ilk kim göç etti? .....	35
<b>ŞEKİL 41:</b>	Türkiyeli göçmenlerin, adaya geliş dönemine göre kimlik algısı. (%) .....	36
<b>ŞEKİL 42:</b>	Türkiyeli göçmenlerin, adaya geliş dönemine göre vatan algısı. (%) .....	36
<b>ŞEKİL 43:</b>	Türkiyeli göçmenler arasında iki bölgeyi, iki toplumlu siyasal eşitliğe dayalı bir federasyona yönelik destek (%) .....	36
<b>ŞEKİL 44:</b>	Türkiyeli göçmenler arasında Türkiye'ye bağlanmaya yönelik destek (%) .....	37
<b>ŞEKİL 45:</b>	Sizce Türkiye ile KKTC arasındaki ilişkinin nasıl olması gerekir? .....	37
<b>ŞEKİL 46:</b>	Türkiyeli göçmenler arasında dindarlık. ....	38
<b>ŞEKİL 47:</b>	Türkiyeli göçmenler arasında daha fazla cami yapılmasına yönelik destek. ....	39
<b>ŞEKİL 48:</b>	Türkiyeli göçmenler arasında 'Genelde erkekler kadınlardan daha iyi siyasi lider oluyorlar' ifadesine destek.....	39

# GİRİŞ

Bu rapor, bir anket çalışmasını esas alarak, Kıbrıs'ın kuzeyindeki siyaset ve toplumun farklı yönlerine ışık tutmayı hedeflemektedir. Kıbrıs ile ilgili çalışmaların çoğu, Kıbrıs sorununa ve ülkedeki iki ana etnik topluluk olan Kıbrıslı Rumlar ve Kıbrıslı Türkler arasındaki bölünmeye odaklanmaktadır. Bu çalışma, önceki çalışmalardan farklı olarak bu toplumlardan bir tanesinin kendi içerisindeki bölünmenin farklı boyutlarını incelemektedir.

1974 yılında yaşanan savaşın akabinde ortaya çıkan fiili siyasal ve coğrafi bölünme sonucunda dört asır boyunca iç içe ve (her ne kadar 1958-74 döneminde ciddi çatışmalar olsa da) çoğu zaman barış içerisinde yaşamış olan Kıbrıslı Türk ve Kıbrıslı Rum toplulukları artık yan yana yaşamaya başlamıştır. Ancak bunun sonucunda ortaya çıkan etnik homojenlik, adanın kuzeyinde istikrarlı, birlik ve beraberlik içinde yaşayan bir toplumun ortaya çıkmasını beraberinde getirmemiştir. Bilakis, çok geçmeden toplum içerisinde iki önemli çatlak oluşmuştur. İlk olarak, Kıbrıs sorununun çözüm modeline ilişkin toplum içerisinde yeniden birleşmenin reddedildiği diğer de facto devletlerde pek de görülmeyen türden bir siyasi bölünme yaşandı. En baştan itibaren, politik yelpazenin sağındakiler bölünmenin devamını, sol kesim ise adanın iki bölgesi, iki toplumlu bir federasyon temelinde yeniden birleşmesini destekledi. Ayrıca, yönetimi kontrolünde bulunduran sağ kesim 1974 sonrası ortaya çıkan bölünmeyi sağlamlaştırmak amacıyla adanın kuzey tarafının Türkleştirilme stratejisi kapsamında Türkiyeli göçmenleri, Kıbrıslı Rumların güneye göç ederken geride bıraktığı yerleşim yerlerine yerleştirmeye başladı. 1970'li yıllarda organize bir şekilde başlayan göç, sonrasında plansız bir şekilde günümüze kadar devam etmiştir. Geçen zaman içerisinde bu Türkiyeli göçmenlerin çoğuna KKTC<sup>1</sup> vatandaşlığı da verilmiştir.

Bu karar sadece Kıbrıs Rum tarafını kızdırmak ve Kıbrıs sorununun çözümünü karmaşıklaştırmakla kalmamış, aynı zamanda göçmenler ve Kıbrıslı Türkler arasında adanın kuzey kesiminde bölünmüş bir toplumun ortaya çıkmasına yol açan

bir gerilime sebep olmuştur. Bu çalışma, Kıbrıslı Türkler ile Türk göçmenler arasındaki karmaşık ilişkiye odaklanmaktadır. Bu ilişki üzerine araştırmalar yeni olmasa da, bu raporda kullanılan yöntem bu alanda yapılan çalışmalara bir katkıda bulunmektedir. Şimdiye kadar yapılan çoğu çalışma mülakat yöntemine dayandı. Bildiğimiz kadarıyla bu çalışma, iki grubun kimlik, siyaset, din, Kıbrıs sorunu ve Türkiye ile ilişkilere yönelik tutumlarını karşılaştıran ilk anket çalışmasıdır.

Rapor, mevcut literatüre dayanarak, Kıbrıs'ın kuzey kesimine Türkiye'den gerçekleşen göçün çerçevesini ele alan birinci bölüm ile başlamaktadır.

Anket sonuçlarının tartışılması, kimlik ve aidiyet algılarına odaklanan İkinci Bölüm'de başlamaktadır. Sonuçlar, iki grup arasında ciddi bir ayrım olduğunu göstermekte ve bir anlamda, hem raporun ana fikri olan 1974 sonrası dönemde adanın kuzey kesiminde *bölünmüş bir toplumun* ortaya çıktığını, hem de örneklemini iki gruba bölme kararımızı haklı çıkarmaktadır. Ankete katılan Kıbrıslı Türkler 'Kıbrıslılıklarını' vurgulama eğilimindeyken, göçmenler arasında 'Türklük' kimliğinin baskın unsurdur. Dahası, çarpıcı bir şekilde, her iki gruptaki çoğunluk iki grup arasındaki ilişkiyi 'kötü' ya da 'çok kötü' olarak tanımlarken, her yirmi kişiden sadece biri bu ilişkinin 'iyi' ya da 'çok iyi' olduğunu söylemiştir.

Üçüncü Bölüm, dini değerlere yönelik tutumları ele almaktadır. Bulgularımız, beklentiler doğrultusunda, göçmenlerin Kıbrıslı Türklerle göre çok daha dindar olduğunu göstermektedir. Göçmenlerin daha büyük bir kısmı bir dine mensup olduklarını belirtmiş; oldukça daha büyük bir grup kendilerini dindar olarak tanımlamış ve camiye gittiklerini bildirmiştir. Son zamanlarda kamuoyunu meşgul eden iki tartışmalı konu olan daha fazla cami ve ilahiyat okulunun açılmasını destekleyip desteklemedikleri sorulduğunda, göçmenlerin desteğinin Kıbrıslı Türklerin ifade ettiği destekten önemli ölçüde daha yüksek olduğunu açıkça gözlemleyebiliyoruz.

Dördüncü Bölüm, iki grubun demokrasi, yaşam memnuniyeti ve kişilerarası güven konusundaki tutumlarına odaklanmaktadır. Burası iki grubun birbirlerine en yakın olduğu alandır. Her iki grup da demokratik değerlere güçlü bağlılık ve askeri yönetime karşı hoşnutsuzluk bildirmiştir. Benzer bir şekilde, her iki grubun içerisindeki büyük çoğunluk KKTC'nin hükümet yapısını 'demokratik' ya da 'çok demokratik' olarak ta-

<sup>1</sup> Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC) sadece Türkiye Cumhuriyeti tarafından tanınmaktadır. Kıbrıs Cumhuriyeti uluslararası toplum tarafından adadaki tek hükümet olarak tanındığından adanın tamamı Avrupa Birliği üyesi olarak kabul edilmektedir. Bununla birlikte, Katılım Anlaşması'nın 10. Protokolü uyarınca, Avrupa Birliği müktesebati siyasi bir çözüm bulununcaya kadar adanın kuzeyinde askıya alınmış durumdadır (Ayrıca bkz. Katılım Anlaşması'nın 10. Protokolü).

nımlama eğilimindeyken, her iki grubun yaklaşık dörtte biri KKTC'nin hükümet yapısının demokratik olmadığını söylemiştir. Yaşam memnuniyeti ve kişilerarası güven puanları da çok benzerdir. Her iki gruptaki ezici bir çoğunluk 'diğer insanlara' güvenmeme eğilimindedir.

Beşinci Bölüm, iki grubun siyasal kültürlerinin karşılaştırmasını sunmaktadır. Sonuçlar, her iki grubun çoğunluğunun KKTC'nin siyasi sistemiyle gurur duymadıklarını belirtmelerine rağmen, KKTC vatandaşı olmaktan gurur duyduklarını göstermektedir. Her iki gruptaki çoğunluk günlük siyasi haberleri takip etmek suretiyle iç siyasete ve Türkiye'deki siyasete ilgi göstermektedir. Her iki grup da Türk hükümetine, KKTC hükümetine güvendiklerinden daha fazla güvenmekte; ancak göçmen grubu arasında Türk hükümetine duyulan güvenin önemli ölçüde daha yüksek olduğu görülmektedir. Kimi liderleri olarak gördükleri sorulduğundaysa, göçmen grubunun sadakatinin Türkiye Cumhurbaşkanı ile KKTC Cumhurbaşkanı arasında bölündüğü görülürken, Kıbrıslı Türklerden oluşan grup KKTC Cumhurbaşkanı lider olarak görme yönünde daha net bir tavır almaktadır. Son olarak, ideolojik olarak, Kıbrıslı Türklerin genel olarak sola doğru meylettığı görülürken, göçmenlerin genel eğiliminin sağa doğru olduğu ortaya çıkmaktadır.

Altıncı Bölüm, Kıbrıslı Türk siyasi yaşamında bir diğer tartışmalı konu olan, KKTC-Türkiye ilişkisinin niteliği üzerine iki grubun görüşlerini ele almaktadır. Burada, bir kez daha, iki grup arasındaki farklılıklar hissedilir hale gelmektedir. Kıbrıslı Türkler genel olarak daha eşit bir temele dayanan bir ilişki modelini desteklerken ve Ankara'nın KKTC'nin iç işlerine karışmasından rahatsızlık duyma eğilimindeyken, göçmenlerin çoğunluğu asimetrik 'anavatan-yavru vatan' ilişkisinden ve Türkiye'nin KKTC politikalarından rahatsızlık duymamaktadır.

Yedinci Bölüm, iki grubun Kıbrıs sorununun çözümüne yönelik tutumlarını incelemektedir. Diğer önemli meselelerde olduğu gibi, iki grup, olası çözüm modelleri hakkında farklı tu-

tumlar belirtmiştir. Kıbrıslı Türkler arasında en çok tercih edilen seçenek federasyonken (ki bu model iki devletli çözüm modelinden dahi çok az farkla daha popüler bir seçenektir), Türkiye tarafından ilhak edilmek en çok karşı çıkılan seçenektir. Bunun aksine, ilhak, Türkiyeli göçmenler arasında en popüler seçeneken, federasyon ise en karşı çıkılan seçenektir.

Son bölümde, Kıbrıs'a göç eden ilk aile ferdinin geldiği döneme göre oluşturulan dört göçmen alt grubu arasındaki tutum farklılıkları ele alınmaktadır. Çapraz tablo analizi, göç döneminin kimlik ve vatan algısında önemli bir rol oynadığını ve daha önceki dönemlerde gelen göçmenler arasında Kıbrıs ile özdeşleşme oranının daha yüksek olduğunu göstermesine rağmen, tercih edilen çözüm modeli ve dindarlık gibi diğer sorulara bakıldığında ilişkinin daha az belirgin olduğu görülmektedir.

## METODOLOJİ VE ÖRNEKLEMİN DEMOGRAFİK PROFİLİ

Bu rapor, bir anket çalışmasına dayanarak, Kıbrıs ve Türkiye kökenli KKTC vatandaşlarının belirli siyasi ve sosyal meselelere yönelik tutumlarının karşılaştırmalı bir analizini sunmaktadır. Böyle bir karşılaştırmalı analizi mümkün kılmak için, Ek'te sunulan anket tasarlanmıştır. Anket sorularının hazırlanmasında, önemli konuları belirlemek için bu iki grup arasındaki ilişkiler üzerine odaklanan akademik literatürden ve Dünya Değerler Araştırması (DDA, World Values Survey) gibi dünya çapında bilinen ve kullanılan anketlerden yararlanılmıştır.

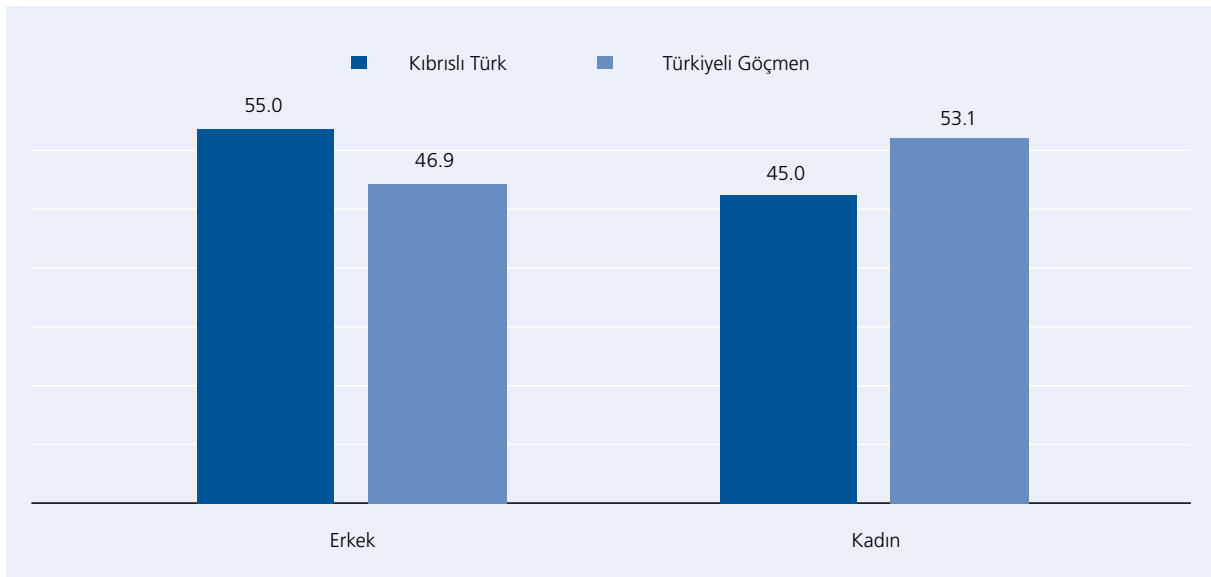
Anket, 1.665 KKTC vatandaşından oluşan bir örneklem ile yüz yüze anket yöntemi kullanılarak Lipa Danışmanlık tarafından uygulanmıştır. Örneklem iki ayrı gruba bölünmüştür: en az bir ebeveyni 1974'ten önce Kıbrıs'ta doğmuş 'Kıbrıslı Türkler' (n=972) ve kendileri ve/veya her iki ebeveyni de Türki-

ye'den olan göçmenler (n=693). Örneklem seçimi, ilçeleri, cinsiyeti, eğitim düzeyini vs. temsil edecek şekilde tasarlanmıştır. Anketin güven düzeyi %95 ve sonuçların hata payı %5'tir.

Saha çalışması 20 Ocak - 3 Şubat 2018 tarihleri arasında gerçekleştirilmiş ve Friedrich-Ebert-Stiftung Kıbrıs Ofisi tarafından finanse edilmiştir.

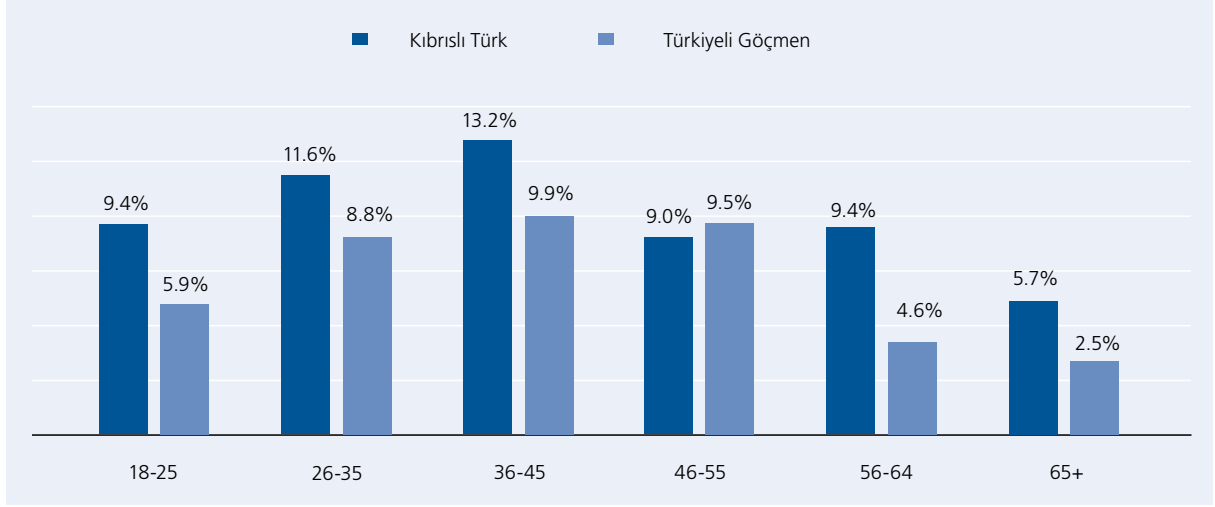
Figür D1

### Cinsiyet

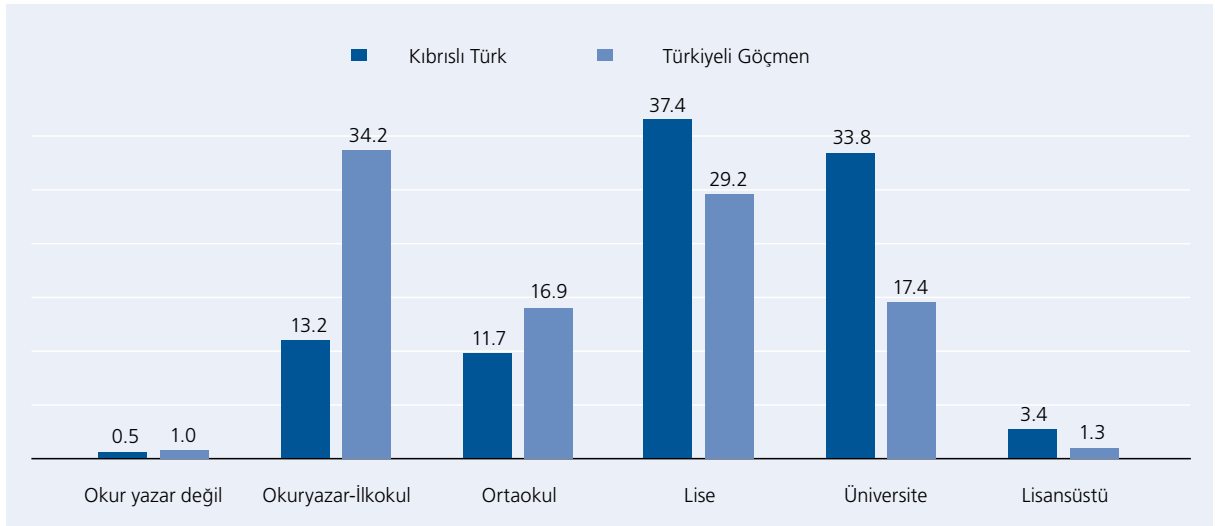




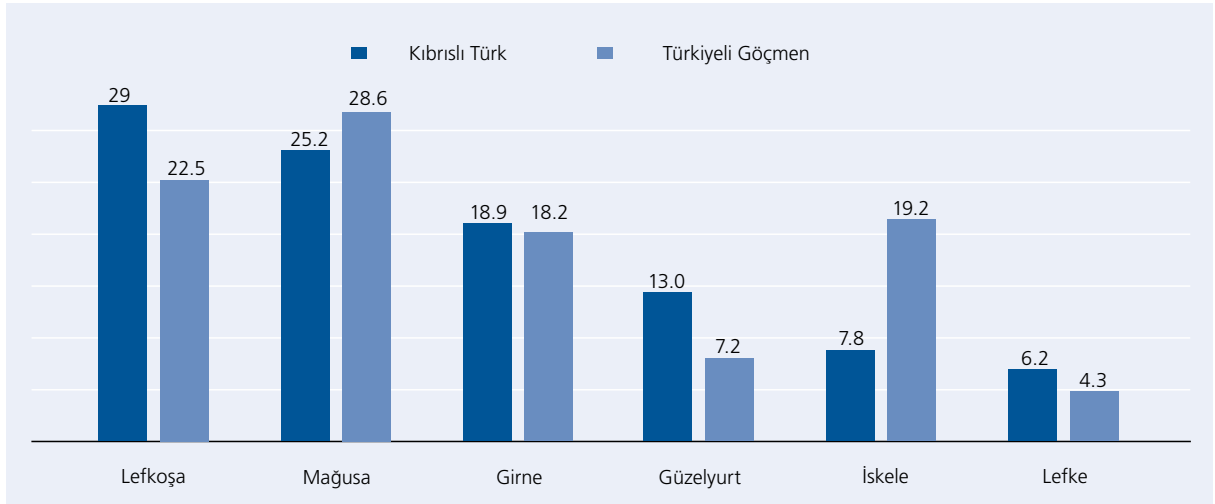
Figür D2

**Yaş**

Figür D3

**Eğitim**

Figür D4

**İlçeler**

# BÖLÜM 1

## KISA BİR TARİHSEL ARKA PLAN: ADANIN BÖLÜNMESİ VE GÖÇMENLERİN ADAYA YERLEŞTİRİLMESİ

Osmanlı İmparatorluğu'nun adayı ele geçirmesi ve sonrasında Anadolu'dan gelen Müslümanların 1571'den itibaren adaya yerleştirilmesinden bu yana, Kıbrıslı Rumlar ve Kıbrıslı Türkler yüzyıllarca uyum içinde yaşamışlardır (Asmussen 2015, s.33). Kıbrıslı Rumların ve Kıbrıslı Türklerin anavatanları olarak gördükleri Yunanistan ve Türkiye'den iki rakip 'milliyetçiliğin' adaya ulaşmasını takiben, bu birlikte yaşama kültürü yerini yavaş yavaş gruplar arası etnik çatışmaya bırakmıştır (Kızılyürek 2003; Bryant 2004).

Başlangıçta, Kıbrıslı Türkler, varoluşsal bir tehdit olarak algıladıkları, Kıbrıslı Rumların Yunanistan ile birleşme ideali olan *Enosis*'e karşı koymak için, İngiliz sömürge yönetiminin devamını desteklemişlerdir. Ancak 1950'lerin ortalarında Kıbrıslı Türkler ve Türkiye, adanın Türkiye ile Yunanistan arasında bölünmesi anlamına gelen *Taksim*'i resmi ulusal stratejileri olarak benimsemişlerdir. Doğası gereği birbirleriyle çelişen bu iki siyasi ideal, 1950'lerin sonlarında toplumlararası çatışmayı tetiklemiştir.

Dünyanın dört bir yanında gerçekleşmekte olan dekolonizasyon sürecine paralel olarak ve NATO'nun güney kanadının güvenliği ile ilgili endişeler doğrultusunda, 1959 Londra ve Zürih Anlaşmaları ile adanın geleceği üç NATO müttefiki, Birleşik Krallık, Yunanistan ve Türkiye, tarafından şekillendirilmiştir. Bu anlaşmalar temelinde, toplumlararası anayasal güç paylaşımına dayanan Kıbrıs Cumhuriyeti, 1960 yılında kurulmuştur. Fakat, Cumhuriyet Anayasası'nın *Enosis* ve *Taksim*'i açıkça yasaklamış olmasına rağmen, her iki tarafın da siyasi elitlerinin milli hayallerindeki ısrarı, çok geçmeden 1960 ortaklığını sona erdirmişti. Cumhurbaşkanı Makarios'un, Kıbrıslı Türklerin siyasi eşitliğini sulandırma adına yaptığı 'On üç Maddelik Anayasal Değişiklik' önerisi Kıbrıs Türk tarafı tarafından reddedilmiş, bu da çok geçmeden, Aralık 1963'te, toplumlararası çatışmaların yeniden başlamasına neden olmuştur.

Sonuç olarak, Kıbrıslı Rum perspektifine göre, Kıbrıslı Türk toplumu, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin hükümet organlarını boykot etmiş ve kendi paralel yönetimini kurmuştur. Kıbrıslı Türk karşıt-bakış açısı ise Kıbrıslı Türklerin yönetimden zorla uzaklaştırıldığını ve Rumların Kıbrıs Cumhuriyeti'ndeki anayasal haklarını gasp ettiğini savunmaktadır. 1964'ten sonra, güvenlik endişeleri nedeniyle ve daha önce tasarlanan planlara uygun olarak, Kıbrıslı Türkler enklavlara çekilmiş ve adadaki bölünme fiziksel olarak hissedilir hale gelmiştir.

Her ne kadar, çatışmalar 1967'nin sonunda hafiflemiş ve iki toplumun temsilcileri 1968'de müzakere sürecini başlatmış olsa da, bu dönemde bir çözüme ulaşılması mümkün olmamıştır. 15 Temmuz 1974'te, Yunanistan'daki cunta tarafından Cumhurbaşkanı Makarios'a karşı gerçekleştirilen darbe girişimi, Türkiye'ye adaya askeri müdahale başlatmak için gerekli zemini oluşturmuştur. Türk Hükümeti, Londra ve Zürih Anlaşmalarından gelen Kıbrıs Cumhuriyeti'nin toprak bütünlüğü, bağımsızlığı ve anayasal düzenini garanti etme sorumluluğuna atıfta bulunarak, 20 Temmuz'da adaya askeri operasyon başlatmış ve adanın kuzey kesiminin belirli bir kısmını kontrol altına almıştır. İlk ateşkesin ardından başlayan müzakereler başarısızlıkla sonuçlanınca, Ankara, Ağustos ayının ortasında askeri operasyonuna devam etmiş ve bugünkü sınırlara ulaşmıştır. Sonuç olarak, Kıbrıs adası hem coğrafi hem de siyasi olarak fiilen bölünmüştür.

### TÜRK VATANDAŞLARININ KUZHEY KIBRIS'A GÖÇÜ

1974'teki savaşın ardından toplumlararası şiddet sona ermiştir. Ama bu durum büyük çapta bir yerinden edilmelerin yaşanmasına sebep olmuştur. Gürel ve Özersay'a göre (2006, s.351), '142.000 Kıbrıslı Rum (ki bu sayı o dönemde tüm Kıbrıslı Rum toplumunun %30'una denk gelmekteydi) adanın kuzeyinden güneye doğru yerlerinden edilmiştir. Resmi Kıbrıslı Türk rakamlarına göre, 45.000 Kıbrıslı Türk (o sırada Kıbrıs Türk toplumunun %40'a yakınına tekabül etmekteydi) ise ters yönde göç etmek durumunda kalmıştır. Bu de facto nüfus değişimi, adanın her iki tarafında etnik olarak homojen toplumlar ortaya çıkardı. Bunu takip eden dönemde, Kıbrıslı Türk liderliği, Türkiye'nin desteğiyle, adanın kuzey kesiminde, fiili bölünmeyi simgeleyen, ilk ayrı Kıbrıs Türk siyasal oluşumu olan Kıbrıs Türk Federe Devleti'ni (KTFD) ilan etmiştir.

Aynı zamanda, bu bölünmeyi pekiştirmek amacıyla adanın kuzeyinde bir Türkleştirme süreci başlatılmıştır (Kızılyürek 2003). Bunun önemli bir unsuru olarak da 1975 yılından itibaren, Türkiye'den Kıbrıs'ın kuzey kesimine devlet tarafından organize edilen bir göç akışı başlatılmıştır. Adaya geliş zamanları ve yerleşme şekillerine göre, bu göç üç dalga olarak kategorize edilmektedir (Kurtuluş ve Purkis 2014). İlk dalga, KTFD ve Türkiye arasında imzalanan çok gizli bir Tarımsal İşgücü Protokolü ile başlatılmış ve 1975-1979 dönemini kapsamıştır (Vural, Ekenoğlu ve Sonan 2015). "Mehmet Ali Birand,

göçmenlerin sayısının Haziran 1976'ya geldiğinde 30.000'e ulaştığını" ifade etmiştir (Sonan 2014, s.82). İlk dalgada gelen göçmenlerin bir kısmı bir süre sonra Türkiye'ye geri dönmüş olsa da, Hatay'a (2007, s.47) göre 1970'lerin sonuna geldiğinde "yaklaşık 15.000 göçmen Kıbrıs'ta kalmıştı". Morvaridi, 1990'ların başında 'Türkiyeli göçmenlerin sayısının 25.000 ile 35.000 kişi arasında' olduğunu ifade etmektedir (1993, s.220). İlk dalga ile gelenler, adaya istisnai bir statüyle yerleşmiş ve vatandaşlık hakları ve kuzeyde Kıbrıslı Rumların bıraktığı mülk ve toprakların kendilerine tahsis edilmesi gibi çeşitli ayrıcalıklardan yararlanmışlardır (Morvaridi 1993; ayrıca bkz. Akçalı 2007, s.71). İkinci ve üçüncü dalga ile sonradan gelenlerse, bu teşviklerden doğrudan faydalanmadan, büyük ölçüde kendi inisiyatifleriyle göç etmiştir (Hatay 2005, s.13). Özellikle ilk dalganın, organize, 'siyasal maksatlı bir göç' (Vural, Ekenoğlu ve Sonan 2015) veya bir 'demografik mühendislik' eylemi (Jensehaugen 2017, s.362; ayrıca bkz. Hatay 2005; Navaro-Yashin 2006; Loizides 2015) olduğuna dair geniş bir fikir birliği vardır. Jensehaugen'in (2017, s.363) söylediği gibi, kısa bir süre sonra "Türkiye'den gelen yerleşimcilerin sayısının artması, kuzey dışında, Türkiye'nin kuzey Kıbrıs'ı kolonileştirdiği kanaatini güçlendirmiştir".

Bu göç politikası, hem içerde hem dışarda tepki yaratmış ve göçmenlerin varlığı 1974'ten bu yana Kıbrıs'ta hem toplum içi hem de toplumlararası alanda hassas ve tartışmalı bir konuya dönüşmüştür. Bu durum, Kıbrıslı Türklerin büyük bir kısmı arasında asimilasyon korkusuna sebep olurken, göçmenleri 'yerleşimci' olarak gören Kıbrıslı Rumların ise Türkiye'yi bir kolonileştirme politikası izlemekle suçlamasının önünü açmıştır (Vural, Ekenoğlu ve Sonan 2015, s.84).

Açıktır ki, Türkiyeli göçmenlerin Kıbrıs'ın kuzey kesimine yerleşmesi sıkıntılı bir ilişkinin başlangıcı oldu. Diğer şeylerin yanı sıra, göçün amacı Kıbrıslı Türkler'in Türk kimliğini güçlendirmektir. Lakin, Pollis'in dediği gibi, 'birçok Kıbrıslı Türk için gerçekleşen kimlik bağlarının güçlenmesi değil artan bir farklılaşma oldu ... Çoğunlukla Anadolu köylülerinin oluşturduğu bu nüfus hareketi, Kıbrıslı Türklerin anakara Türkleriyle olan farklılıklarını daha belirgin görmelerini sağladı' (Pollis 1996, s.83; ayrıca bkz. Kızılyürek 2003 ve Akçalı 2007, s.72). Resmi söylemde herkes Türk'tü ve Kıbrıslı Türk lider Denктаş kendisini sık sık "*hasbelkader Kıbrıs'ta doğmuş bir Türk*" olarak tasvir ediyor, böylelikle Türklüğünü vurgulayıp, öne çıkarmaya ve Kıbrıslılığını ikincil ve tesadüfi kılmaya çalışıyordu" (Navaro-Yashin 2012, s.52), fakat bu durum, günlük etkileşimlerinin bir sonucu olarak her iki grubun [birbirine karşı] oluşturduğu (olumsuz) duygu ve algıları değiştirmek için yeterli değildi: 'Dil, giyim, değerler ve tutumlar, hatta din birbirinden farklılık göstermekte/ayrılmakta ve bu da artan bir gerilime neden olmaktadır' (Pollis 1996, s.83; Akçalı 2007, s.72 ve Akçalı 2011, s.1734).

Dahası, bu gerilim, kültürel farklılıklarla sınırlı kalmayıp, ekonomik ve siyasi sürtüşme ile de tamamlanmaktaydı. Kıbrıslı Türkler, bir yandan göçmenlerin mülk tahsisinde ayrıcalıklı muamele gördüklerini düşünürken, diğer yandan ise göçmenlere oy kullanma hakkının verilmesinin Kıbrıslı Türklerin siyasi iradesini zayıflattığını düşünüyordu: "Türkler ve Kıbrıslı Türkler arasındaki kültürel, politik ve ekonomik gerilimlerin bu

şekilde üst üste gelmesi, gerginliklerin artmasına neden olmuştur" (Pollis 1996, s.84). Navaro-Yashin'in (2012, s.54) kuzey Kıbrıs'ta yaptığı saha çalışmasına dayanarak ifade ettiği üzere, "Türkiye'den gelen yerleşimcilerin varlığından rahatsızlık duyduğunu belirtenler sadece Türkiye'nin Kıbrıs'ta devam eden askeri ve siyasi varlığını eleştiren sol görüşlü Kıbrıslı Türkler değildi. Tüm siyasi görüşlerden olan Kıbrıslı Türkler benzer şekilde düşünmekteydi".

Başlangıçtan bu yana, Türkiyeli göçmenler de süreçle ilgili kaygılarını dile getirmiş ve endişelerini ifade etmek ve çıkarlarını korumak için siyasi partiler kurarak örgütlenmiştir. Ayrımcılık, en sık ifade edilen şikayetlerden birisi olmuştur. Türkiyeli göçmenler tarafından kurulan son siyasi partinin (Yeniden Doğu Partisi, YDP) lideri ve 2018'den beri Mağusa milletvekili olan Erhan Arıklı'nın, YDP'yi kurmadan birkaç yıl önce bir köşe yazısında söyledikleri kayda değerdir: "Türkiye'den Kıbrıs'a yapılan göç çok dikkatli bir şekilde düzenlenmiş olmalıydı. Adanın ihtiyaçları ile Kıbrıslı Türkler'in sosyolojik ve kültürel yapıları göz önünde bulundurulmalıydı. Aynı zamanda, göç ettirilenlerin, Kıbrıs adasına ve Kıbrıslı Türkler ile entegrasyonunu kolaylaştıracak önlemler hızlıca alınmalıydı. Ne yazık ki, bu konuda ciddi bir adım hiç atılmadı ve 1571'den sonra adaya gelenlerle, 1974'ten sonra gelenlerin kültürel entegrasyonu uzun yıllar geçmesine rağmen sağlanamadı" (Arıklı 2015).

Bu tarihsel ve siyasal arka plan çerçevesinde, çalışmanın geri kalanında, anket sonuçları rapor edilmektedir. Çalışmanın, (a) yukarıda özetlenen bazı konulara temas etmek ve (b) bu iki grubun çeşitli siyasi ve sosyal meselelere yönelik tutumlarındaki benzerlikleri ve farklılıkları ortaya çıkarmak suretiyle, ilgili literatüre katkı yapması hedeflenmektedir.

## BÖLÜM 2 KİMLİK ALGISI, AİDİYET DUYGUSU VE GRUPLAR ARASI İLİŞKİLER

Kıbrıslı Türkler ile Türkiyeli göçmenler arasındaki ilişkiye değinen ve kimlik mevzusuna atıfta bulunan çalışmaların neredeyse tamamı bu iki grubun kimlik algılarında farklılıklar olduğunu kabul etmektedir.

Kıbrıslı Türklerin kendilerini tanımlamaları, zaman içinde karşılaştıkları koşullara bağlı olarak daima dalgalı bir karakter göstermiştir (Vural, Sonan ve Michael 2018). Kıbrıslı Türkler, Osmanlı yönetimi sırasında Müslüman bir kimliğe sahipti ve egemen bir sınıf olan “millet-i hakime”nin bir parçasıydı (Vural ve Rüstemli, 2006, s.131). O dönemde ne Türklük ne de Kıbrıslılık vardı. Kızılyürek'e (2003) göre, İngiliz sömürge yönetimi sırasında hızla modernleşen Kıbrıs Rum toplumuna karşı ayrıcalıklı konumunu kaybeden Kıbrıslı Türkler, Yunan milliyetçiliğine ve Kıbrıs Rum toplumunda egemen olan Enosis idealine tepki olarak Türk milliyetçiliğine sığınmışlardı.

Ancak, 1974 sonrası dönemde işler değişmeye başladı. 1974'ten sonra gerçekleşen kitlesel göçle birlikte, Kıbrıslı Türkler Anadolu'daki akrabalarıyla ilk kez geniş çapta bir temas kurdu (Kızılyürek 2003; Ramm 2006). Bunun sonucunda, Kıbrıslı Türklerin kimlik algısında 'Kıbrıslılığa doğru bir kayma oldu (Pollis 1996; Kızılyürek 2003, Ramm 2006). Kıbrıs Türk toplumu etnik akrabalarını 'öteki' olarak görmeye başladı ve o zamandan beri kendilerini 'Türklerden' veya 'Türkiyeliler'den farklı tutma eğilimine girdiler (Navaro-Yashin 2006, s.52).

Böylelikle, Pollis'in dediği gibi 'Kıbrıslı Türkler arasında giderek gelişen fakat asla tam olarak yerleşmeyen Türk kimliği, Kıbrıslı Türk veya Kıbrıslı kimliğine doğru bir dönüşüm gösterme' eğilimine girmiştir (Pollis 1996, s.83-84; ayrıca bkz. Kızılyürek 2003). Buraya bir ekleme yapmak gerekirse, bir yandan, 'solda' olanlar yerel/teritoryal bir kimliği vurgulayarak kendilerini 'Kıbrıslılar' olarak tanımlama eğilimindeyken, diğer yandan 'sağ'dakiler ise kendilerini 'Kıbrıslı Türkler' olarak tanımlayarak 'Türklüklerini' vurgulama eğilimindedir. Onları birleştiren şey ise, her ikisinin de Kıbrıs'a yaptıkları vurgudur.

Bu bölümde sorulan sorular, bu kimlik bölünmesini nicel bir şekilde ölçmeyi amaçlamaktadır. Bu bölümün ilk kısmında, Türkiyeli göçmenlerin ve Kıbrıslı Türklerin kimlik algısı ele alınmıştır. Sonrasındaysa, iki grup arasındaki ilişki incelenmektedir.

Anket doğrudan bir soruyla başlamaktadır: “*Kendinizi öncelikle olarak nasıl tanımlarsınız?*”. Bu soruya verilen cevaplar, iki grup arasındaki derin kimlik bölünmesini açıkça ortaya koymaktadır. Anketi yanıtlayan Kıbrıslı Türklerin yüzde 55,6'sı kendilerini 'Kıbrıslı Türk' olarak tanımlarken, yüzde 33,7'si kendilerini sadece 'Kıbrıslı' olarak gördüklerini söylemiştir. Buradaki önemli nokta, Kıbrıslı Türk gruptakilerin ezici çoğunluğunun (yüzde 89,3) 'Kıbrıslılıklarını' vurgulamalarıdır.

Öte yandan Türkiyeli göçmenlerin çoğunluğu kendilerini öncelikli olarak 'Türk' olarak tanımlamıştır (yüzde 53). Sadece yüzde 27'si 'Türklüklerine' ek olarak 'Kıbrıslılığı' belirtme gereği duymuş ve kendilerini Kıbrıslı Türk olarak tanımlamayı seçmiştir.

Kıbrıslı Türkler “Kıbrıslılık”a vurgu yaparken, Türkiyeli göçmenlerin vurgusu 'Türklük' üzerinedir. Nitekim, Kıbrıslı Türklerin sadece yüzde 5,8'i kendilerini sadece 'Türk' olarak tanımlarken, kendilerini sadece 'Kıbrıslı' olarak tanımlayan Türkiyeli göçmenlerin oranı daha da azdır: yüzde 4,5. Bu durum, Kıbrıslı Türkler için Türklüğün kendi başına, Kıbrıslılıktan bağımsız olarak, önemli bir konuma sahip olmadığını göstermektedir.

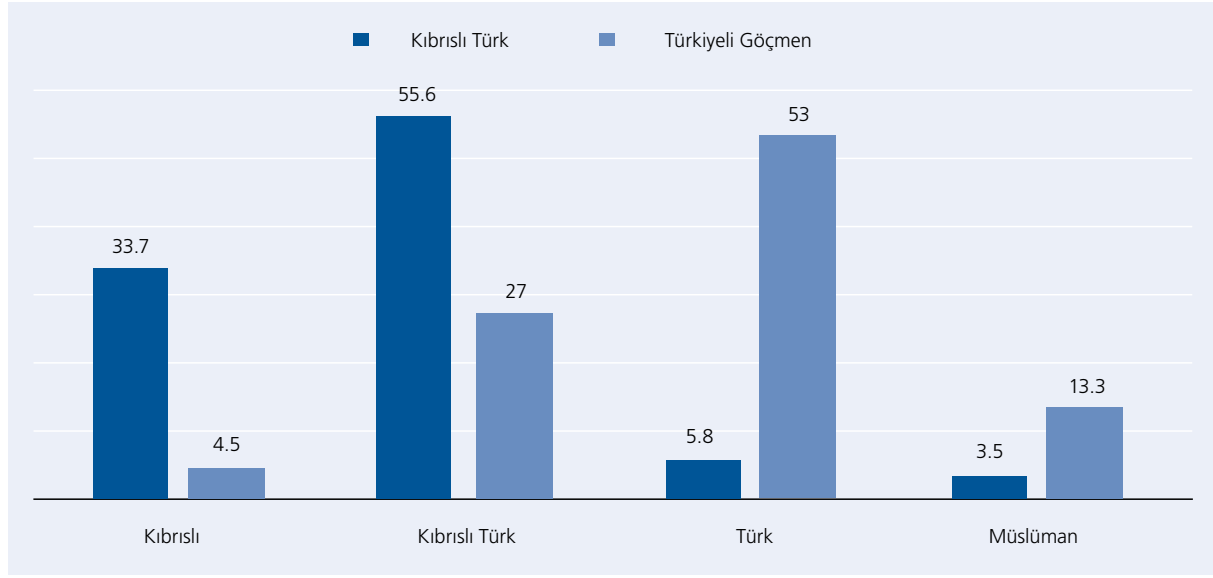
Anket sonuçları açıkça Kıbrıslı Türklerde adaya/toprağa/coğrafyaya ve Kıbrıslılığa bağlılık olduğunu göstermektedir. Öte yandan, Türkiyeli göçmenler arasında güçlü bir etnik kimlik veya “Türklüğe” ait olma duygusu bulunmaktadır.

Her iki gruptaki sadece küçük bir azınlık kendilerini dini kimlikleriyle özdeşleştirmeyi tercih etmiştir. Türkiyeli göçmenlerin yüzde 13,3'ü 'Müslüman' olduklarını söylerken, bu oran Kıbrıslı Türkler için daha da düşüktür (yüzde 3,5).

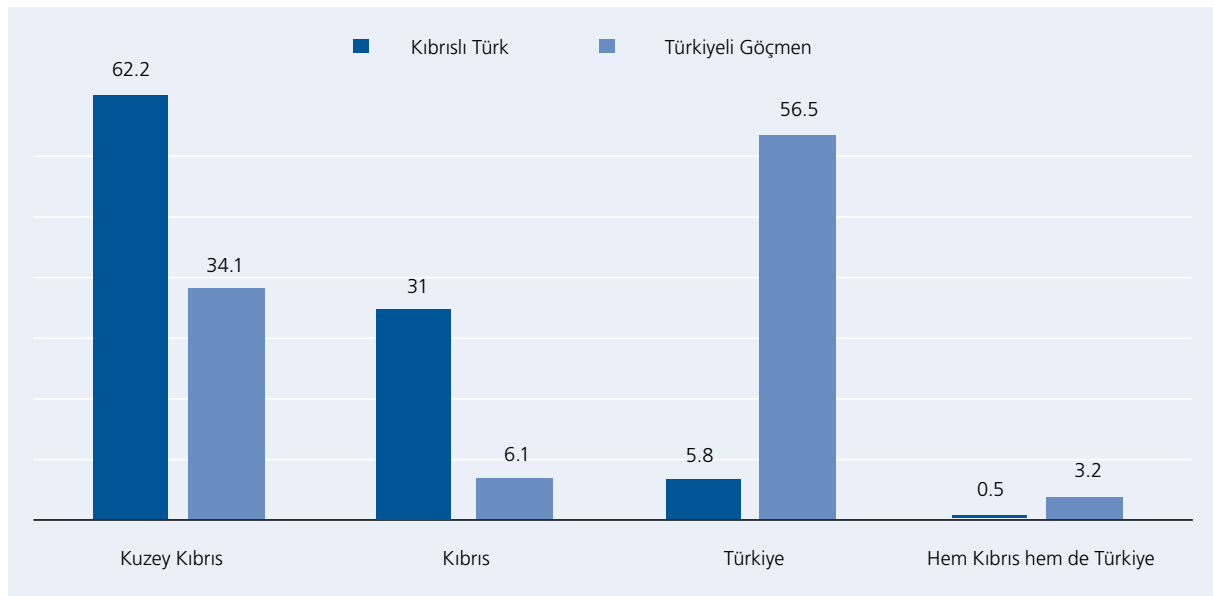
Etnik olarak heterojen olan veya göçmen kökenli çok sayıda vatandaşı barındıran toplumlarda, 'vatan' olarak benimsenen yer kimlik algısının tamamlayıcı bir göstergesidir.

'*Vatanınız olarak nereyi tanımlarsınız?*' sorusuna verilen cevaplara bakıldığında, kimlik algısındaki farklılıkların grupların mekânsal aidiyet duygusu üzerinde doğrudan etkisi olduğu gözlemlenmektedir. Burada verilen cevaplar ile bir önceki soruya verilen cevaplar arasında bir paralellik vardır.

Şekil 1

**Kendinizi öncelikli olarak nasıl tanımlarsınız? (%)<sup>2</sup>**

Şekil 2

**Vatanınız olarak nereyi tanımlarsınız? (%)<sup>3</sup>**

Sonuçlar, Kıbrıslı Türk ve göçmen grupların vatanları olarak farklı yerleri kabullendiklerini açıkça göstermektedir.

Kıbrıslı Türklerin büyük bir çoğunluğu (yüzde 62,2) 'Kuzey Kıbrıs'ı vatani olarak görürken, yüzde 31'i kuzey kısmının ötesine geçmiş ve tüm Kıbrıs adasını vatani olarak tanımlamıştır. Türkiye'yi vatani olarak gören Kıbrıslı Türklerin oranı sadece yüzde 5,8'dir. Buradaki çarpıcı nokta, neredeyse tüm Kıbrıslı Türklerin adaya olan bağlılıklarını ifade etmiş olmalarıdır (yüzde 93,2).

Bununla birlikte, vurgulanması gereken bir diğer nokta, adanın bütünü ve kuzey kısmı arasında Kıbrıslı Türkler tarafından yapılan ayırmadır. Kıbrıslı Türklerin neredeyse üçte ikisine ulaşan büyük bir çoğunluğu, bütün ada yerine Kıbrıs'ın sadece kuzey kesimini vatani olarak tanımladı. Bu tutum, 'iki bölgelilik' ilkesinin Kıbrıslı Türkler tarafından güçlü bir şekilde içselleştirildiğinin bir işareti olarak görülebilir.

Türkiyeli göçmenlerin tarafında ise farklı bir tablo karşımıza çıkmaktadır. Türkiyeli göçmenlerin bariz bir çoğunluğu (yüzde 59,7), kendilerini Türkiye'ye bağlı hissetmektedir. Diğer bir taraftan, göçmenlerin yaklaşık üçte biri (yüzde 34,1) ise, vatani olarak Kuzey Kıbrıs'ı seçerek, buraya aidiyet beslediğini göstermiştir. Türkiyeli göçmenlerin neredeyse hiçbirinin (yüzde 93,9) adanın bütününe vatani olarak görmemeleri ol-

<sup>2</sup> Bu soru Kolstø 2016'dan uyarlanmıştır.

<sup>3</sup> Bu soru Kolstø 2016'dan uyarlanmıştır.

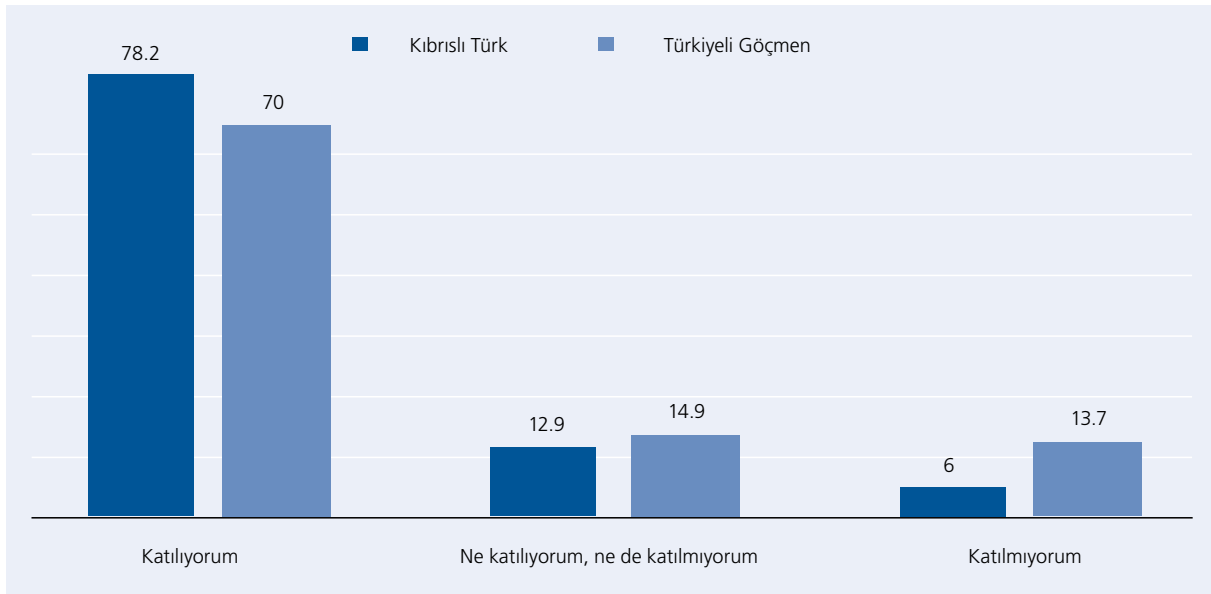
dukça anlaşılırdır; coğrafi bölünmeyi takiben 1974'ten sonra adaya gelmiş olan bu grubun adanın güneyiyle hiç teması olmamıştır. Bu bağlamda, Nisan 2003'te kontrol noktalarının açılmasından bu yana Kıbrıslı Türklerin adanın güney kısmına geçebilmesine rağmen, Türkiyeli göçmenlerin güneye geçmesine (Kıbrıs Rum makamları tarafından) izin verilmediğini hatırlatmakta fayda vardır; buradaki tek istisna Kıbrıslı Türklerle evli olanlar ve bu karma evliliklerden doğan çocuklardır.

İki gruba, bir siyasi varlık olarak KKTC'ye bağlı olup olmadıklarını sorduğumuzda, her iki grupta ezici bir çoğunluk 'evet' yanıtını vermiştir.

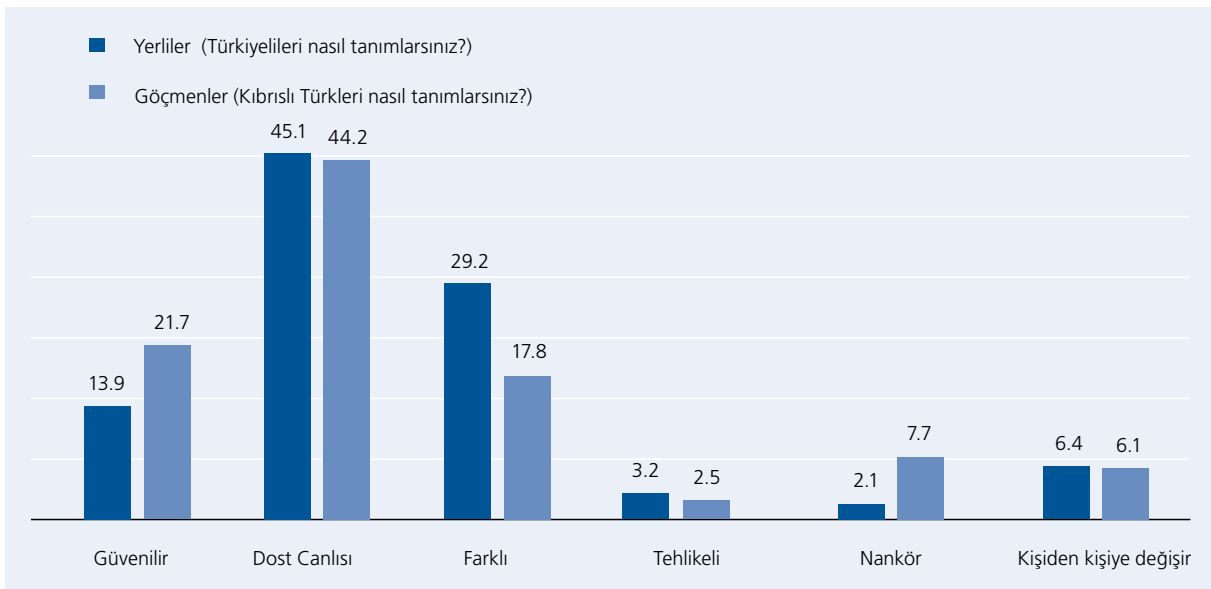
Bu bölümde, her iki gruba diğer grubu nasıl tanımladıkları da sorulmuştur. Sonuçlar, her iki grubun da birbirlerine, büyük ölçüde, 'güvenilir' ve 'dost canlısı' gibi olumlu özellikler atfettiklerini göstermiştir. Kıbrıslı Türkler arasında her üç kişiden birinin göçmenleri 'farklı' olarak tanımladıkları ve göçmenlerin de yüzde 18'in diğer grup için aynı şeyi söylediğini eklemekte fayda vardır.

Buna rağmen, iki grup arasındaki ilişkiyi değerlendirmelerini istediğimizde, her iki grupta da sadece yaklaşık yüzde beşlik bir kesim, ilişkinin iyi veya çok iyi olduğunu söylerken, çoğunluk gruplar arasındaki ilişkinin kötü veya çok kötü olduğunu

Şekil 3  
'Kendimi KKTC'ye ait hissediyorum'<sup>4</sup>



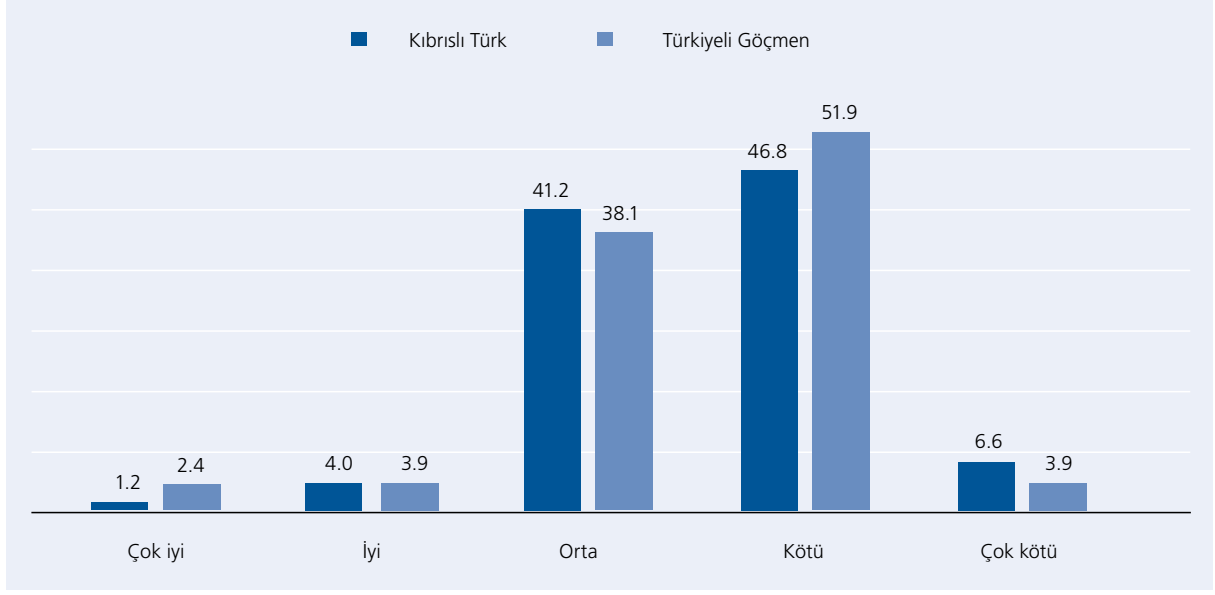
Şekil 4  
Türkiyeli Göçmenleri/Kıbrıslı Türkleri nasıl tanımlarsınız?



4 Bu soru Kolstø 2016'dan uyarlanmıştır.

Şekil 5

Kıbrıslı Türkler ile Türkiyeli göçmenler arasındaki ilişkiyi genel olarak nasıl tanımlarsınız?



ifade etmiştir.

Bu bölümde sunulan anket sonuçları, Kıbrıslı Türklerin kendilerini etnik kökenlerinden ziyade Kıbrıs ve Kıbrıslılıkla özdeşleştirme eğiliminde olduğunu gösterirken, göçmenlerin çoğunluğunun ise Türkiye'yi ve Türklüğü kimliklerinin önemli bir unsuru olarak gördüğüne işaret etmektedir. Aynı zamanda, her iki gruptaki büyük çoğunluğun siyasi bir varlık olarak KKTC'yle güçlü bir bağa sahip olduğu görülmektedir. Dikkat çekici bir şekilde, her iki grup da birbirlerini olumlu sıfatlarla tanımlasalar da, iki grubun çoğunluğu aralarındaki ilişkiyi kötü olarak tarif etmiştir.

## BÖLÜM 3 KUZHEY KIBRIS'TA DİN

Bir önceki bölümde, Kıbrıslı Türkler ve Türkiyeli göçmenler arasındaki kimlik ve vatan algısı konularındaki farklılıklar sunulmuştur. Bu bölümün amacı, Kıbrıslı Türk ve göçmenlerin dine ve dini değerlere karşı tutumlarını incelemektir.

Din ve dine atfedilen değer, toplumsal değer sistemlerinin önemli bir bileşenidir ve Kuzey Kıbrıs'ta üstü kapalı bir sürtüşme sebebidir. "Kıbrıslı Türkler, kendilerini Türkiye'den gelen insanlardan özellikle yaşam tarzı" (Navaro-Yashin 2006, ss.95-96), kültürel özellikler ve dindarlık üzerinden ayırmaktadır (Özekmekçi 2012, s.113). Mevcut literatür (örneğin, Morvaridi 1993; Navaro-Yashin 2006, Özekmekçi 2012, ve Kurtuluş ve Purkis 2014), göçmenlerin çoğunluğunun Türkiye'nin güçlü dini inançlara sahip olan kırsal ve doğu bölgelerinden geldiğini göstermektedir. Diğer bir taraftan, Morvaridi'nin (1993, s.266) 1990'ların başlarında belirttiği üzere, "İslam'ın yerli Kıbrıslı Türkler'in günlük yaşamları üzerindeki etkisi minimaldir ve dini inanç ve ibadet özel alanda gerçekleşmektedir. Her ne kadar, dini uygulamaları teşvik etmek amacıyla Türkiye'den kuzey Kıbrıs'a imamlar getirilmiş olsa da Kıbrıslı Türkler laiktir ve sadece [...] cenaze gibi özel zamanlarda camiye gitmektedir". 2006 DDA sonuçlarına dayanarak, Yeşilada bunun 2000'lerde hala devam ettiğini doğrulamaktadır: "Kıbrıslı Türkler dünyanın en laik Müslümanlarından bazılarını temsil etmektedir" (2009, s.49). Son zamanlarda İslamlaşma korkusunun Kıbrıslı Türkler arasında güçlü bir endişe kaynağı olduğunu (Smith 2018; bkz. Dayıoğlu ve Köprülü 2019) ve Kıbrıslı Türklerin birçoğunun bunun muhtemelen göçmenler aracılığıyla gerçekleşeceğine inandığını belirtmek önemlidir. Weise'ye göre (2018), "Kıbrıslı Türkler İslamlaşma konusunda endişe duyarken, pek azı kendi ailelerinin daha dindarlaşacağından korkmaktadır. Çoğu, daha ziyade, Türkiyeli yerleşimcilerin ve onların çocuklarının daha muhafazakâr davranmalarından ve buna göre oy kullanmasından endişe etmektedir".

Bu çerçevede, bu bölüm Kıbrıs'ın kuzeyinde yaşayan hem Kıbrıslı Türklerin hem de göçmenlerin dindarlığı hakkında güncel veri sağlamayı ve ilgili konular hakkındaki görüşlerini sunmayı amaçlamaktadır.

Anketin bu bölümündeki sorular ya doğrudan DDA'dan alınmış ya da uyarlanmıştır. İlk sorumuz: '*Herhangi bir dine mensup musunuz?*'

Her iki grubun çoğunluğu bir dine inandıklarını belirtmiştir. Ancak, bu çoğunluğun büyük bir kısmı belirgin bir farklılık göstermiştir. Türkiyeli göçmenlerin büyük bir çoğunluğu (yüzde 91) bir dine inandıklarını ifade ederken, Kıbrıslı Türk dini inanç sahiplerinin oranı göçmenlerinkinden daha düşüktür (yüzde 70). Kıbrıslı Türklerin yaklaşık üçte biri (yüzde 30), herhangi bir dine inanmadıklarını belirtirken, bu oran göçmenler arasında her on kişide birin altına düşmüştür.

Takip sorusu olarak, katılımcılara '*Evet ise, mezhebiniz nedir?*' diye sorduk. Beklenildiği gibi, her iki grupta bir dine inandığını belirtenlerin neredeyse tamamı Sünni mezhebine mensup olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca, Türkiyeli göçmen grubunda Alevi bir azınlık (yüzde 3,8) bulunmaktadır. Kıbrıslı Türklerin içindeki Alevilerin oranı yüzde birin altındadır.

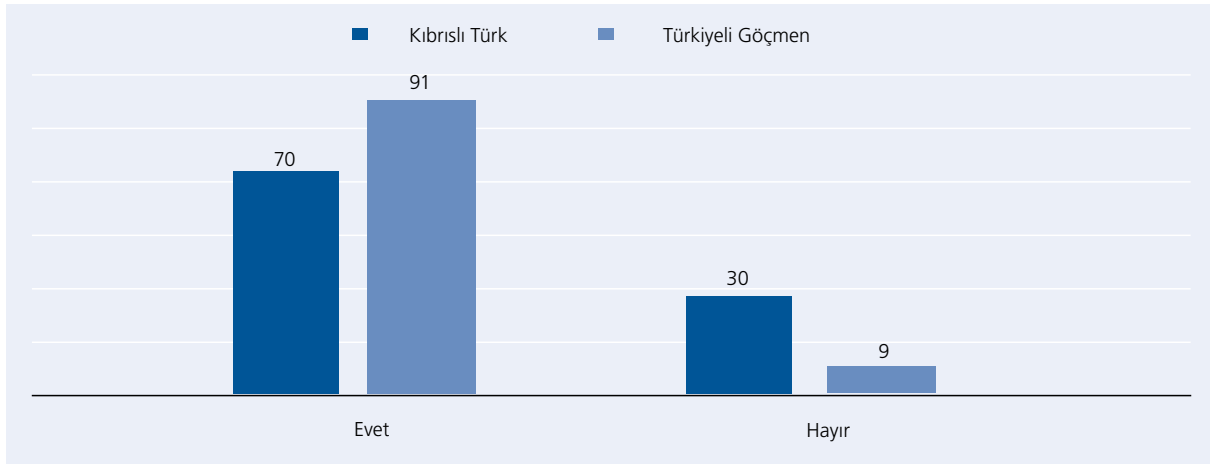
Bir sonraki soru ile katılımcıların kendilerini ne kadar dindar gördükleri ölçülmeye çalışılmıştır.

Bunu ölçmek adına katılımcılara, yine DDA'da kullanılan, şu soru yöneltilmiştir: '*Camiye gidip gitmediğinize bakmaksızın, kendinizi dindar bir kişi olarak görüyor musunuz?*'. Burada, Kıbrıslı Türklerin cevaplarıyla Türkiyeli göçmenlerin cevapları arasında ciddi bir fark gözlemlenmektedir. Türkiyeli göçmenlerin yarısından fazlası (yüzde 57,6) kendilerini 'dindar' bir birey olarak kabul ederken, bu oran Kıbrıslı Türkler arasında dörtte birin altına düşmektedir (yüzde 23,7). Bir dine ait olduğunu belirten Kıbrıslı Türklerin neredeyse yarısı (yüzde 47,8), aynı zamanda 'dindar olmadıklarını' da belirtmiştir. Buna karşılık, 'dindar olmayan' Türkiyeli göçmenlerin oranı ise oldukça düşüktür (yüzde 17,1).

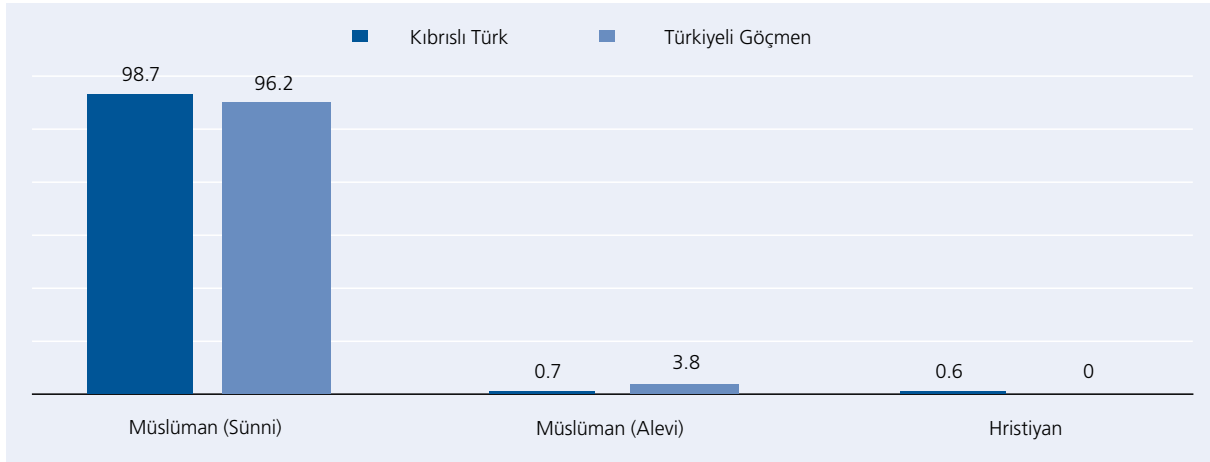
Burada altı çizilmesi gereken önemli bir nokta da şudur ki, göçmenler arasında kendilerini dindar olarak tanımlayanların oranı (yüzde 57,6), DDA 2011 sonuçlarına göre yüzde 83,5 olan Türkiye'deki rakamdan önemli ölçüde düşüktür.



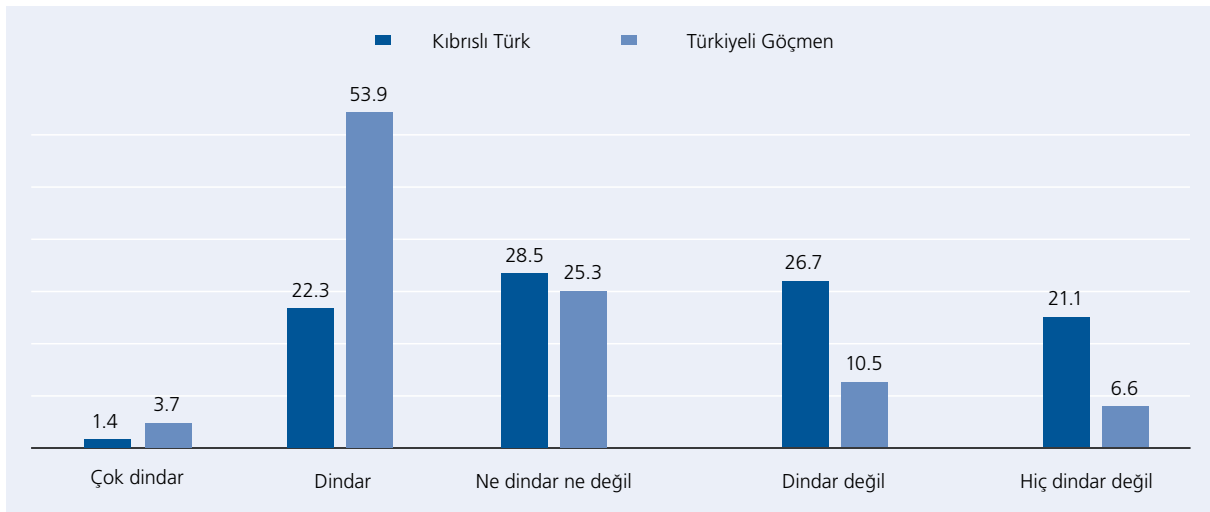
Şekil 6

Herhangi bir dine mensup musunuz?<sup>5</sup>

Şekil 7

(Evet ise) mezhebiniz nedir?<sup>6</sup>

Şekil 8

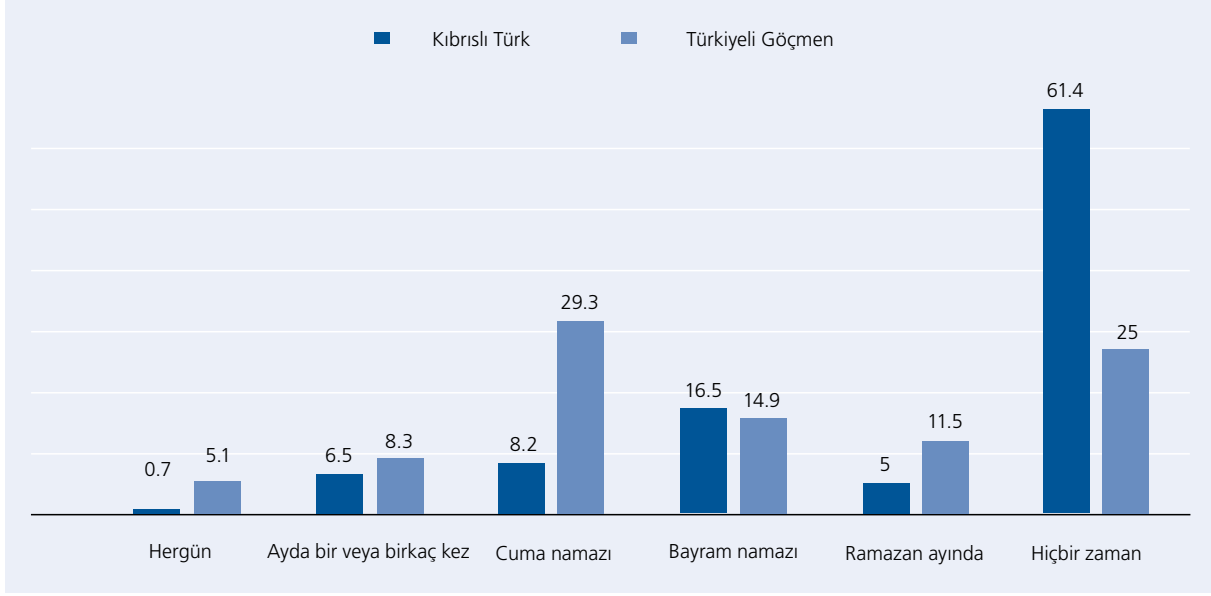
Camiye gidip gitmediğinize bakmaksızın, kendinizi dindar bir kişi olarak görüyor musunuz?<sup>7</sup>

5 DDA

6 DDA

7 DDA

Şekil 9

Cenazeler dışında, camiye ne sıklıkla gidersiniz?<sup>8</sup>

Dini tutumlar hakkında sorduğumuz bir başka soru, bireylerin cenaze törenleri dışında dini seremonilere ne sıklıkla katıldığını sorgulamaktadır. Burada da iki grup arasında keskin bir fark ortaya çıkmaktadır. Kıbrıslı Türklerin üçte ikisi Müslüman olduklarını belirtmiş olsa da, yüzde 61,4'ü cenaze törenleri dışında camiye hiç gitmediklerini söylemiştir. Cenaze dışında camiye hiç gitmediklerini belirten Türkiyeli göçmenlerin oranı ise önemli ölçüde daha düşüktür (yüzde 25).

Bu farklılaşma 'Cuma Namazı' ve 'Ramazan' ayında da geçerlidir. Türkiyeli göçmenlerin yüzde 11,5'i Ramazan ayında camiye gittiğini bildirirken, bu oran Kıbrıslı Türkler için yüzde 5 civarındadır. Benzer şekilde, Türkiyeli göçmenlerin yaklaşık onda üçünün (yüzde 29,3) 'Cuma Namazına' gittiği görülürken, Kıbrıslı Türklerin sadece küçük bir kesimi (yüzde 8,2) böyle bir alışkanlığı olduğunu ifade etmiştir. Sadece bayram namazlarına giden Kıbrıslı Türklerin oranı (yüzde 16,5), Türkiyeli göçmenlerin (yüzde 14,9) oranının önüne geçmektedir.

Bu kısmın sonunda, katılımcılara Kıbrıs Türk kamuoyunu işgal eden iki spesifik konu hakkında görüşlerini sorduk.

Son yıllarda Türkiye'nin finansmanı ile Kuzey Kıbrıs'ta birçok cami ve bir dini okul inşa edildi. Bu durum kamuoyunda hararetli tartışmalara neden olmuştur (lütfe bkz. Ahval 2018). Politico'nun yakın tarihli bir makalesinde belirttiği gibi, birçok Kıbrıslı Türk 'Ankara'nın camiler inşa ederek ve din eğitimi teşvik ederek yaşam tarzlarını' tehdit edeceğinden endişe duymaktadır (Weise 2018). Özellikle öğretmen sendikaları, Kıbrıs'ın kuzey kesiminin İslamlaştırılması olarak gördükleri bu duruma şiddetle tepki vermektedir (Weise 2018). Bir sendikacıdan alıntı yapmak gerekirse, 'buradaki endişe, bunların Kıbrıslı Türklerin kültürünü, kimliğini ve laik yaşam tarzını değiştirmeye yönelik adımlar olmasıdır' (Weise 2018).

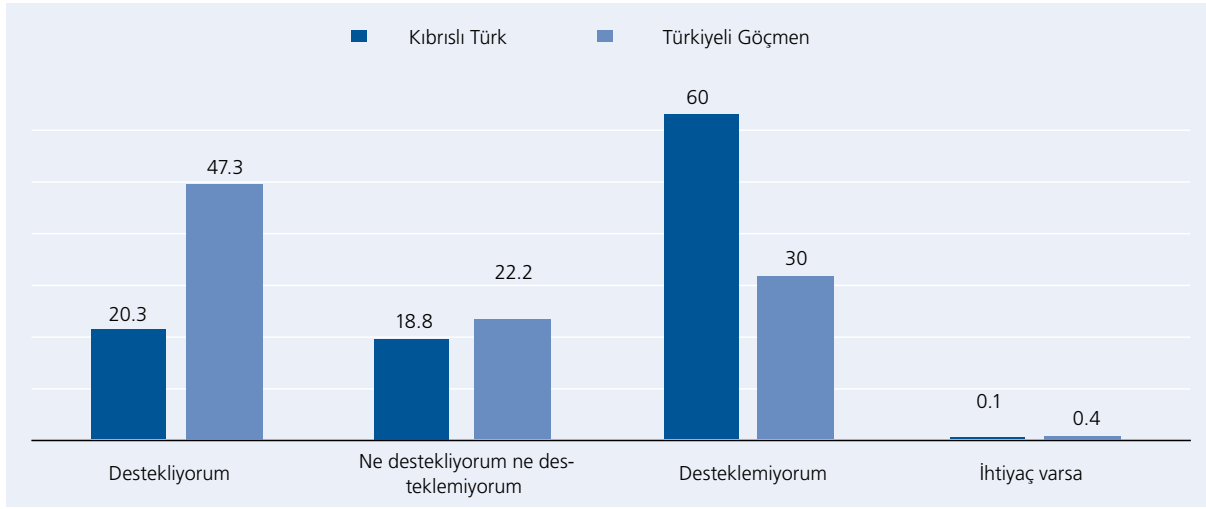
Kıbrıslı Türklerin ve Türkiyeli göçmenlerin bu konudaki düşüncelerini öğrenmek için onlara daha fazla (a) cami ve (b) ilahiyat okulu açılmasını destekleyip desteklemediklerini sorduk. Bu sorulara verilen yanıtlar, Kıbrıslı Türkler ile Türk göçmenler arasında bu konularda da keskin bir fikir ayrılığı olduğunu göstermektedir. Türkiyeli göçmenlerin neredeyse yarısı (yüzde 47,3) daha fazla cami inşa etme fikrine destek verdiklerini ifade etmiştir; bu oran Kıbrıslı Türkler arasında yüzde 20'ye düşmektedir. Kıbrıslı Türklerin belirgin bir çoğunluğu (yüzde 60) daha fazla cami inşa etme fikrine itiraz ederken, Türkiyeli göçmenler arasında bunu desteklemeyenlerin oranı yüzde 30'dur.

'KKTC'de daha fazla ilahiyat koleji açılmasını destekliyor musunuz?' sorusu sorulduğunda, Türkiyeli göçmenlerin neredeyse yarısı (yüzde 44,8) daha fazla ilahiyat koleji açma fikrini desteklediğini belirtirken, Kıbrıslı Türkler arasında sadece küçük bir azınlığın (yüzde 14,7) buna destek verdiği görülmektedir. Daha fazla cami inşa edilmesine ilişkin görüşlerine paralel olarak, Kıbrıslıların neredeyse üçte ikisi (yüzde 64,3) daha fazla ilahiyat koleji kurulmasına karşı olduklarını ifade etmiştir.

Bulgularımız, dine ve ilgili konulara yönelik tutumların hala iki grubu ciddi şekilde böldüğünü göstermektedir. Göçmen grubunun üyeleri, daha dindar olma ve dinin toplumdaki etkisini artırmayı amaçlayan politikalara daha açık olma eğilimindedir.

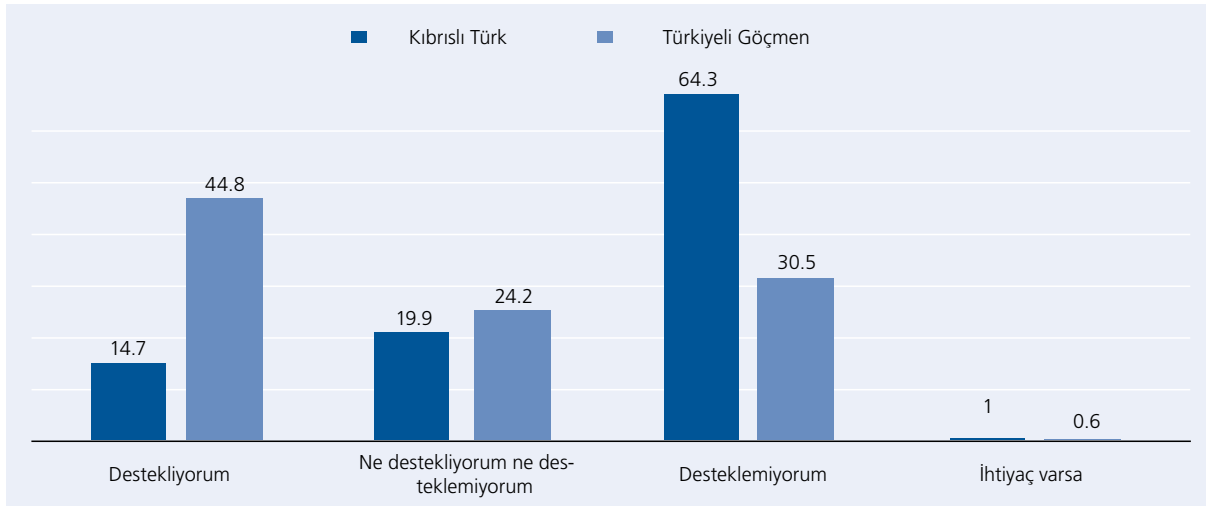
Şekil 10

**KKTC'ye daha fazla cami inşa edilmesini destekliyor musunuz?**



Şekil 11

**KKTC'de daha fazla ilahiyat koleji açılmasını destekliyor musunuz?**



## BÖLÜM 4

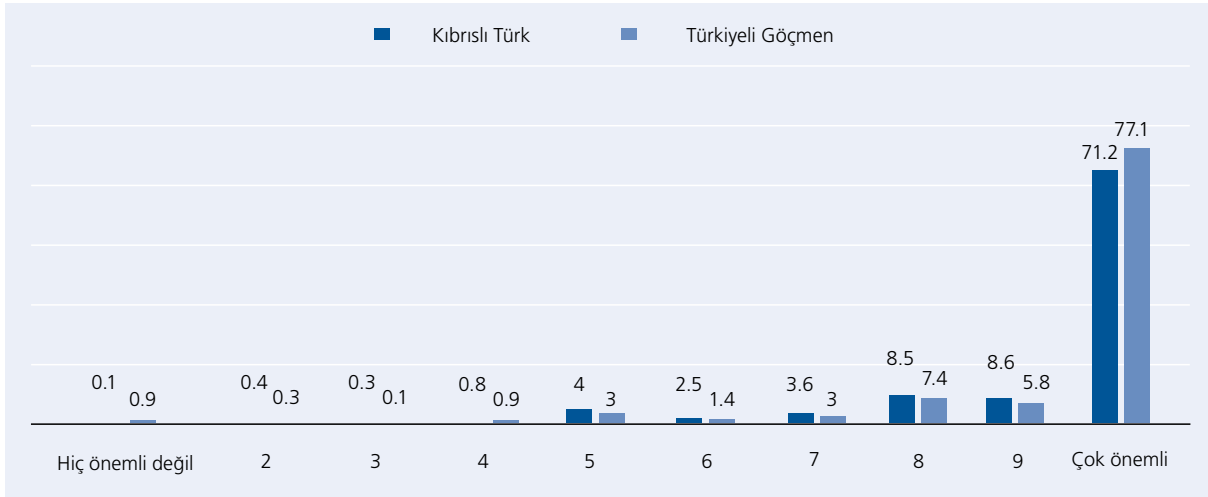
# KUZEY KIBRIS'TA DEMOKRASİ KÜLTÜRÜ

En basit anlamda, insanların kendi yaşamlarına hükmetme özgürlüğü olarak tanımlanabilen demokrasi, düşünce ve ifade özgürlüğü, seçme ve seçilme hakkı, siyasal temsiliyet, fırsat eşitliği, farklılıklara karşı hoşgörü, çoğulculuk, hukukun üstünlüğü, inanç özgürlüğü, cinsiyet eşitliği vs. olmadan var olamaz (Welzel 2013, ss.307-332). Robert Dahl'a göre (1998, s.156-158), demokrasinin varlığı toplumun demokrasi kültürünü içselleştirmesine bağlıdır. Dahl (1998), istikrarlı bir demokrasiye sahip olmak için yurttaşlar ve siyasal elitlerin demokratik değerlere ve süreçlere destek vermesinin gerektiğini vurgulamaktadır. Demokrasi kültürü, demokratik değerlerin içselleştirilmesi, hoşgörü, siyasal sisteme, politikacılar ve devlet kurumlarına güven, kişilerarası güven ve yaşam memnuniyetinden vs. oluşmaktadır.

Demokrasi kültürünün gelişmesi, bir ülkenin demokratik yapısını daha güçlü ve daha işlevsel hale getireceğinden, bir toplumun demokrasi kültürünün ölçülmesi önemlidir. Bu bölümde, Kıbrıslı Türklerin ve Türkiyeli göçmenlerin Welzel ve Dahl'ın belirlediği bazı demokratik değerlere ve KKTC'deki demokrasiye yönelik tutumlarının bir karşılaştırmasını sunmak amaçlanmaktadır.

Buraya kadar, her kategoride iki grup arasında dikkate değer bir farklılık olduğu görülmektedir. Bundan farklı olarak, iki grubun demokrasi ve demokratik değerlere yönelik tutumları söz konusu olduğunda, güçlü bir benzerlik ortaya çıkmaktadır: Demokrasi ile yönetilen bir ülkede yaşamak, Kıbrıslı Türk (yüzde 91,9) ve Türkiyeli göçmenlerin (yüzde 93,3) ezici çoğunluğu için önemli veya çok önemlidir.

Şekil 12  
Sizce demokrasi ile idare edilen bir ülkede yaşamak ne kadar önemlidir?<sup>9</sup>



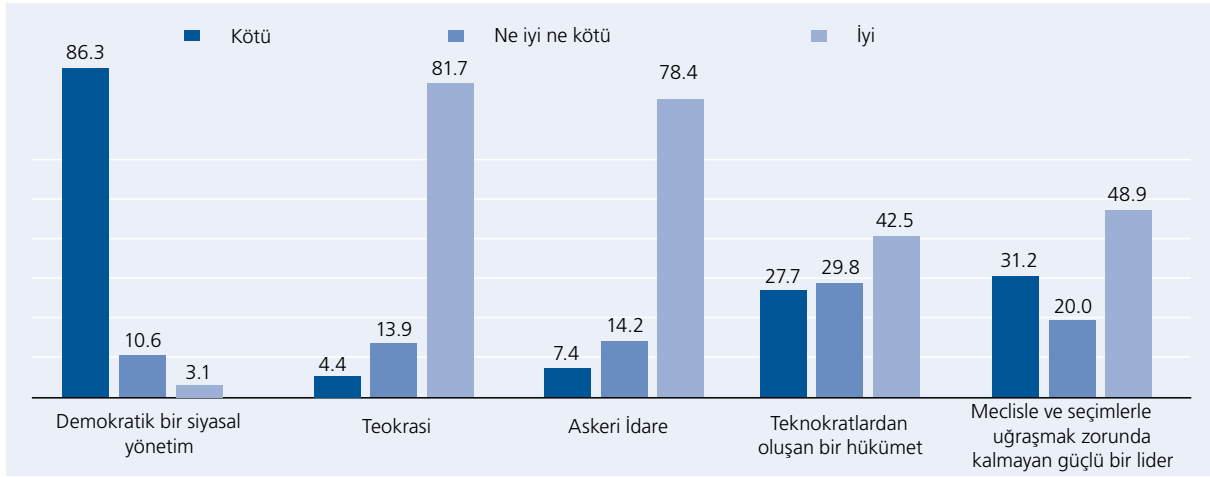
Bu soruda katılımcılardan farklı siyasal sistemler hakkında görüş bildirmeleri istenmiştir. Kıbrıslı Türklerin yüzde 86,3'ü "demokratik bir siyasal sisteme sahip olmayı" iyi ya da çok iyi bir şey olarak tanımlamıştır. Aynı zamanda, ironik bir şekilde, katılımcıların yüzde 31,2'si "parlamento ve seçimlerle uğraşmak zorunda olmayan güçlü bir lidere sahip olmayı" iyi bir şey olarak gördüklerini belirtmiştir.

Kıbrıslı Türk katılımcılar, dini kurallara ve liderlere dayalı bir idare (yüzde 81,7) ve askeri yönetime (yüzde 78,4) karşı da açık bir karşı duruş belirtmiştir. Teknokratlardan oluşan bir hükümet de ankete katılanların sadece dörtte bir kadarı (yüzde 27,7) tarafından iyi bir siyasal sistem olarak tanımlanmıştır.

9 DDA'dan uyarlanmıştır.

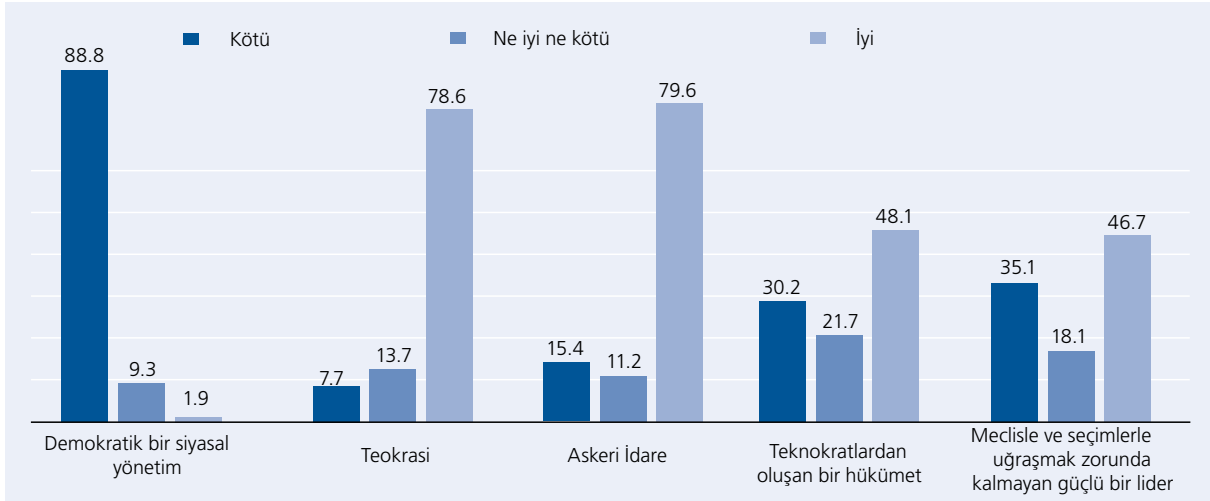
Şekil 13

Şimdi size bazı siyasal sistemler sayacağım. Her birinin bu ülkeyi yönetmek açısından ne kadar iyi olduğunu söyler misiniz? (Kıbrıslı Türkler)<sup>10</sup>



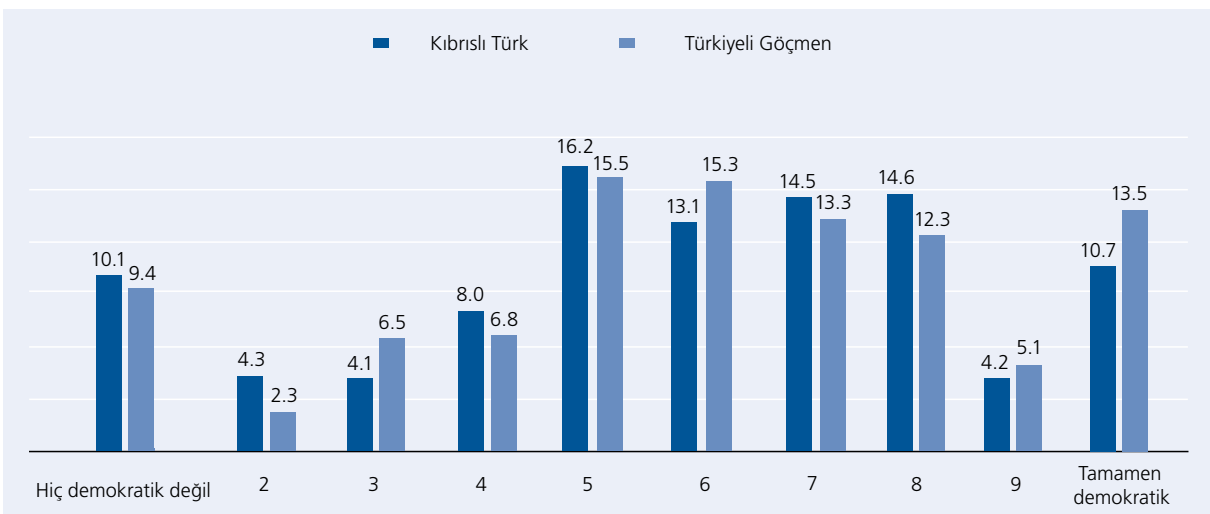
Şekil 14

Şimdi size bazı siyasal sistemler sayacağım. Her birinin bu ülkeyi yönetmek açısından ne kadar iyi olduğunu söyler misiniz? (Türkiyeli göçmenler)



Şekil 15

Sizce bu ülke ne derece demokratik bir düzenle yönetiliyor?<sup>11</sup>



<sup>10</sup> Bu soru DDA'dan geliyor. DDA'nın cevap kategorilerinde "ne iyi ne de kötü" seçeneği yoktu. Ayrıca, beşinci bir siyasal sistem kategorisi ekledik: Teokrasi.

<sup>11</sup> DDA

Kıbrıslı Türklere benzer şekilde, Türkiyeli göçmenlerinde yüzde 88,8'i de demokrasinin iyi veya çok iyi bir siyasi sistem olduğunu söylemiştir. Fakat, yine Kıbrıslı Türklere benzer şekilde, yüzde 35,1'lik önemli bir kesim, aynı zamanda 'parlamento ve seçimlerle uğraşmak zorunda olmayan güçlü bir lidere sahip olma' hakkında olumlu görüş bildirerek, bu güçlü görüşle çelişmiştir.

Kıbrıslı Türklere kıyasla dini değerlere karşı daha olumlu bir tutum sergilemelerine rağmen, Türkiyeli göçmenler de teokratik bir yönetimi desteklemedikleri görülmektedir; ankete katılanların sadece yüzde 7,7'si böyle bir yönetim şeklini iyi ya da çok iyi bir sistem olarak nitelendirmiştir.

'Sizce bu ülke ne derece demokratik bir düzenle yönetiliyor?' sorusuna cevaben, her iki grup da benzer görüşler ifade etmiştir. Hem Kıbrıslı Türklerin hem de Türkiyeli göçmenlerin çoğunluğu KKTC'yi demokratik olarak değerlendirirken, her iki gruptan yaklaşık dörtte birlik bir kısım demokrasi seviyesini kötü veya çok kötü olarak nitelendirmiştir.

Inglehart ve Welzel (2003) tarafından yapılan araştırmanın bulgularına göre, yaşam memnuniyeti ve kişilerarası güven düzeyi ile demokrasi düzeyi arasında pozitif bir ilişki vardır.

Her iki gruptan katılımcılara 'genel olarak bugünlerde hayatınızdan ne kadar memnunsunuz?' diye sorulduğunda, her iki grubun yaşam memnuniyet düzeylerinin paralel olduğu ortaya çıkmıştır. Her iki grubun çoğunluğu hayattan memnuniyet duyduğunu söylerken, sadece yüzde 15'lik bir kesim memnuniyetsizliğini ifade etmiştir.

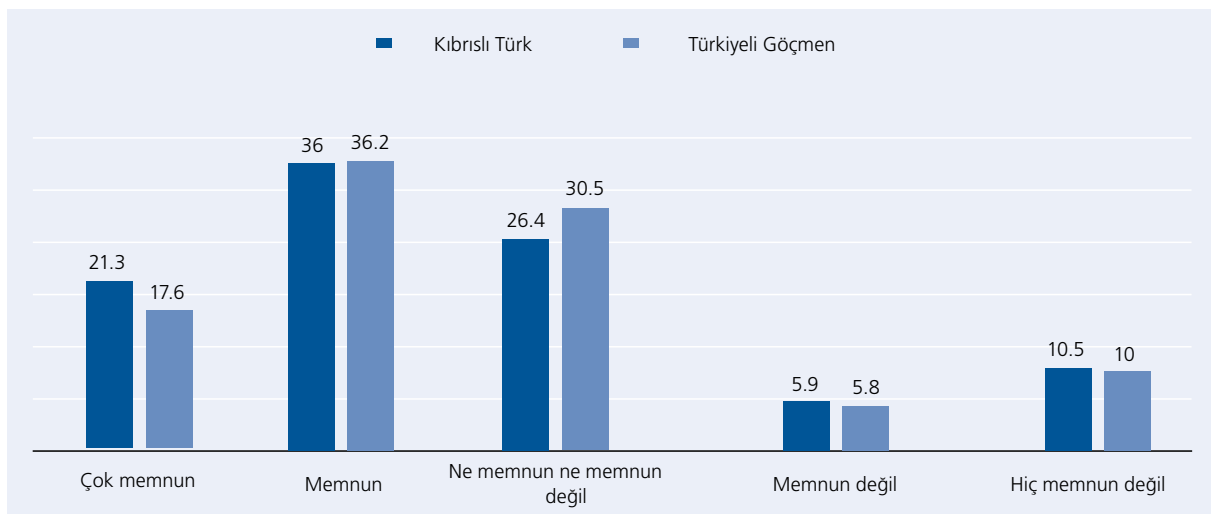
Bir sonraki soruda, katılımcıların cinsiyet eşitliği konusundaki görüşleri ele alınmıştır ve katılımcılara 'Genelde erkekler kadınlardan daha iyi siyasi lider olurlar' ifadesine katılıp katıl-

madıkları sorulmuştur. Her iki grup bu soruya benzer cevap vermiştir. Her iki grubun yaklaşık üçte ikisi cinsiyet eşitliğini destekleyen bir pozisyon almıştır. Bu noktada, Türkiyeli göçmenlerin bu soruya verdikleri cevapların, tıpkı dindarlık ile ilgili soruda olduğu gibi, Türkiye'de aynı soruya verilen cevaplardan oldukça farklı olduğunun altını çizmekte fayda vardır. DDA 2012 sonuçlarına göre, Türkiye'de ankete katılanların sadece yüzde 28,5'i bu ifadeye katılmadığını söylerken, yüzde 68'i buna katıldığını beyan etmiştir.

DDA tarafından sosyal sermayeyi veya kişilerarası güveni ölçmek için kullanılan standart soru şudur: 'Sizce genelde insanlara güvenilebilir mi yoksa, insanlarla ilişkilerde çok dikkatli mi olunmalı?'. Bu soruya verilen yanıtlar her iki grubun da diğer insanlara karşı eşit derecede güvensiz olduğunu göstermektedir. Her iki gruptaki yaklaşık on kişiden dokuzunun dikkatli olunmalı cevabını vermesi, kişilerarası güven düzeyinin her iki grupta da son derece düşük olduğuna işaret etmektedir. Bu rakamlar çok düşük görünse de 2011 yılında DDA tarafından yapılan çalışmanın sonuçları esas alındığında, Kıbrıs Cumhuriyeti'ndeki kişilerarası güven düzeyiyle (yüzde 90,9) benzerlik göstermektedir. DDA 2011'ye göre, Türkiye'deki sosyal sermaye seviyesi ise nispeten daha yüksektir (yüzde 82,9).

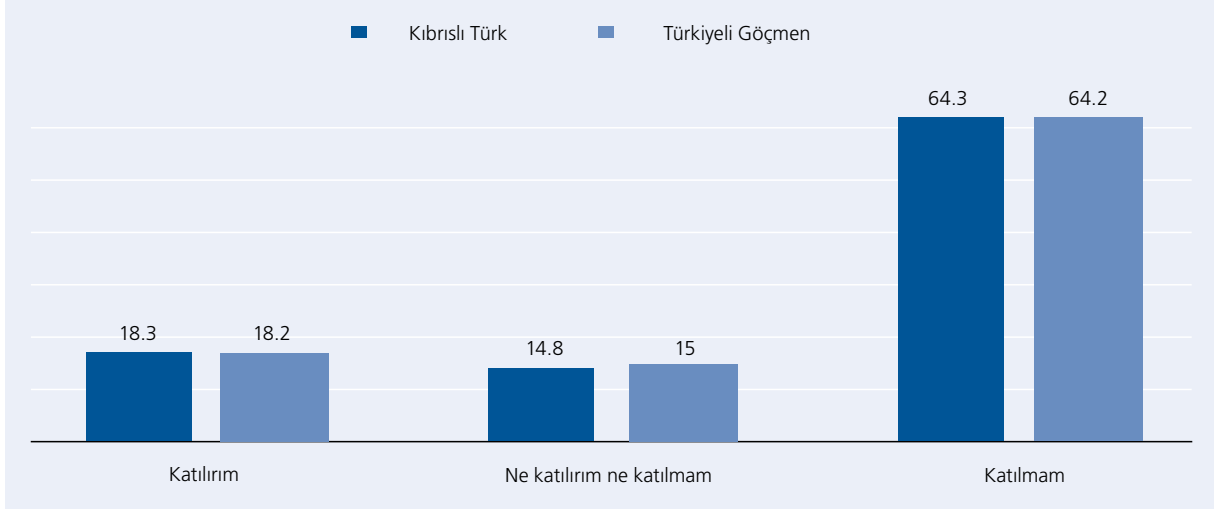
Bu bölümdeki sonuçlar, her iki grubun da demokratik bir sistemde yaşamaya değer verdiğini gösterirken, güçlü bir lidere verilen yüzde 31-35'lik destek, demokrasiye verilen gerçek desteğin ilk bakışta görüldüğünden daha düşük olduğunu göstermektedir. Ayrıca, her iki gruptaki çoğunluk KKTC'deki demokrasi seviyesine geçer not vermiş ve yaşamlarından memnun olduklarını bildirmiştir ki bu demokratik bir kültür için iyi bir işaret. Öte yandan, kişilerarası güven düzeyi korutucu derecede düşüktür.

Şekil 16

Genel olarak bugünlerde hayatınızdan ne kadar memnunsunuz?<sup>12</sup>

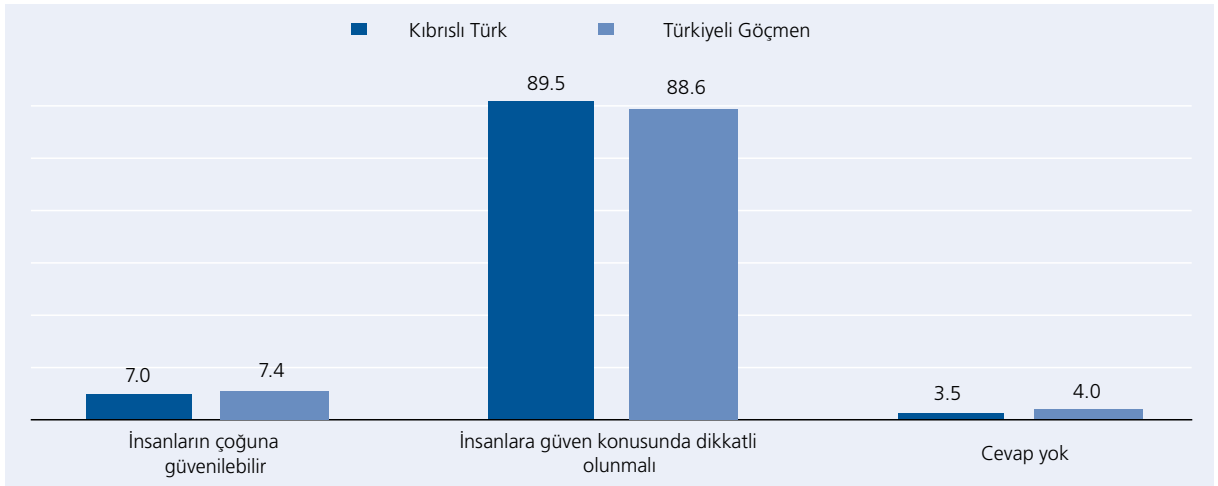
Şekil 17

'Genelde erkekler kadınlardan daha iyi siyasi lider olurlar'. Bu ifadeye ne derece katılırsınız?<sup>13</sup>



Şekil 18

Sizce genelde insanlara güvenilebilir mi yoksa insanlarla ilişkilerde çok dikkatli mi olunmalı?<sup>14</sup>



13 DDA

14 DDA

## BÖLÜM 5 KUZAY KIBRIS'TA SİYASAL KÜLTÜR

Bu bölüm, iki hedef grubun siyasal kültürlerinin bir karşılaştırmasını sunmaktadır. Siyasal kültür araştırmalarının öncüleri olan Almond ve Verba (1963, s.13), ünlü çalışmaları 'Sivil Kültür'de, kültürü 'sosyal objelere olan psikolojik yönelim' olarak tanımlarken, bir milletin siyasal kültürünü ise 'ulusun üyeleri arasında siyasal objelere yönelik yönelim kalıplarının belli bir dağılımı' olarak tanımlarlar ve 'toplumsal siyasal kültürün, ülke nüfusunun idrakında, duygularında ve değerlendirmelerinde içselleştirildiği şekliyle siyasal sistem anlamına geldiğini ifade ederler.

Kıbrıs Türk toplumunun siyasal kültürü daha önce geniş çapta hiç incelenmemiştir (dikkate değer bir istisna CMIRS 2012'dir). Dahası, Kıbrıslı Türkler ile Türkiyeli göçmenler arasındaki gruplar arası ilişkileri kapsayan literatür, iki grup arasında kül-

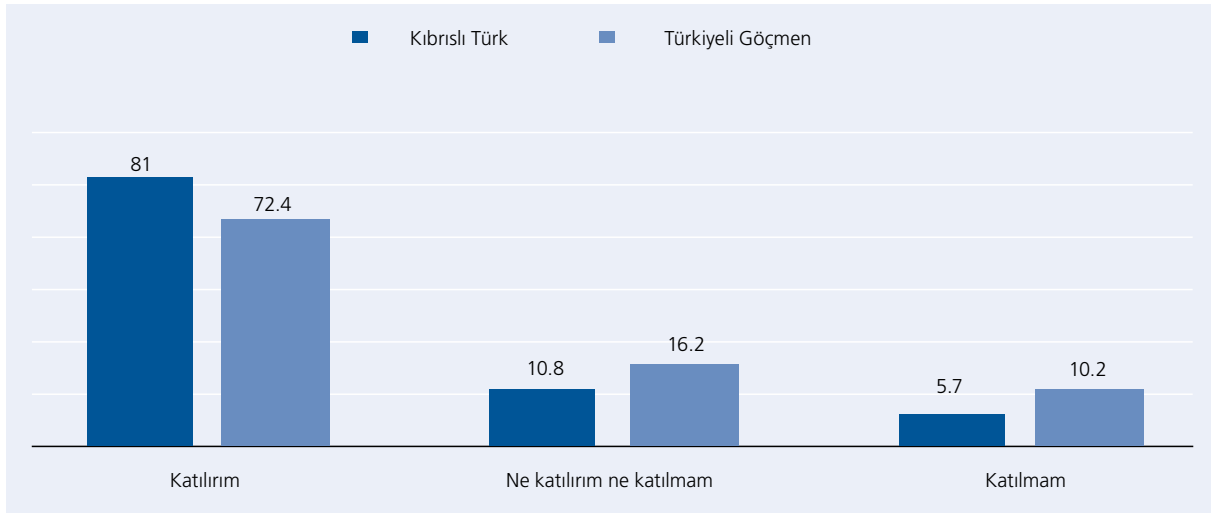
düğünü görmek için biri KKTC diğeri Türkiye için olmak üzere bazı sorular ikiye kez sorulmuştur.

Aidiyet duygusu konusunda Kıbrıslı Türkler ile Türkiyeli göçmenler arasında bir fark olduğu tespitine ikinci bölümde değinilmiş ve Türkiyeli göçmenlerin büyük çoğunluğunun Türkiye'yi vatanları olarak tanımladıklarına işaret edilmişti. Bu bölümdeki sorulara verilen yanıtlardan, aynı zamanda, göçmenlerin yüzde 72,4'lük bir çoğunluğunun KKTC vatandaşı olmaktan da gurur duyduklarını ifade ettiği görülmektedir. Benzer şekilde, Kıbrıslı Türklerin de yüzde 81'i KKTC vatandaşı olmaktan gurur duymaktadır.

Bulgularımız, her iki grubun da KKTC vatandaşı olmaktan gurur duyduklarını söylemesine rağmen, KKTC'nin siyasal siste-

Şekil 19

'KKTC vatandaşı olmaktan gurur duyuyorum'.



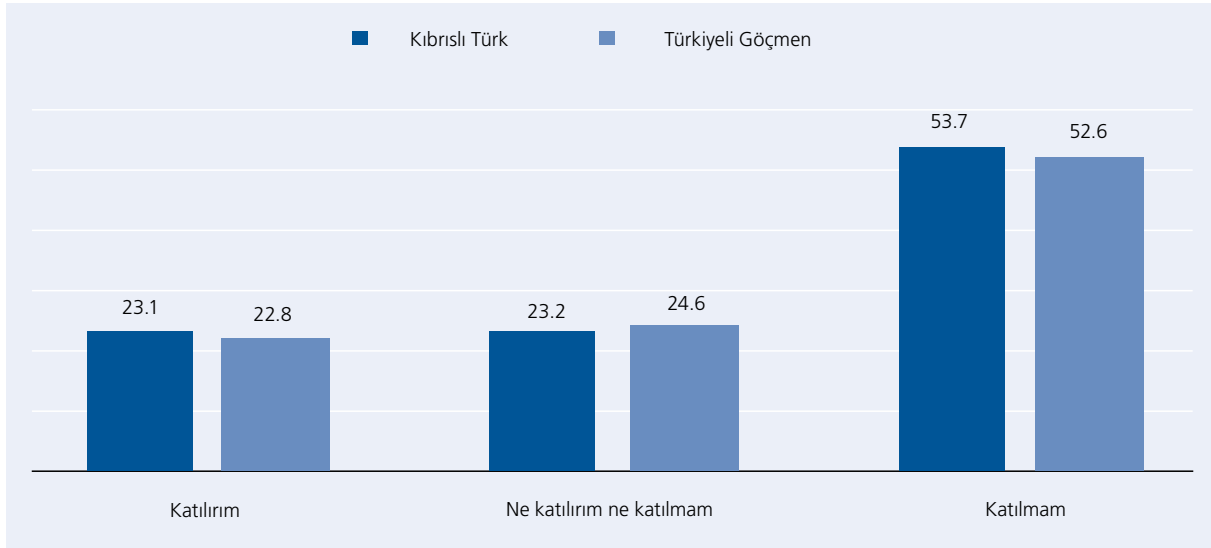
türel farklılıklar olduğunu göstermiş olsa da, söz konusu gruplar arasındaki siyasal kültür farklılıklarına henüz değinilmemiştir. Almond ve Verba'nın (1963) tanımına uygun olarak, bu bölümde, KKTC'nin siyasal sistemine yönelik görüşler ele alınmaktadır. Bu bölümde ele alınan sorular, subjektif yurttaşlık becerilerini, siyasete olan ilgiyi, ulusal gurur hissiyatını ve siyasal kurumlara olan güveni ölçmeyi amaçlamaktadır. Bu bölümde, iki grup arasında varyasyon olup olma-

minden gurur duymadıklarını göstermektedir.<sup>15</sup> Her iki grubun çoğunluğu (Kıbrıslı Türkler'in yüzde 53,7'si ve Türkiyeli göçmenlerin yüzde 52,6'sı) KKTC'nin siyasal sisteminden gurur duymadıklarını söylemektedir.

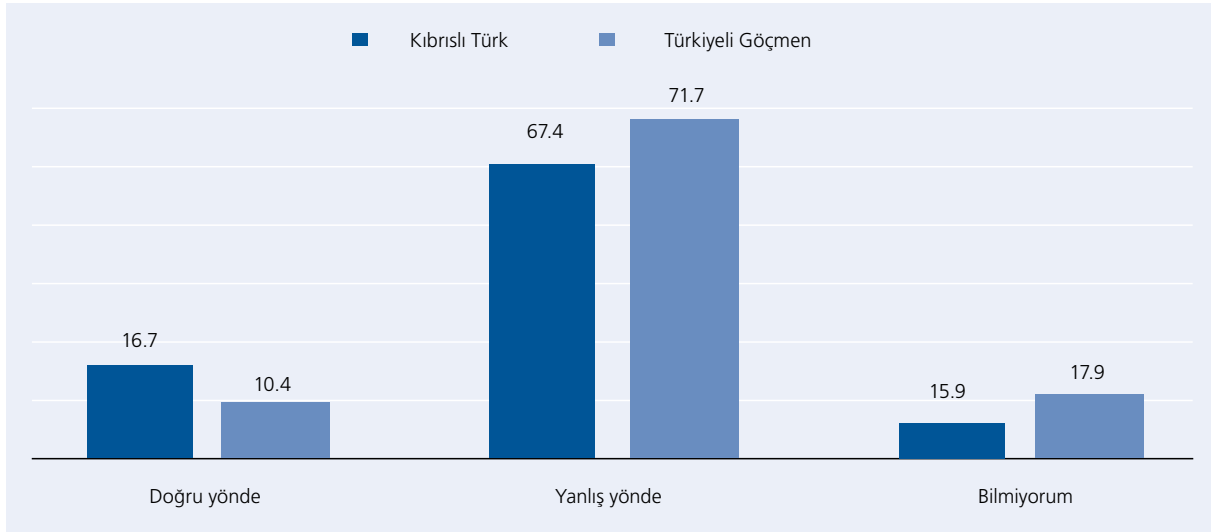
<sup>15</sup> Bu soru Kolstø 2016'dan uyarlanmıştır.



Şekil 20  
'KKTC'nin mevcut siyasal sisteminden gurur duyuyorum'.



Şekil 21  
Bugünlerde toplumumuzda işlerin doğru yönde mi yoksa yanlış yönde mi gittiğini düşünüyorsunuz?<sup>16</sup>

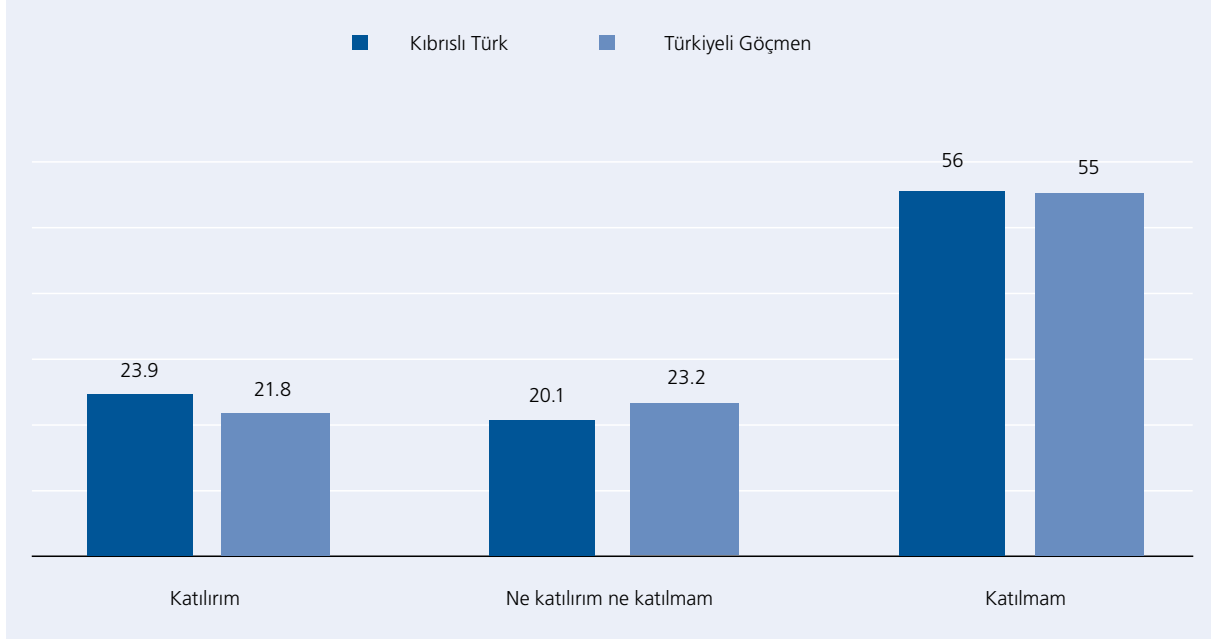


Dahası, her iki grubun da üçte ikisinden fazlası ülkede işlerin yanlış yöne gittiğine inanmaktadır. Kıbrıslı Türklerin sadece yüzde 16,7'si, göçmenlerinse sadece yüzde 10,4'ü işlerin doğru yönde gittiğini düşündüklerini söylemiştir.

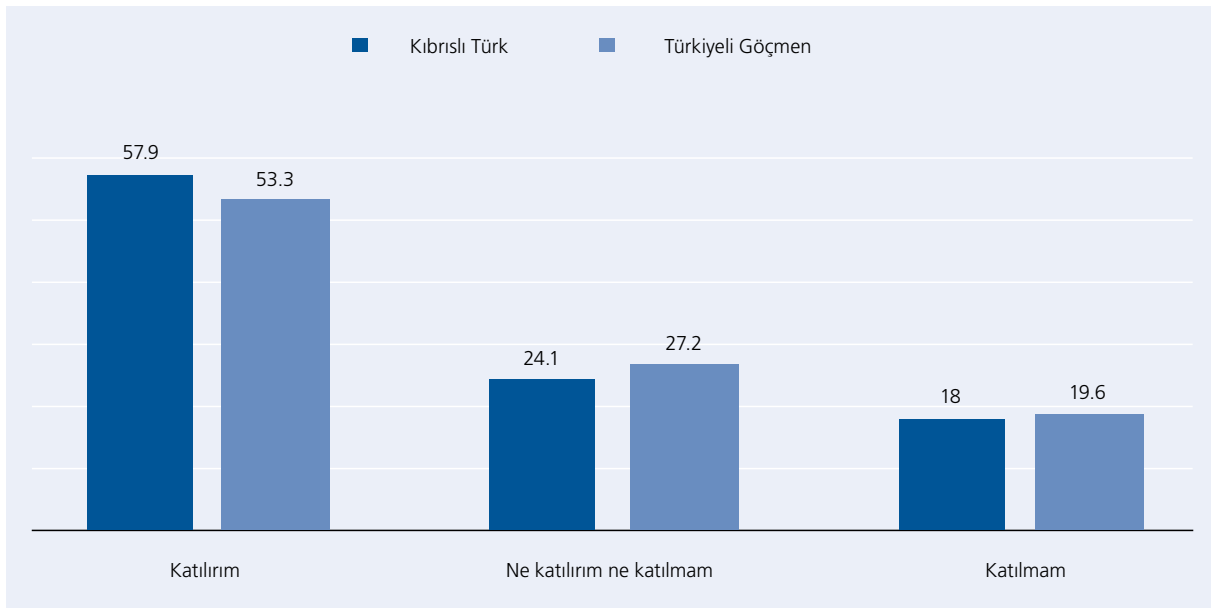
Yüzde 24 ve yüzde 22'lik oranlarla 'KKTC siyasetinde aktifim' ifadesine katıldığını söyleyen Kıbrıslı Türkler ve Türkiyeli göçmenler, benzer siyasal katılım düzeyleri belirtmiştir.

Politik olarak aktif bir vatandaşlık, demokrasinin sağlığı için önemlidir ve siyasal kültürün de önemli bir unsurudur. İki gruptan katılımcıların ne kadar aktif olduğunu görebilmek için onlara (i) 'KKTC siyasetinde aktifim' ve (ii) 'KKTC'de siyaset hakkındaki günlük haberleri takip ediyorum' ifadelerine ne ölçüde katıldıkları sorulmuştur.

Şekil 22

'KKTC siyasetinde aktifim'.<sup>17</sup>

Şekil 23

'KKTC siyaseti ile ilgili günlük haberleri takip ediyorum'.<sup>18</sup>

İki grubun, ikinci siyasal katılım sorusu olan KKTC siyasetini takip edip etmedikleri yönündeki soruya verdikleri cevaplar arasında da benzerlik bulunmaktadır: Türkiyeli göçmenlerin yüzde 53,3'ü ve Kıbrıslı Türklerin yüzde 57,9'u siyasi haberleri takip ettiklerini ifade etmiştir.

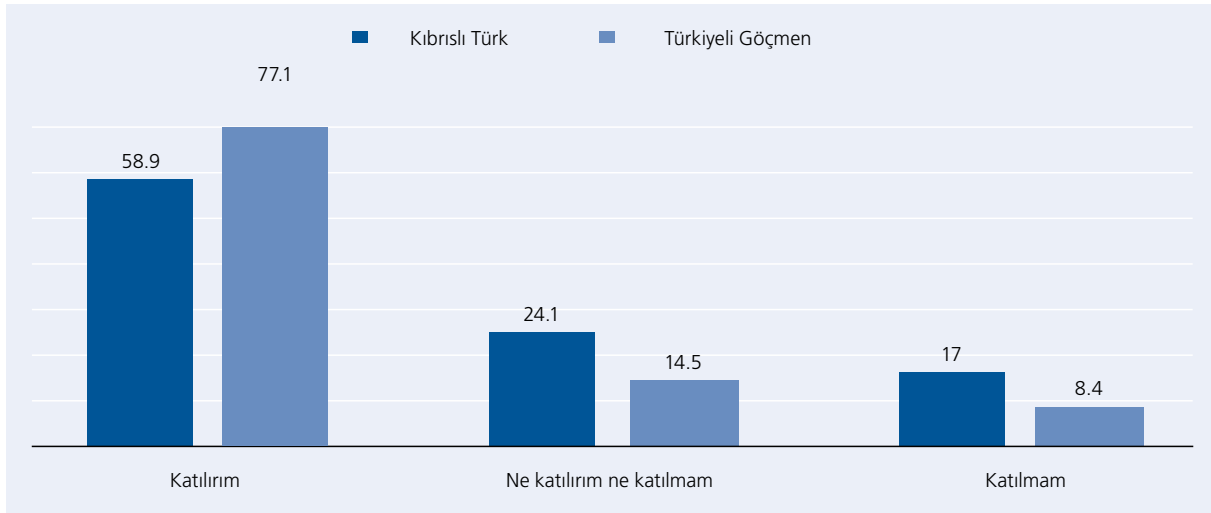
KKTC ile Türkiye arasındaki güçlü bağlar dikkate alınarak, her iki gruba da Türkiye'deki siyasete ilgi duyup duymadıkları da

sorulmuştur. KKTC'deki siyasete olan ilgi düzeylerine paralel olarak, Kıbrıslı Türklerin yüzde 58,9'u Türkiye'deki siyasetle de ilgilendiklerini söylemiştir. Türkiyeli göçmenlerse, Türk siyasetine (yüzde 77,1), Kıbrıs Türk siyasetine kıyasla çok daha fazla ilgi duyduklarını bildirmiştir. Benzer sorulardaki bulguları da destekler nitelikte olan bu durum Türkiyeli göçmenlerin hala Türkiye'ye karşı güçlü bir transnasyonal bağa sahip olduklarını göstermektedir.

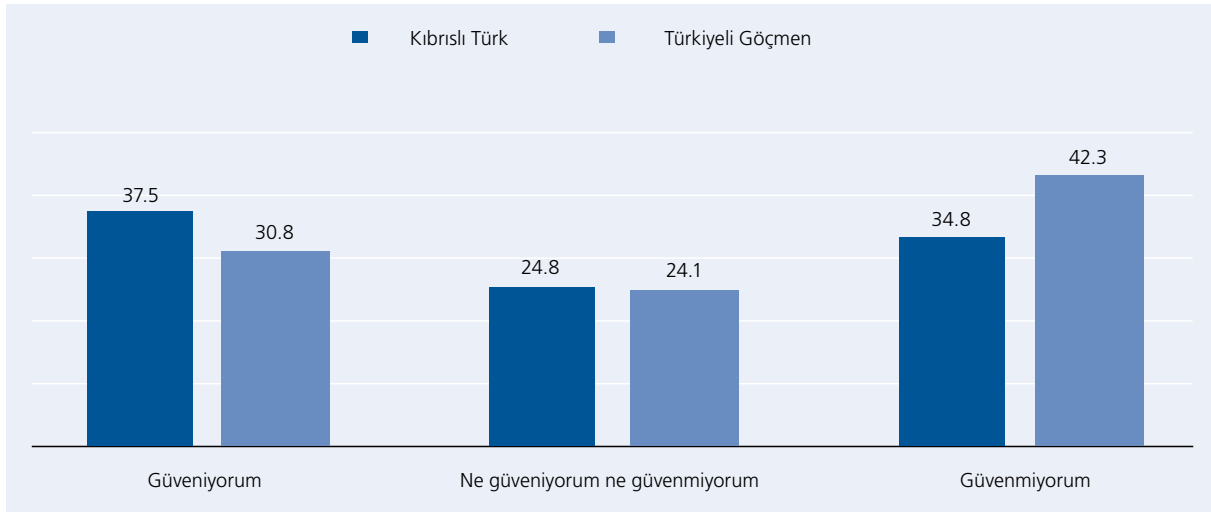
<sup>17</sup> Bu soru Economist Intelligence Unit'in Demokrasi Endeksi'nden uyarlanmıştır.

<sup>18</sup> Bu soru Economist Intelligence Unit'in Demokrasi Endeksi'nden (2018) uyarlanmıştır.

Şekil 24

**'Türkiye siyaseti ile ilgili gündelik haberleri takip ediyorum'.<sup>19</sup>**

Şekil 25

**KKTC hükümetine ne kadar güvendiğinizi belirtir misiniz?<sup>20</sup>**

Katılımcılardan KKTC hükümetine duydukları güveni ifade etmelerini istediğimizde, genel güven seviyesinin çok yüksek olmadığını gördük. Kıbrıslı Türkler biraz güvenmeye eğilimliken, göçmenlerin güvensizliğe eğilimli oldukları söylenebilir.

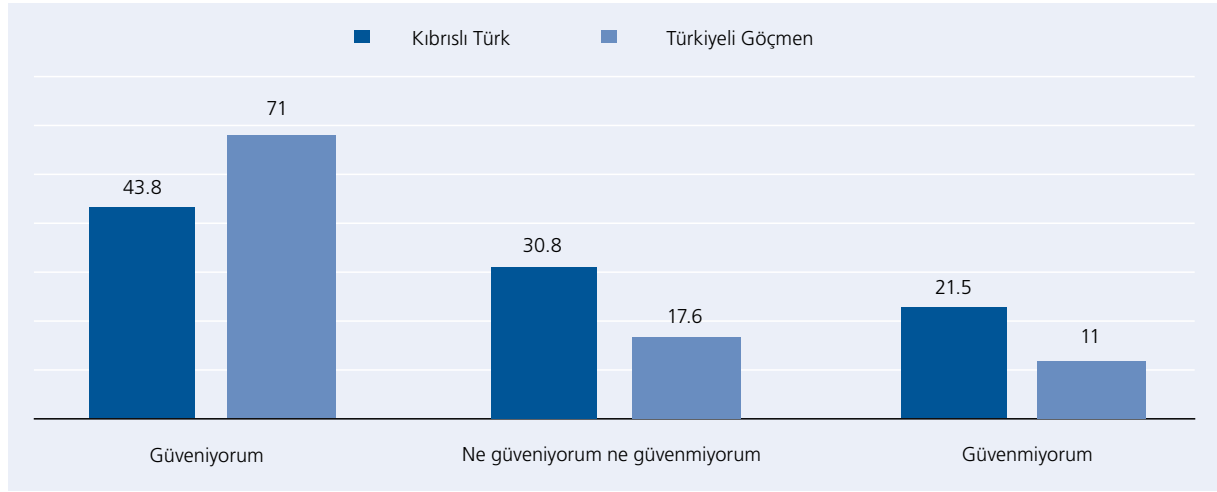
Türk hükümeti için aynı soru sorulduğunda, bulgular, Kıbrıslı Türkler ve Türkiyeli göçmenlerin bir kez daha farklı düşüncelere sahip olduğunu göstermektedir. Türkiyeli göçmenlerin büyük çoğunluğu (yüzde 71) Türk hükümetine güven duyduklarını beyan ederken, Kıbrıslı Türkler arasında güven düzeyi önemli ölçüde daha düşüktür (yüzde 43,8). Farklı bir bakış açısıyla yaklaştığımız zaman, bulgular her iki grubun da Türkiye hükümetine KKTC hükümetinden daha fazla güvendiğini göstermektedir.

Ancak, fark, Türkiyeli göçmenler arasında çok daha güçlüdür. Türkiyeli göçmenlerin sadece yüzde 30,8'i KKTC hükümetine güvendiklerini söylerken, yüzde 71'i Türk hükümetine güvendiklerini ifade etmiştir. Kıbrıslı Türk grup içerisinde KKTC hükümetine duyulan yüzde 37,5'lik güven düzeyi göçmenlere göre nispeten yüksektir. Bu grup içerisinde Türk hükümetine karşı duyulan yüzde 43,8'lik güven ise göçmen grubuna göre oldukça düşüktür.

<sup>19</sup> Bu soru Economist Intelligence Unit'in Demokrasi Endeksi'nden uyarlanmıştır.

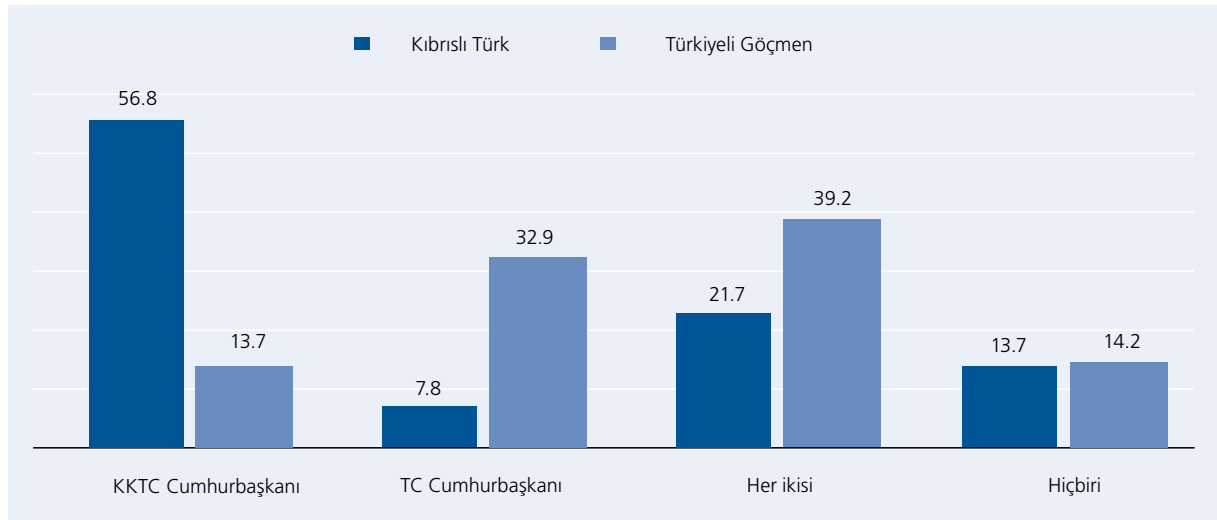
<sup>20</sup> Bu soru DDA'dan uyarlanmıştır.

Şekil 26

Türkiye Cumhuriyeti hükümetine ne kadar güvendiğinizi belirtir misiniz?<sup>21</sup>

Şekil 27

Hangisini lideriniz olarak görüyorsunuz?



'Hangisini lideriniz olarak görüyorsunuz?' sorusuna verilen cevaplarda, Kıbrıslı Türk grubun çoğunluğunun bağlılığını KKTC Cumhurbaşkanı olduğunu gözlemleyebiliriz. Diğer yandan, Türkiyeli göçmenlerin önemli bir bölümünün (yüzde 39,2) bu soruya cevaben her ikisi de seçeneğini tercih ettiği, üçte biri kadarının ise sadece Türkiye Cumhurbaşkanı dediği görülmektedir. Bulgular, göçmenlerin neredeyse yarısının KKTC Cumhurbaşkanı liderleri olarak görmekte zorlandığını göstermektedir.

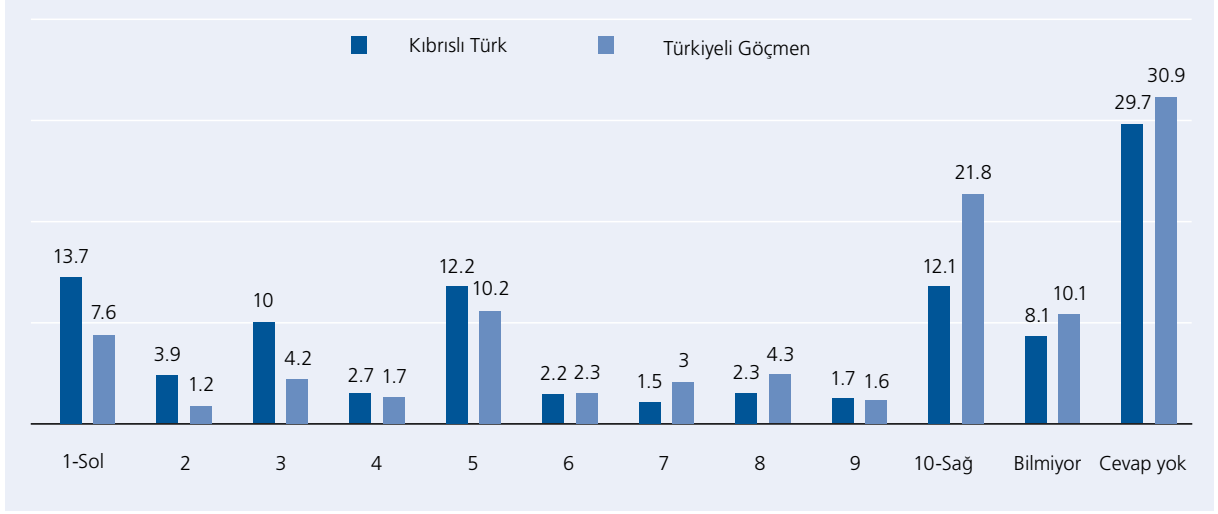
Bu bölümde, son olarak, katılımcılardan siyasal yelpazedeki konumlarını tanımlamaları istenmiştir. Dikkat çekici bir şekilde, her iki grubun yaklaşık yüzde 40'a varan önemli bir kesimi, bu soruya ya cevap vermedi ya da bilmediklerini söyledi. Verilen cevaplar ışığında, genel olarak göçmenlerin sağa, Kıbrıslı Türklerinse siyasal yelpazenin soluna doğru meylettiklerini söylemek mümkündür.

Bu bölümde sorulan sorulara verilen cevaplar ışığında, her iki grubun üyelerinin KKTC vatandaşı olmaktan gurur duyduklarını söylemek mümkündür. Her iki grubun çoğunluğunun KKTC'nin siyasal sisteminden gurur duymamasına rağmen, bu böyledir. Her iki gruptaki çoğunluk günlük siyasal haberleri takip ederek politikaya ilgi göstermektedir. Göçmen grubunun daha büyük bir kesimi Türkiye siyasetini de takip etmektedir. Her iki grup da Türk hükümetine, KKTC hükümetine güvendiklerinden daha fazla güvenmektedir; ancak göçmen grubu içerisinde Türk hükümetine duyulan güven çok daha yüksek bir düzeydedir. Kimi liderleri olarak gördükleri sorulduğunda, göçmen grubunun sadakatinin Türkiye Cumhurbaşkanı ile KKTC Cumhurbaşkanı arasında bölünmüş olduğu görülürken, Kıbrıslı Türk grubun KKTC lideri lehine daha net bir konumu vardır. Son olarak, ideolojik olarak, Kıbrıslı Türklerin sola, göçmenlerinse sağa meylettiklerini söylemek mümkündür.

<sup>21</sup> Bu soru DDA'dan uyarlanmıştır.

Şekil 28

**Siyasi konularda insanlar sol ve sağdan bahsedeler. Bu ölçekte kendi görüşlerinizi nereye koyarsınız?<sup>22</sup>**



## BÖLÜM 6 TÜRKİYE İLE İLİŞKİLER

Türk hükümetinin Kıbrıs Türk siyasetindeki rolü, bir diğer geniş çaplı tartışma konusudur. Türk milliyetçiliğinin söyleminde Türkiye anavatan, KKTC ise yavru vatandır. Bu söylem gittikçe artan bir şekilde genelde Kıbrıs Türk kamuoyunun ama özellikle de Kıbrıslı Türk solunun eleştirisine maruz kalmaktadır. Bu nedenle, altıncı bölümde, bu konuya değinen bir dizi soru ile, iki grubun konu hakkındaki görüşlerini karşılaştırarak, Türkiye ile KKTC arasındaki ilişkiye yönelik tutumları hakkında bir fikir sahibi olmaya çalışılmaktadır.

İlk soruda, katılımcılara KKTC ile Türkiye arasında nasıl bir ilişki tercih ettikleri sorulmuştur. Kıbrıslı Türkler arasında en yaygın cevap 'iki kardeş ülke' ilişkisiydi; ankete katılanların yüzde 39,5'i bu seçeneği tercih ederken, yüzde 31'i 'anavatan-yavru vatan' ilişkisini tercih ettiklerini ifade etmiştir. Öte yandan, neredeyse her dört kişiden biri 'iki kardeş devlet' arasındaki ilişkinin ötesine geçerek iki ayrı devlet ilişkisini seçmiştir.

Türkiyeli göçmenler arasındaysa en popüler cevap anne-yavru ilişkisiydi. Bu gruptaki katılımcıların çoğunluğu bu cevabı

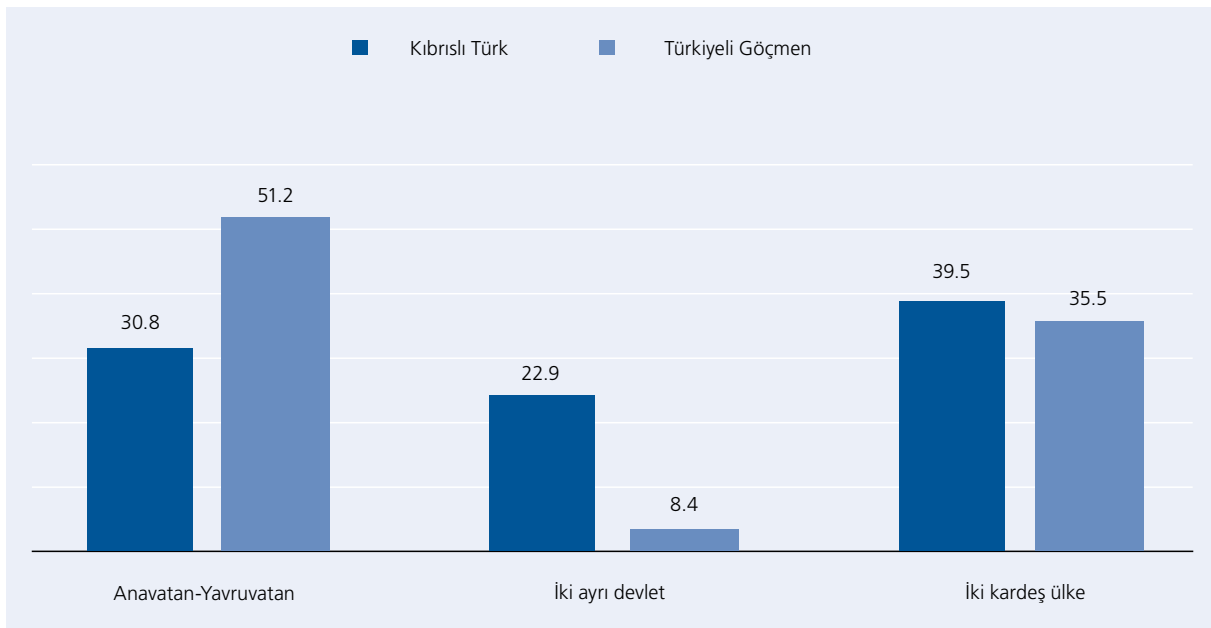
seçerken, üçte birinden fazlası iki kardeş devleti seçmiştir; her on kişinin birinden daha azı ise iki ayrı devlet arasındaki ilişkiyi tercih ettiklerini söylemiştir.

Bu bölümdeki ikinci soruda, katılımcılardan aşağıdaki ifadeye ne ölçüde katıldıkları sorulmuştur: *'Bence Türkiye, KKTC'nin işlerine çok fazla karışıyor'*. Göçmenlerin neredeyse yarısı bu ifadeye katılmazken, aşağı yukarı aynı orandaki Kıbrıslı Türk katılımcı ise bu ifadeyle hemfikir olduğunu söylemiştir. Bu, bir kez daha, iki grubun görüşleri arasında dikkate değer bir farklılık olduğunu göstermektedir.

Bu bölümdeki üçüncü soruda, katılımcılardan şu ifadeye ne ölçüde katıldıkları sorulmuştur: *'Türkiye'nin KKTC'ye yönelik politikalarından memnunum'*. Kıbrıslı Türkler içerisinde, dikkat çekici bir şekilde, en yaygın cevap 'ne katılıyorum ne katılmıyorum' olmuştur. Açıkça görülüyor ki, bu grup, Türk hükümetinin Kıbrıs'ın kuzey kesimine yaklaşımı hakkında karışık hislere sahiptir. Anketi yanıtlayan Kıbrıslı Türklerin yaklaşık üçte biri Ankara'nın KKTC karşısındaki siyasi duruşundan

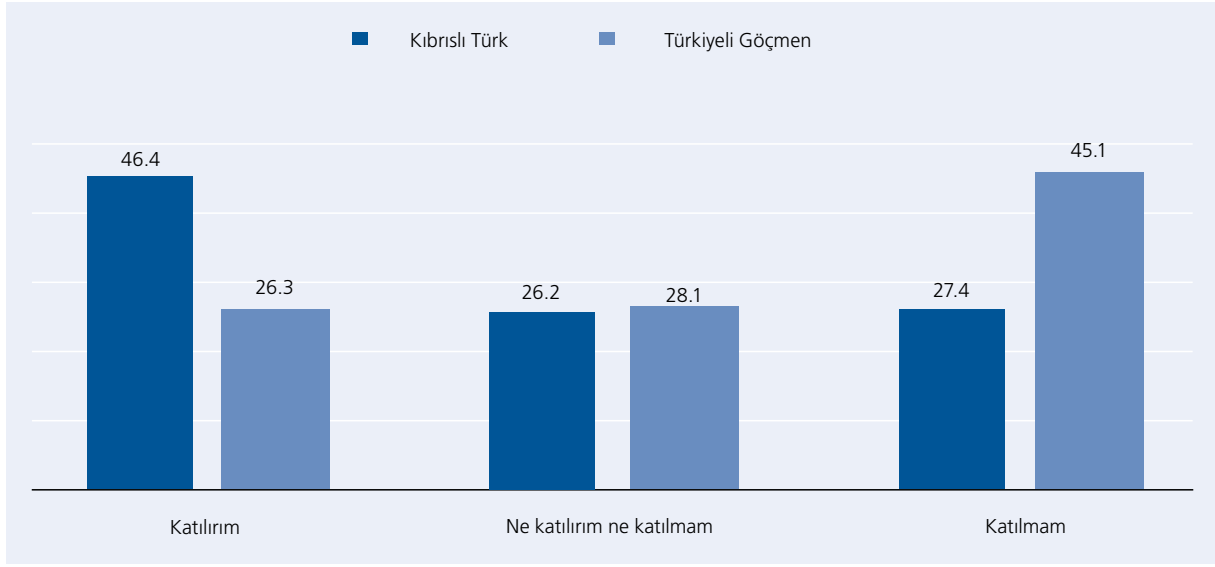
Şekil 29

Sizce Türkiye ile KKTC arasındaki ilişkinin nasıl olması gerekir?



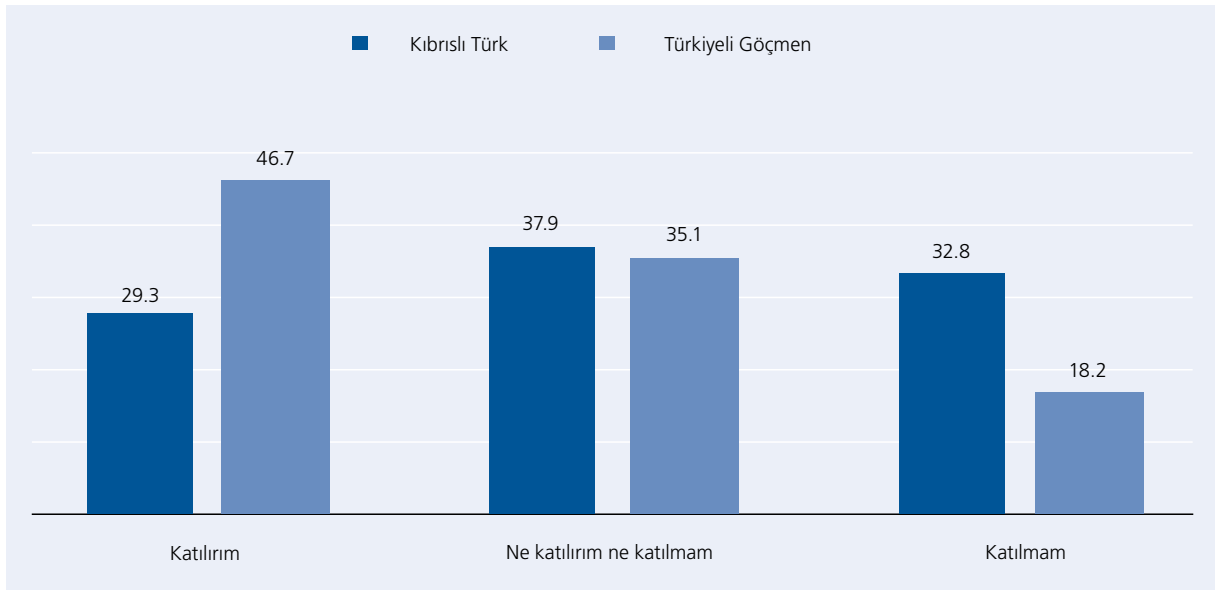
Şekil 30

‘Türkiye’nin KKTC’nin iç işlerine çok fazla müdahale ettiğini düşünüyorum.’



Şekil 31

‘Türkiye’nin KKTC’ye yönelik politikalarından memnunum.’



memnun olmadıklarını söylerken yaklaşık yüzde 30’u ise memnuniyetlerini dile getirmiştir.

Buna karşın, göçmenlerin neredeyse yarısı (yüzde 46,7) Türkiye’nin politikalarından memnun olduklarını söylerken, bu gruptaki üçte birlik bir kesim ‘ne katılıyorum ne katılmıyorum’ diyerek belirsiz bir tutum göstermiştir. Aşağı yukarı her beş kişiden biri ise memnuniyetsizliğini dile getirmiştir.

Genel olarak, Kıbrıslı Türklerin Türkiye ile ilişkilerin yeniden yapılandırılması yönünde bir eğilim gösterdiği söylenebilirken, Türkiyeli göçmenlerin mevcut durumdan daha az rahatsız olma eğiliminde olduğu görülmektedir.

## BÖLÜM 7

# KIBRIS SORUNU VE KIBRISLI RUMLARA KARŞI TUTUM

Kıbrıs sorunu, Kıbrıs Türk siyasetinde çok önemli bir rol oynamaktadır. Özellikle, Kıbrıs Türk muhalefeti, Türkiye'den gelen göçmenlere gittikçe daha fazla vatandaşlık verilmesini, Kıbrıslı Türklerin iradesini sadece iç politikada değil, aynı zamanda birçok kişi tarafından en hayati konu olarak görülen Kıbrıs müzakere süreci bağlamında da çarpıtma girişimi olarak görmektedir.

Bu bölümde, genel olarak, Kıbrıslı Türkler ve göçmenlerin adanın mevcut bölünmüşlüğüne ve Kıbrıs sorununun çözümü için alternatif modellere karşı tutumları incelenmektedir. Ardından, her iki grubun adadaki diğer topluma karşı tutumları hakkında fikir sahibi olmak için, Kıbrıs sorununun çözümünün ardından Kıbrıslı Rum bir komşuya sahip olma hakkındaki tutumları ele alınmıştır.

Bu bölümdeki ilk soruda katılımcılara "Kıbrıs adasının bölünmesi beni rahatsız ediyor" ifadesine katılıp katılmadıkları sorulmuştur.

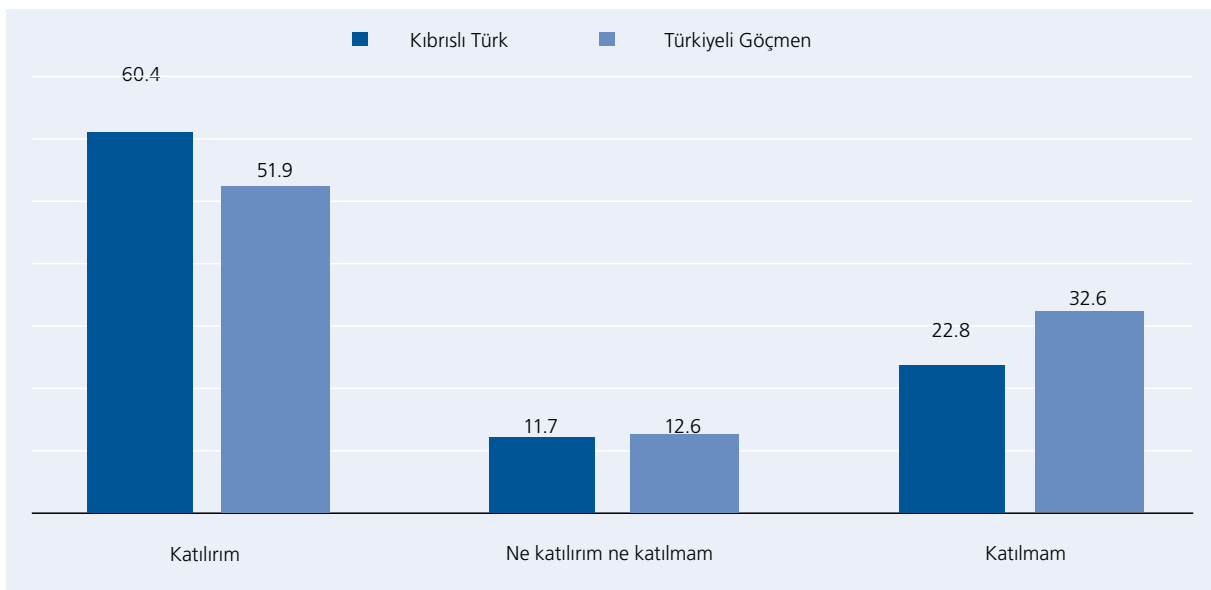
Her iki grubun çoğunluğu da adada devam eden bölünmeyi onaylamadıklarını ifade etmiştir. Bununla birlikte, bu bölünmeyi sona erdirmeye konusundaki görüşleri birbirinden ayrılmaktadır.

Katılımcılara beş olası senaryo sunulmuş ve onlara bu çözüm modellerini ne ölçüde destekledikleri sorulmuştur: (i) statükonun devamı, (ii) Türkiye tarafından ilhak, (iii) iki devletli çözüm, (iv) Kıbrıs Cumhuriyeti çatısı altında üniter bir devlet, (v) siyasi eşitliğe dayalı iki bölge, iki toplumlu bir federasyon.<sup>23</sup> Diğer birçok soruda olduğu gibi, iki grup tarafından verilen cevaplar birbirinden oldukça farklıydı.

Katılımcılara sunulan ilk senaryo, bölünmüşlüğün devamı olarak da anlaşılabilir olan statükonun devamıydı. Kıbrıslı Türklerin yarıya yakını (yüzde 46,3) statüko ve bölünmenin devamına kesin bir şekilde karşı olduklarını ifade ederken, beşte biri bunu tamamen desteklediklerini söylemiştir. Öte yandan, Türkiyeli göçmenlerin üçte biri statükonun devam etmesini çok olumlu bir senaryo olarak algılayarak, grubun di-

Şekil 32

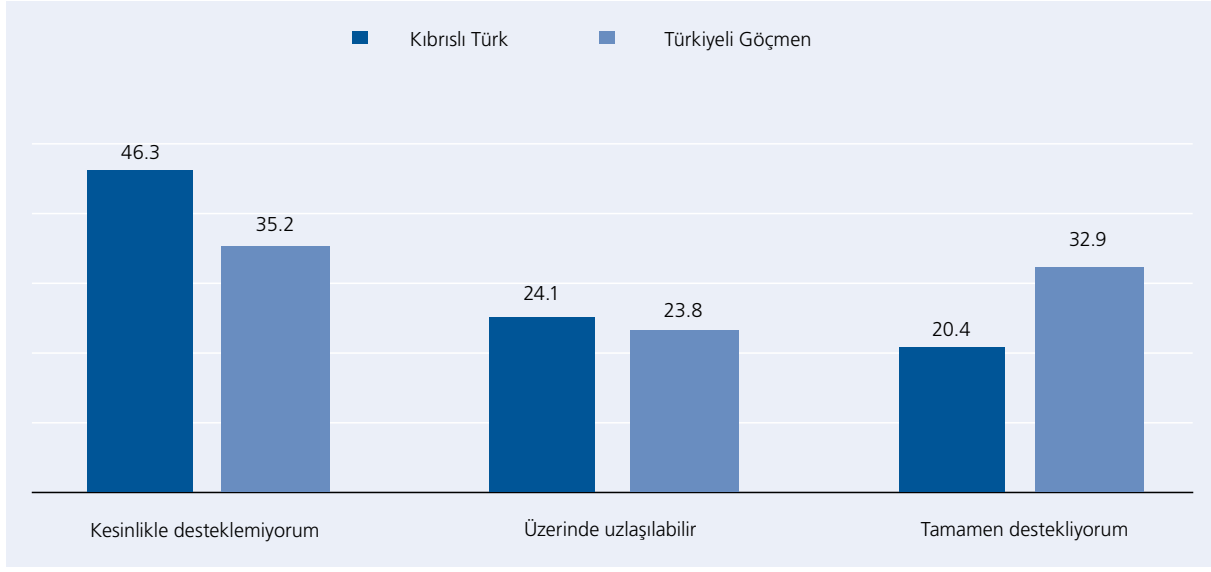
'Kıbrıs adasının bölünmüş olması beni rahatsız eder.' Bu ifadeye ne derece katılırsınız?



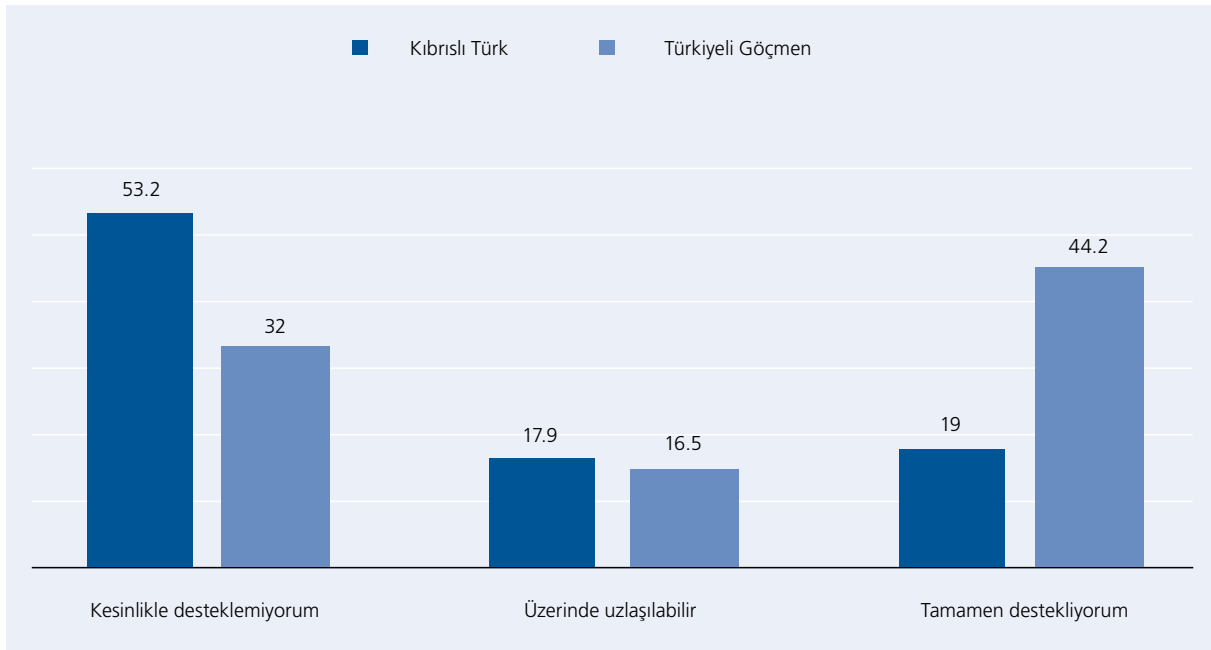
<sup>23</sup> Bu soru ve cevap kategorileri Kıbrıs 2015'ten (Cyprus 2015) uyarlanmıştır.



Şekil 33

**'Mevcut durumun devamı'. Bu ifadeye ne derece katılırsınız?**

Şekil 34

**'Türkiye'ye bağlanma'. Bu ifadeye ne derece katılırsınız?**

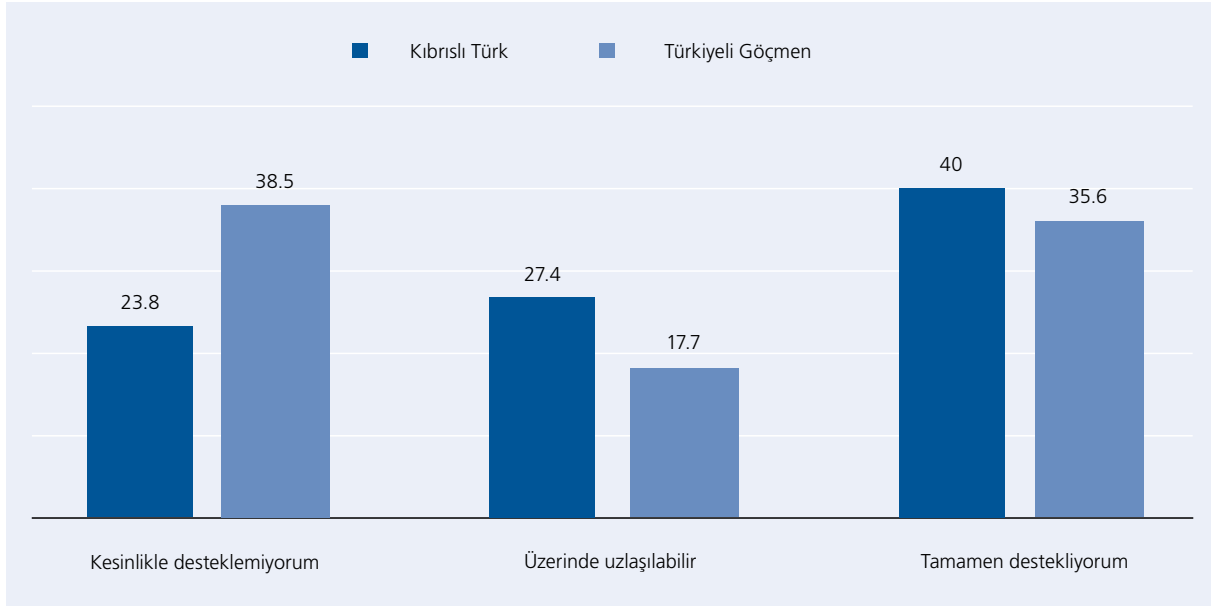
ğer bir üçte birlik kesimi bunun tam tersini düşündüğünü ifade etmiştir.

KKTC'nin Türkiye tarafından ilhak edilmesi olan ikinci olası senaryo, ele alınan beş model içerisinde en tartışmalı olanıdır. Bu, Kıbrıslı Türklerin çoğunluğu tarafından kesinlikle karşı çıkan bir senaryodur (yüzde 53,2). Bununla birlikte, bu grubun beşte biri bu modeli tamamen desteklediklerini söylemiştir. Türkiyeli göçmenlerin yüzde 44,2'si için ilhak tamamen desteklenebilecek tatminkâr bir seçenektir. Ancak, Türkiyeli göçmenler arasında da, neredeyse üçte bire varan bir oranda, bu seçeneğe kesinlikle karşı çıkan büyük bir grup vardır.

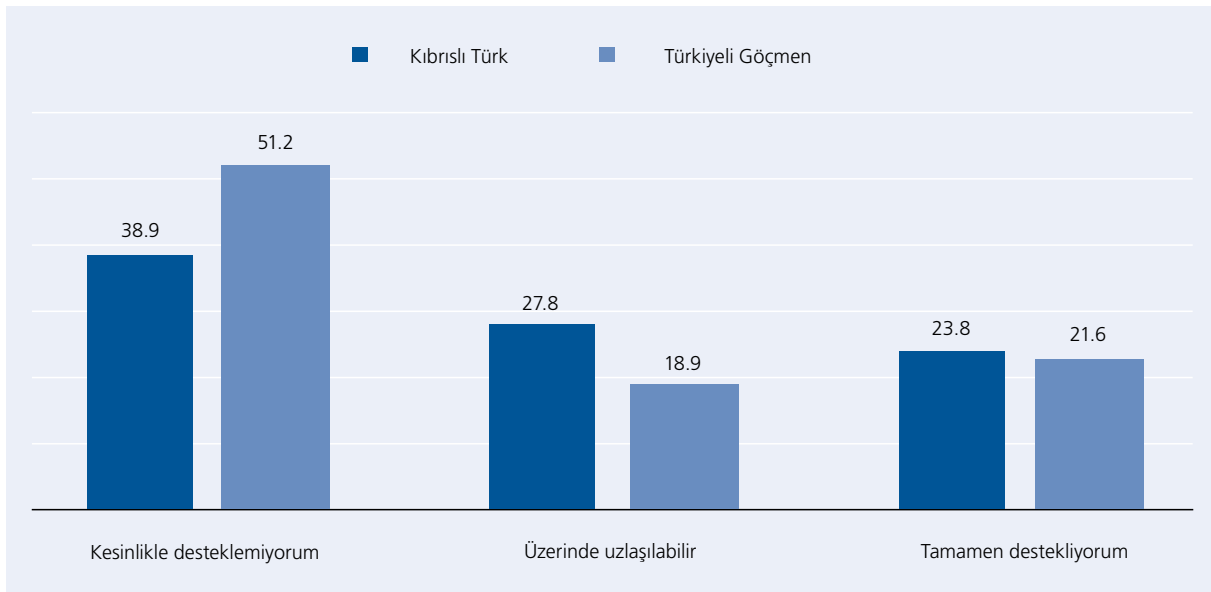
Genel olarak, KKTC'nin uluslararası alanda tanınacağı iki devletli çözüm, özellikle Kıbrıslı Türk sağı tarafından ideal çözüm olarak kabul edilmektedir. Bu nedenle, Kıbrıslı Türklerin yüzde 40'ının bu modeli tamamen desteklediğini görmek şaşırtıcı değildir. Burada ilginç olan, Türkiyeli göçmenlerin neredeyse yüzde 39'unun bu seçeneğe tamamen karşı çıkmış olmasıdır.

Daha da şaşırtıcı olan, Kıbrıs Cumhuriyeti çatısı altında üniter bir modelde yeniden birleşmenin, Kıbrıslı Türklerin, çok küçük de olsa bir çoğunluğu tarafından 'tatmin edici bir seçenek' ya da 'karşılıklı ödün verilerek üzerinde uzlaşılacak bir çözüm' olarak görülmesiydi. Normal şartlarda bu, politik

Şekil 35

**'İki devletli çözüm'. Bu ifadeye ne derece katılırsınız?**

Şekil 36

**'Kıbrıs Cumhuriyeti çatısı altında tek devletli çözüm'. Bu ifadeye ne derece katılırsınız?**

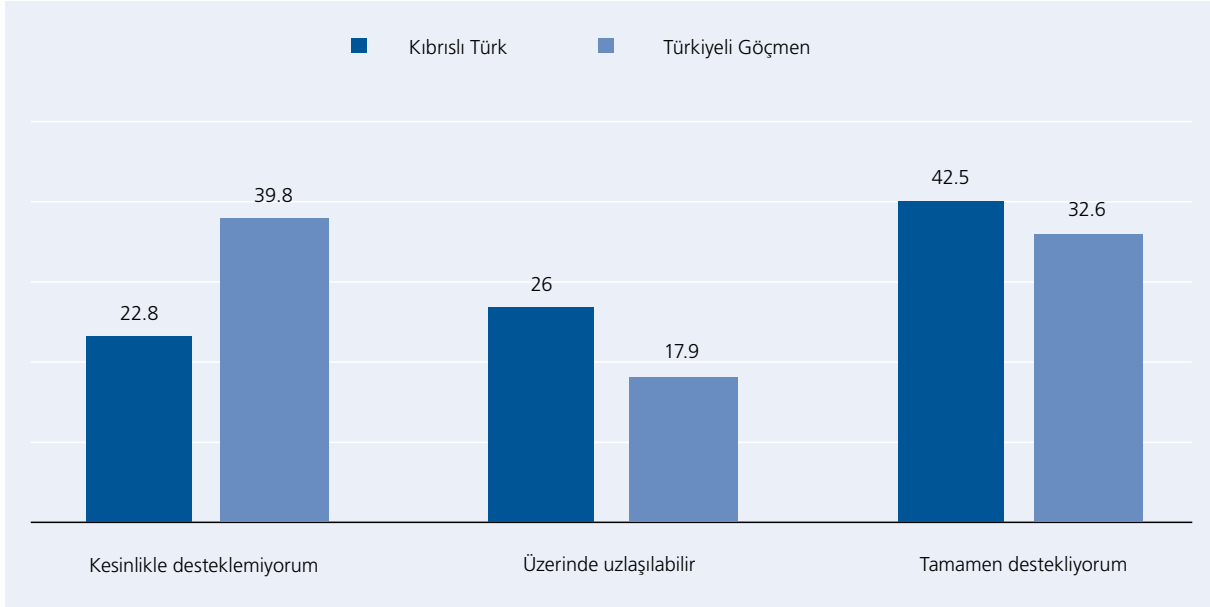
yelpazenin neresinde olursa olsun tüm politikacılar tarafından pek de savunulamayacak olan bir model olarak kabul edilmektedir.

Katılımcılara sunulan son çözüm modeli, iki toplumun liderleri tarafından Birleşmiş Milletler himayesinde uzun süredir müzakere edilen model olan siyasal eşitliğe dayalı, iki bölge-i-iki toplumlu federasyondur. Bu model, aynı zamanda, 2004 yılında gerçekleştirilen Annan Planı referandumunda Kıbrıslı Türklerin yüzde 65'i tarafından onaylanan çözüm modeliydi.

Kıbrıslı Türklerin yüzde 42,5'i bu modeli tamamen destekleyeceklerini söylerken, bir diğer yüzde 26'lık grup bunun bazı karşılıklı tavizlerle uzlaşılabilir bir çözüm olabileceğini ifade etmiştir. Anketi yanıtlayan Kıbrıslı Türklerin sadece yüzde 22,8'i federal bir çözüme tamamen karşı çıkmıştır. Göçmen grubunun cevaplarına baktığımızda, bu çözüm modeline tamamen karşı olan Türkiyeli göçmenlerin oranı yüzde 39,8'e ulaşırken, federal bir modelden yana olanlar katılımcıların yaklaşık üçte birini oluşturmaktadır.

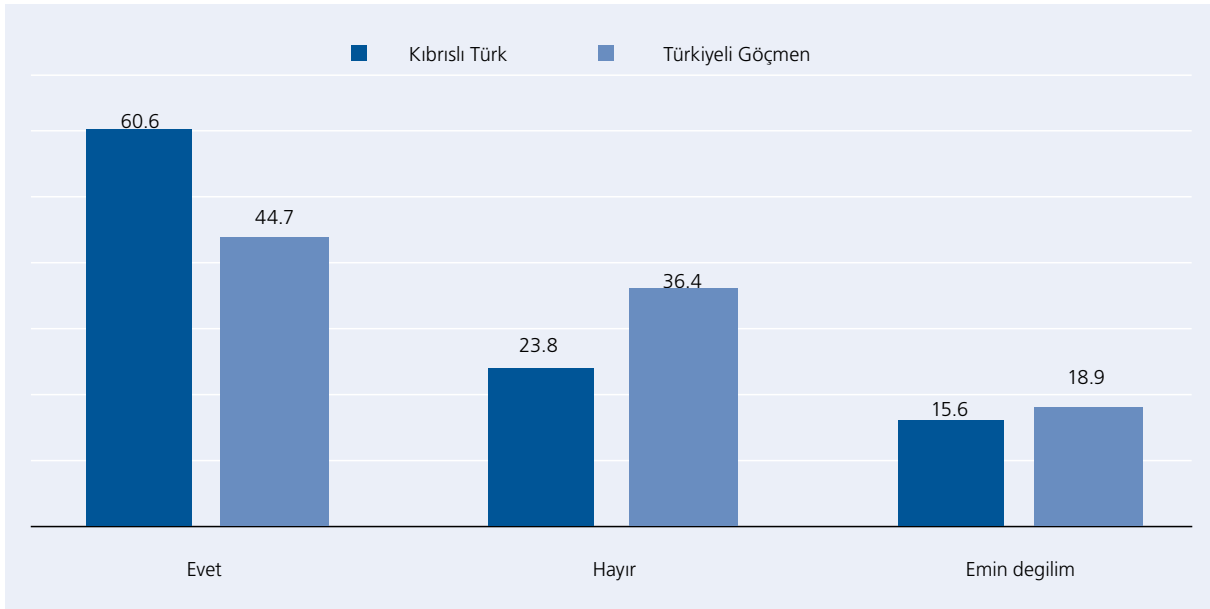
Şekil 37

'Siyasi eşitliğe dayalı, iki bölgeyi, iki toplumlu federasyon'. Bu ifadeye ne derece katılırsınız?



Şekil 38

Kıbrıslı Türk ve Kıbrıslı Rum liderlerin üzerine anlaştığı ve 3 garantör ülkenin onayladığı, siyasal eşitliğe dayalı iki bölgeyi iki toplumlu bir çözüm anlaşmasının referandumla götürülmesi durumunda ne yönde oy kullanırdınız?

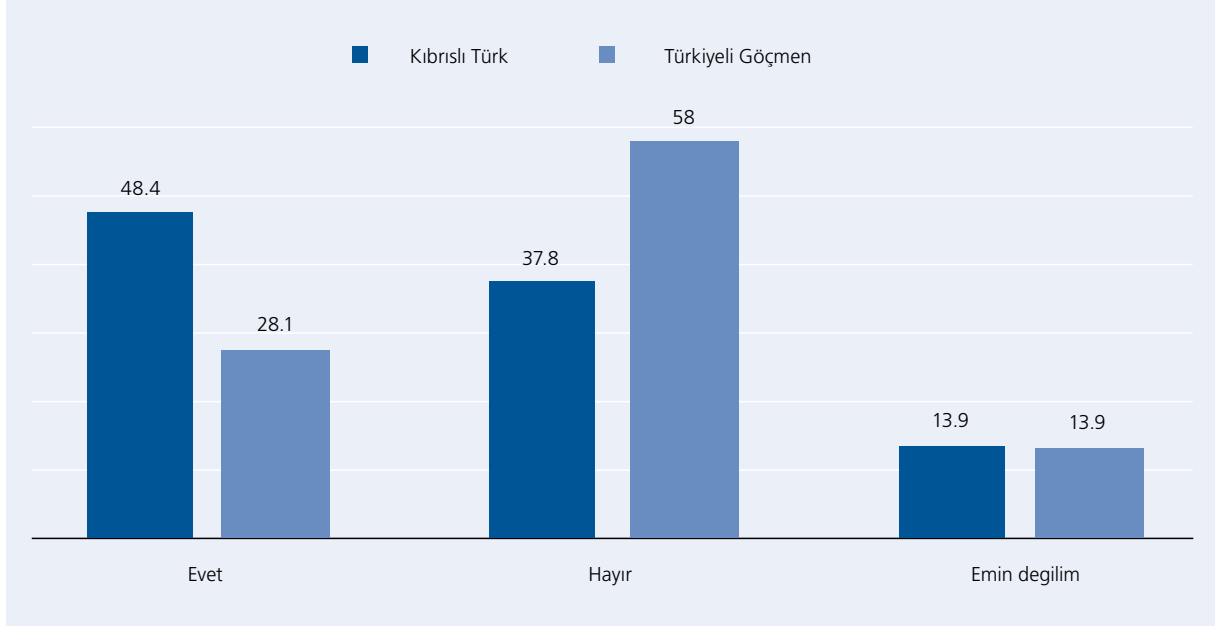


Soru farklı şekilde formüle edilip, katılımcılara, üç garantör devlet tarafından da desteklenen bir anlaşmaya varılıp, referandumla götürülmesi durumunda, nasıl oy kullanacakları sorulduğunda, Kıbrıslı Türk grubunun açık çoğunluğu lehte oy kullanacaklarını söylemiş; sadece dörtte biri 'hayır' oyu vereceğini ifade etmiştir. Göçmenlerden oluşan grupta 'evet' oyu vereceğini söyleyenlerin oranı 'hayır' oyu vereceğini söyleyenlerden daha fazla olsa da, iki grup arasındaki fark çok büyük değildir ve 'evet' oyu vereceğini söyleyenlerin oranı yüzde 50'nin altındadır.

Son olarak, katılımcılara Kıbrıs sorununun çözümünün ardından bir Kıbrıslı Rum komşusu olmasını isteyip istemedikleri sorulmuştur. Kıbrıslı Türklerin yaklaşık yarısı (yüzde 48,8) Kıbrıslı Rum bir komşu sahibi olma konusunda olumlu görüş bildirirken, Türkiyeli göçmenlerin çoğunluğu (yüzde 58) Kıbrıslı Rum komşu sahibi olma fikrine karşı çıkmıştır.

Şekil 39

**Peki, adanın birleşmesi durumunda Kıbrıslı Rum komşunuz olmasını ister misiniz?**



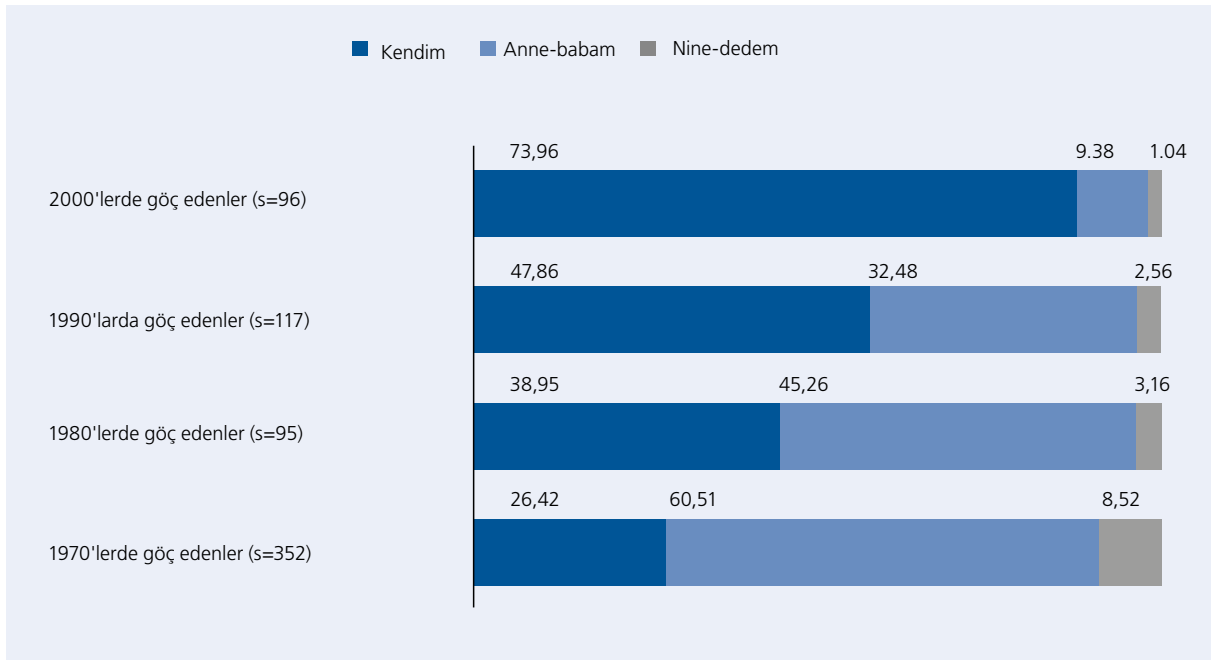
Genel olarak, Kıbrıs sorunuyla ilgili sorularda, göçmen grubun Kıbrıslı Türk gruba göre daha muhafazakâr cevaplar verme eğiliminde olduğu görülmektedir. Kıbrıslı Türkler, göçmen gruba kıyasla, statükodan daha fazla rahatsız olduklarını söylemiş, olası bir federal çözüme daha fazla destek beyan etmiş ve yeniden birleşme durumunda, bir Kıbrıslı Rum komşuya sahip olma fikrine daha sıcak baktığını ifade etmiştir.

## BÖLÜM 8 GÖÇMENLER ARASINDAKİ TUTUMLARIN DEĞİŞİMİ

Bu son bölümde, göçmen grubu içerisindeki farklılıklar üzerinde durulmaktadır. Türkiye'den Kıbrıs'ın kuzey kesimine göçmen akışının 1975'ten beri devam ediyor olması, adaya varış zamanının, katılımcıların algı ve tutumları üzerinde bir rol oynayıp oynamadığı konusunda bir incelemeyi ilginç kılmaktadır. Bu çerçevede, göçmen grubu, aileden adaya gelen ilk kişinin göç dönemine göre, dört alt gruba ayırmak mümkündür.

Ankete katılanların 352'si 1970'lerin sonuna kadar adaya yerleşen ilk göçmen dalgasının parçasıydı (Bu rakam 1970'lerde gelenleri ve bunların çocuk ve torunlarını içermektedir). Bu gruptaki katılımcıların yüzde 40,5'i kendilerini 'Kıbrıslı Türk' veya 'Kıbrıslı' olarak tanımlamıştır. İkinci Bölümde aktarılmış olduğu üzere, bu sayı tüm grup için yüzde 31,5'tir. Daha da çarpıcı olan, kendilerini 'Kıbrıslı Türk' veya 'Kıbrıslı' olarak tanımlayan katılımcıların sayısının 2000'lerde adaya gelen katı-

Şekil 40  
KKTC'ye ailenizden ilk kim göç etti?

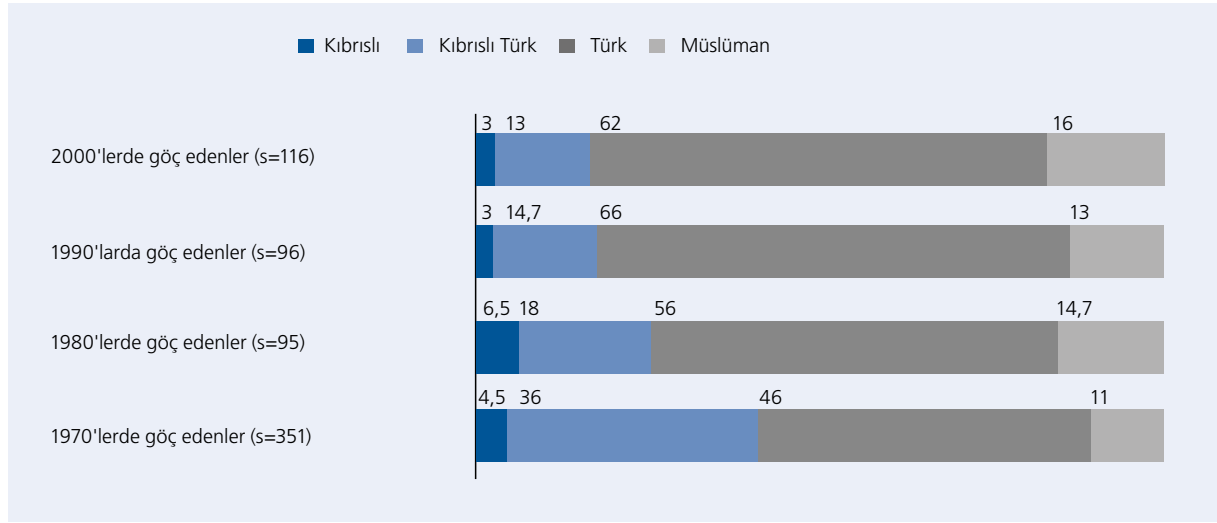


Ardından, bazı sorular seçilerek göçmen grubundaki grup içi farklılıkları görmek için çapraz tablolama yapılmıştır. Bazı sorularda, adaya geliş döneminin belirleyiciliğini gösteren net ilişkiler tespit edilmiştir; diğer sorulardaysa ilişki bu kadar belirgin değildir.

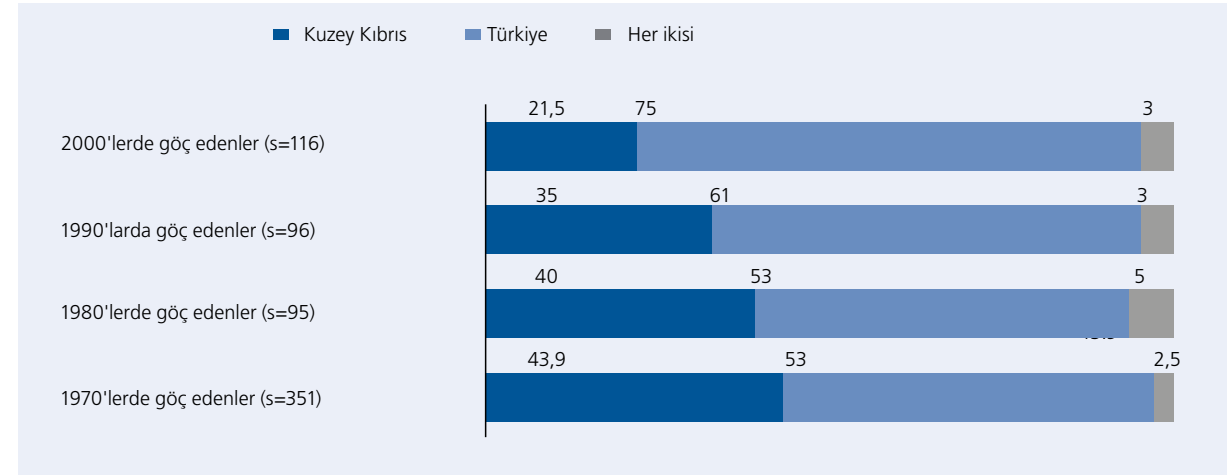
İlk olarak, bulgular göç dönemi ile Kıbrıs'la bağ oluşturma arasında bir ilişki olduğunu göstermektedir.

İlmler arasında yüzde 16'ya düşmüş olmasıdır. Bu bulgular, kendini 'Kıbrıslı' olarak tanımlama oranının ilk dalga göçmenlerde ve onların çocuk ve torunlarında, sonraki dönemlerde gelenlere göre nispeten daha yüksek olduğunu göstermektedir. Başka bir deyişle, ilk dalga göçmenlerin sonraki dalgalarda gelen göçmenlere göre (en azından subjektif kimlik açısından) daha iyi entegre oldukları söylenebilir.

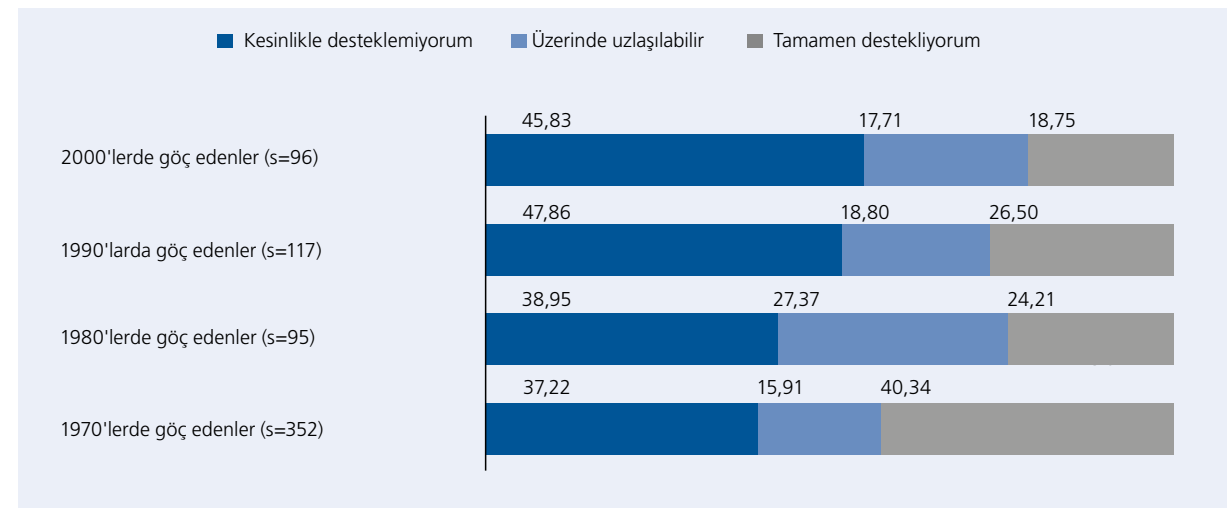
Şekil 41

**Türkiyeli göçmenlerin, adaya geliş dönemine göre kimlik algısı. (%)**

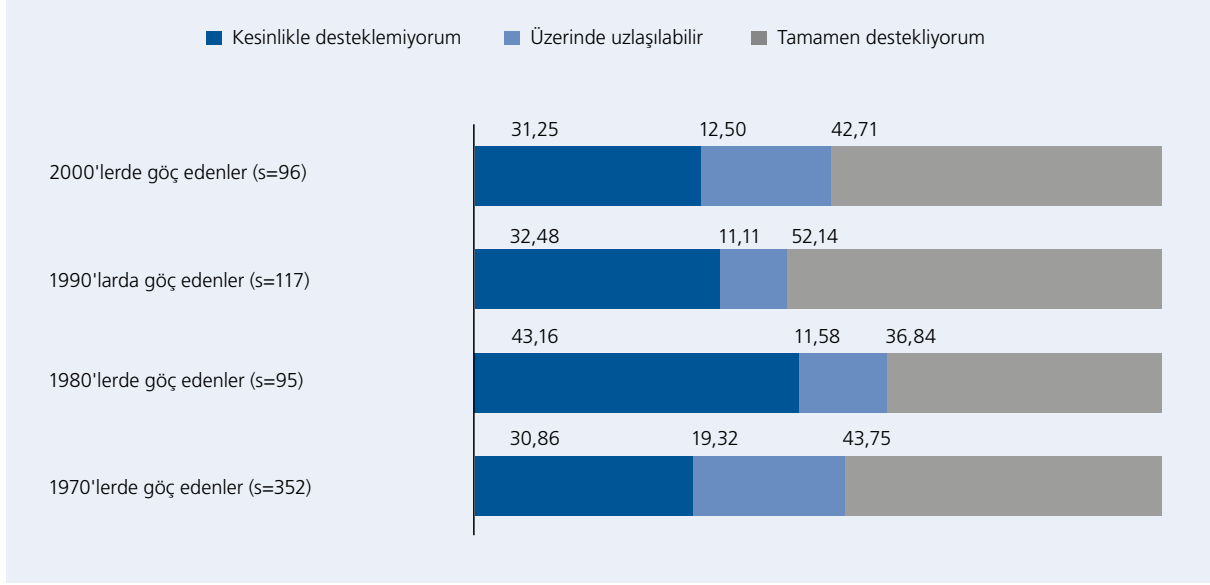
Şekil 42

**Türkiyeli göçmenlerin, adaya geliş dönemine göre vatan algısı. (%)**

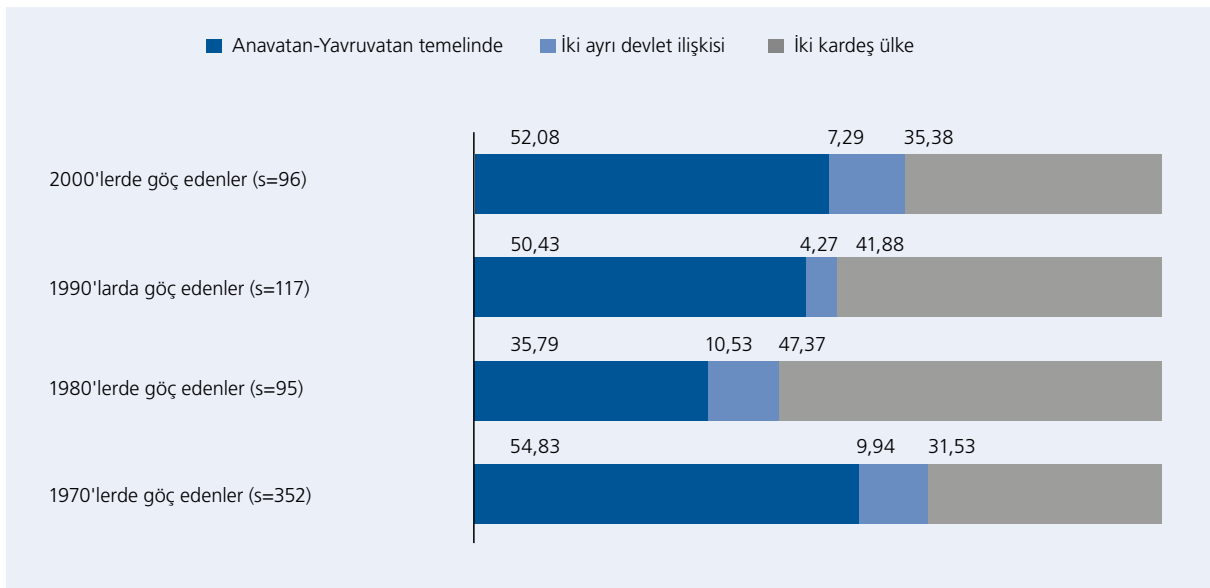
Şekil 43

**Türkiyeli göçmenler arasında iki bölgeyi, iki toplumlu siyasal eşitliğe dayalı bir federasyona yönelik destek. (%)**

Şekil 44  
Türkiyeli göçmenler arasında Türkiye'ye bağlanmaya yönelik destek. (%)



Şekil 45  
Sizce Türkiye ile KKTC arasındaki ilişkinin nasıl olması gerekir?



Kıbrıs'ı hem de Türkiye'yi vatanları olarak gördüklerini söylemiştir. 2000'li yıllarda gelenler arasında bu sayı dörtte bir düşmektedir.

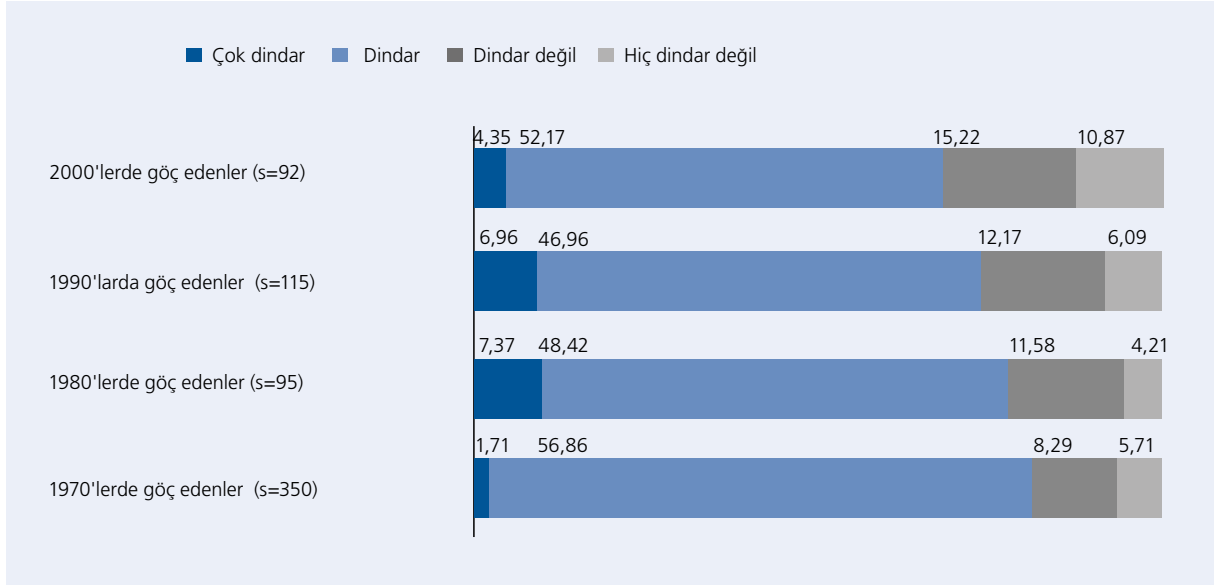
Göçmenlerin geliş dönemlerine göre vatan algısı incelendiğinde, kimlik algısına benzer bir resim ortaya çıkmaktadır. Daha önce gelenler arasında adayı vatanları olarak tanımlama eğiliminin daha yüksek olduğu görülmektedir. İlk dalga göçmenlerin neredeyse yarısı kuzey Kıbrıs'ı ya da hem kuzey Kıbrıs sorununun çözümü ile ilgili alternatif senaryolara gelince, federal bir çözümü en çok destekleyen alt grubun 1970'lerde gelen göçmenler olduğu görülebilir. Bu gruptaki açık çoğunluk (yüzde 56'nın üzerinde) ya bu modeli tamamen desteklediğini ya da uzlaşılabilir bir çözüm olarak gördüğünü ifade

etmiştir. 2000'lerde gelenler arasında bu sayı yüzde 36,5'e düşmektedir.

Ancak, biraz çelişkili bir şekilde, 1970'lerde gelenler ilhak seçeneğine de ciddi destek belirtmiştir.

Genel olarak, adaya geliş dönemi ile ilhak seçeneğine verilen destek arasındaki ilişkinin daha az belirgin olduğunu söylemek mümkündür. Aynı şey Türkiye ile ilişkiler hakkındaki görüşler için de söylenebilir. Ana-yavru ilişkisinden en fazla memnun olan alt grup 1970'lerde gelenlerken (yüzde 54,83), en az memnun olanlar ise (yüzde 35,79) 1980'lerde gelenlerdir.

Şekil 46

**Türkiyeli göçmenler arasında dindarlık.**

1970'lerde gelenler, diğer gruplara göre daha dindarken, 2000'lerde gelenler arasında dindar olmayan ve hiç dindar olmayanların oranı en yüksektir.

Bununla birlikte, daha fazla cami inşa edilmesine en güçlü destek, yine 2000'lerde gelenlerden oluşan alt gruptan gelmiştir.

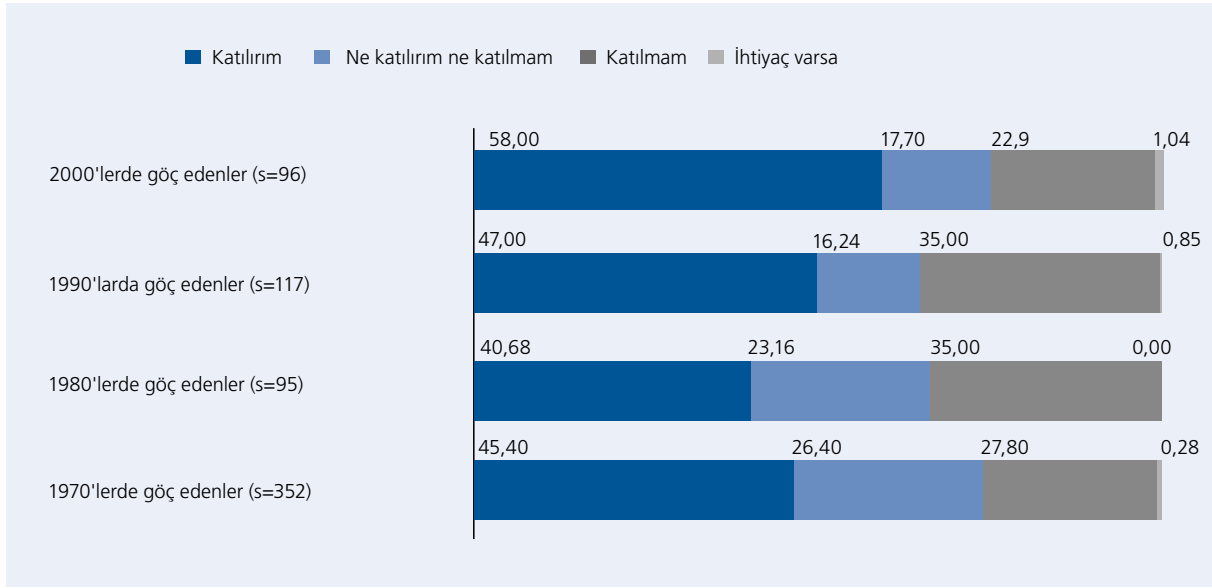
Son olarak, adaya geliş dönemi ile cinsiyet eşitliğine yönelik tutum arasında bir ilişki olup olmadığına bakılmıştır. Burada da, 1980'lerde ve 1970'lerde gelenlerin diğer iki gruptan biraz daha liberal olma eğiliminde olduğu söylenebilse de, net bir ilişki görmek mümkün olmamıştır.

Göçmenlerin geliş dönemine göre tutumlarındaki varyasyonlar analiz edildiğinde, tutarlı bir model ortaya çıkmamaktadır. Çapraz tablo analizi, adaya geliş döneminin, kimlik ve vatan algısında önemli bir rol oynadığını ve daha önce gelmiş olmanın göçmenlerin Kıbrıs ile özdeşleşme olasılığını artırdığını gösterse de, bu bölümde ele alınan diğer sorularda, söz konusu ilişkinin bu kadar belirgin olmadığı görülmektedir.



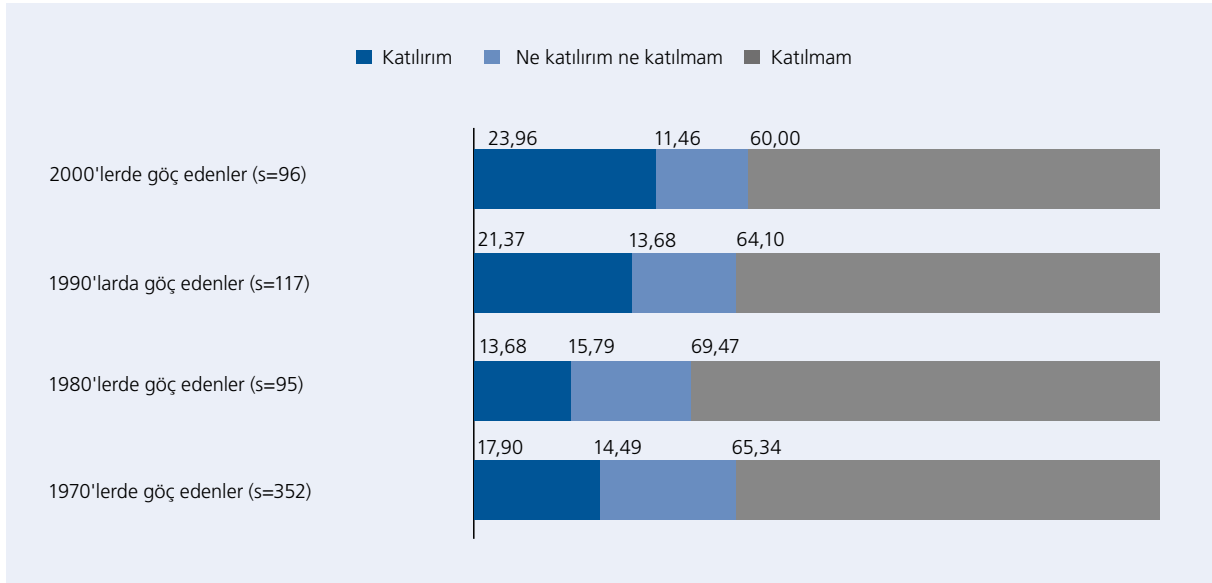
Şekil 47

Türkiyeli göçmenler arasında daha fazla cami yapılmasına yönelik destek.



Şekil 48

Türkiyeli göçmenler arasında 'Genelde erkekler kadınlardan daha iyi siyasi lider oluyorlar' ifadesine destek.



## SONUÇ

Bu çalışmanın amacı, anket sonuçları temelinde Kıbrıs'ın kuzey kesiminde siyaset ve toplumun farklı özelliklerini araştırmaktır. Rapor, Kıbrıslı Türkler ve Türkiyeli göçmenler arasındaki karmaşık ilişkiye odaklanmakta ve bu iki grubun çeşitli siyasi ve sosyal meselelere ilişkin tutumlarını açıklamaya çalışmaktadır. Her ne kadar bu ilişkiye odaklanmak yeni bir şey olmasa da, bildiğimiz kadarıyla, bu rapor, bu iki grubun siyasete, dine, Kıbrıs sorununa ve Türkiye ile ilişkilere karşı tutumlarını karşılaştırmak için nicel bir yaklaşım kullanan ilk çalışmadır.

Birçok bakımdan, bulgular, iki grup arasındaki belirgin bölünmeleri göstermekte ve bu iki grubun değer ve tutumlarındaki farklılıkların altını çizen önceki çalışmaları desteklemektedir. Birkaç örnek vermek gerekirse, göçmenler daha dindar ve milliyetçidir; Türk hükümetine karşı tutumları daha olumludur ve Kıbrıs sorununun çözümü konusunda daha farklı tercihlere sahiptir. KKTC nüfusunu iki alt gruba ayıran bu çalışma, Kıbrıslı Türklerin, örnekleme bölmeden inceleyen DDA çalışmalarının gösterdiğinden daha da laik bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir. Ayrıca, bu çalışma, Kıbrıs'taki Türkiyeli göçmenlerin, Türkiye'de yaşayanlara göre nispeten daha az dindar olduklarını ve toplumsal cinsiyet eşitliği bağlamında daha liberal olduklarını göstermektedir.

Aynı zamanda bu çalışma, cinsiyet eşitliği, yaşam memnuniyeti, kişilerarası güven ve toplumun gidişatına ilişkin görüşleri konusunda her iki grubun da benzer tutumlara sahip olduğunu göstermektedir.

Bu rapor, bir bütün olarak KKTC vatandaşlarının ve iki alt grubunun tutumlarına ayna tutmak suretiyle Kıbrıs Türk toplumunun mevcut durumu hakkında faydalı bilgiler sağlamayı amaçlamaktadır.

## EK ANKET FORMU



İyi günler. İsmim ....., Lipa Danışmanlık'tan geliyorum. Kuzey Kıbrıs'taki günlük yaşantı, siyasal değerler, siyasal kültür ve kimlik konusunda akademik amaçlı bir çalışma gerçekleştiriyoruz ve bu konuda fikir ve görüşlerinizi öğrenmek istiyoruz. Araştırma standartları düzenleyici bir meslek birliği olan ESOMAR kuralları gereğince görüşme boyunca elde edilecek tüm bilgiler kişisel amaçlı olarak üçüncü şahıslarla paylaşılmayacak, gizli tutulacaktır. Ankete katıldığınız için şimdiden teşekkürler!

ANKETÖR UYARI: ANKETE BAŞLAMADAN HERKESE SORULACAK: KKTC vatandaşlığınız var mı? (Görüşülen kişi kesinlikle KKTC VATANDAŞI ve 18 yaş ve üzerinde olacak!)

EVET ise ankete devam et!	HAYIR ise anketi sonlandır!! Vatandaşlığı olmayan kişiler ile yapılan tüm anketler İPTAL edilecektir.
---------------------------	---

**T1.Görüşülen kişi –Uyruk: KKTC vatandaşlığı dışında hangi vatandaşlıklara sahipsiniz?  
ANKETÖR: Birden fazla cevap olabilir.**

TC	1	Kıbrıs Cumhuriyeti (Güney Kıbrıs)	2	Diğer (belirtiniz): →	
----	---	-----------------------------------	---	-----------------------	--

**T2.Doğum yeri (ülke ve şehir olarak)**

	Anne / baba doğum yeri					Doğduğu şehir (elde not edilecek): ↓
	Kıbrıs (Kuzey Kıbrıs)	Kıbrıs (Güney Kıbrıs göçmeni)	Türkiye	İngiltere	Diğer	
*Görüşülen kişi	1	2	3	4	5	
Görüşülen kişi -Anne	1	2	3	4	5	
Görüşülen kişi -Baba	1	2	3	4	5	
Görüşülen kişi -Eşi	1	2	3	4	5	

**T4. KKTC'ye göç edilen yıl (Lütfen belirtiniz) ..... yılı (ÖNEMLİ)**

**DEMOGRAFI**

**D1-Görüşülen kişi -Cinsiyet**

Kadın	1	Erkek	2
-------	---	-------	---

**D2- En son bitirdiği eğitim kurumu**

	Okur yazar değil	Okuryazar-ilkokul	Ortaokul	Lise	Üniversite	Yüksek lisans
Görüşülen kişi	1	2	3	4	5	6
Görüşülen kişinin annesi	1	2	3	4	5	6
Görüşülen kişinin babası	1	2	3	4	5	6

**D3- Görüşülen kişi -Yaş..... (elde not edilecek)**

**D4- Görüşülen kişi – Yaşadığı İlçe / Bölge**

Lefkoşa	Gazimağusa	Girne	Güzelyurt	İskele	Lefke
1	2	3	4	5	6

## ANKET SORULARI

**Kendinizi öncelikli olarak nasıl tanımlarsınız? Tek cevap.**

Kıbrıslı	Kıbrıslı Türk	Türk	Müslüman	Avrupalı	Diğer (belirtiniz): ↓
1	2	3	4	5	

**Vatanınız olarak nereyi tanımlarsınız? Tek cevap.**

Kuzey Kıbrıs	1	Kıbrıs	2	Türkiye	3	Diğer (nereye ait olduğunu belirtiniz): →	
--------------	---	--------	---	---------	---	---	--

**Aşağıdaki ifadelere ne derece katılırsınız? Tek cevap.**

	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne katılıyorum, ne de katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Kendimi KKTC'ye ait hissediyorum.	1	2	3	4	5

**Türkiyeli Göçmenleri nasıl tanımlarsınız? (Kıbrıslı Türklere sorulacak)**

**Kıbrıslı Türkleri nasıl tanımlarsınız? (Türkiyeli göçmenlere sorulacak)**

Güvenilir	Dost Canlısı	Tehlikeli	Farklı	Nankör
1	2	3	4	5

**Kıbrıslı Türkler ile Türkiyeli Göçmenler arasındaki ilişkiyi genel olarak nasıl tanımlarsınız?**

Çok kötü	Kötü	Orta	İyi	Çok iyi
1	2	3	4	5

**Herhangi bir dine mensup musunuz?**

Evet	1	Hayır	2
------	---	-------	---

**(Evet, ise) Mezhebiniz nedir?**

Müslüman (Sünni mezhebi)	1	Müslüman (Alevi)	2	Diğer (Hangi din belirtiniz): →	
--------------------------	---	------------------	---	---------------------------------	--

**Camiye gidip gitmediğinize bakmaksızın, siz kendinizi dindar bir kişi olarak görüyor musunuz?**

Çok dindar	Dindar	Ne dindar ne değil	Dindar değil	Hiç dindar değil
1	2	3	4	5

**Cenazeler dışında, camiye ne sıklıkla gidersiniz?**

Her gün	Haftada bir veya birkaç kez	Ayda bir veya birkaç kez	Cuma namazlarına	Bayram namazlarına	Ramazan ayında	Hiçbir zaman
1	2	3	4	5	6	7

**KKTC'ye daha fazla cami inşa edilmesini destekliyor musunuz?**

Kesinlikle destekliyorum	Destekliyorum	Ne destekliyorum ne desteklemiyorum	Desteklemiyorum	Kesinlikle desteklemiyorum
1	2	3	4	5

**KKTC'de daha fazla ilahiyat koleji açılmasını destekliyor musunuz?**

Kesinlikle destekliyorum	Destekliyorum	Ne destekliyorum ne desteklemiyorum	Desteklemiyorum	Kesinlikle desteklemiyorum
1	2	3	4	5

**Sizce demokrasi ile idare edilen bir ülkede yaşamak ne kadar önemlidir?**

Hiç önemli değil -1	2	3	4	5	6	7	8	9	Çok önemli -10
---------------------	---	---	---	---	---	---	---	---	----------------

**Şimdi size bazı siyasal sistemler sayacağım. Her birinin bu ülkeyi yönetmek açısından ne kadar iyi olduğunu söyler misiniz?**

	Çok iyi	İyi	Ne iyi ne kötü	Kötü	Çok Kötü
Meclisle, seçimlerle uğraşmak zorunda kalmayan güçlü bir lidere sahip olmak	1	2	3	4	5
Seçilmiş hükümet yerine uzmanların (teknokratların), ülke için en iyi olduğuna inandıkları şeyleri yapmaları	1	2	3	4	5
Askeri idare	1	2	3	4	5
Din adamlarının ve dini kuralların etkili olduğu bir idare	1	2	3	4	5
Demokratik bir siyasal yönetim	1	2	3	4	5

**Sizce bu ülke ne derece demokratik bir düzenle yönetiliyor?**

Hiç demokratik değil -1	2	3	4	5	6	7	8	9	Tamamıyla demokratik -10
-------------------------	---	---	---	---	---	---	---	---	--------------------------

**Genel olarak bugünlerde hayatınızdan ne kadar memnunsunuz?**

Hiç memnun değilim-1	2	3	4	5	6	7	8	9	Çok memnunum-10
----------------------	---	---	---	---	---	---	---	---	-----------------

**'Genelde erkekler kadınlardan daha iyi siyasi lider olurlar'. Bu ifadeye ne derece katılırsınız?**

Kesinlikle katılmam	Katılmam	Ne katılıyorum ne katılmam	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
1	2	3	4	5

**Sizce genelde insanlara güvenilebilir mi yoksa insanlarla ilişkilerde çok dikkatli mi olunmalı?**

İnsanların çoğuna güvenilebilir	1	İnsanlara güven konusunda dikkatli olunmalı	2	FY/CY	77
---------------------------------	---	---	---	-------	----

**Aşağıdaki ifadelere ne derece katılırsınız? ANKETÖR: Her satıra tek cevap.**

	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne katılıyorum, ne katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1. KKTC vatandaşı olmaktan gurur duyuyorum	1	2	3	4	5
2. KKTC'nin mevcut siyasal sisteminden gurur duyuyorum	1	2	3	4	5

**Bu günlerde toplumumuzda işlerin doğru yönde mi yoksa yanlış yönde mi gittiğini düşünüyorsunuz?**

Doğru yönde	1	Yanlış yönde	2	Bilmiyorum	3
-------------	---	--------------	---	------------	---

**Aşağıdaki ifadelere ne derece katılırsınız? ANKETÖR: Her satıra tek cevap.**

	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne katılıyorum, ne katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
3. KKTC siyasetinde aktifim	1	2	3	4	5
4. KKTC siyaseti ile ilgili günlük haberleri takip ediyorum	1	2	3	4	5
5. Türkiye siyaseti ile ilgili gündelik haberleri takip ediyorum	1	2	3	4	5

**Aşağıdaki kurumlara olan güveninizi belirtir misiniz?**

	Çok güveniyorum	Güveniyorum	Ne güvenirim, ne güvenmem	Güvenmiyorum	Hiç güvenmiyorum	FY/CY
6. KKTC Hükümeti	1	2	3	4	5	77
7. Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti	1	2	3	4	5	77

**Hangisini lideriniz olarak görüyorsunuz?**

KKTC Cumhurbaşkanı	1	TC Cumhurbaşkanı	2	Her ikisini de	3	Hiçbiri	4
--------------------	---	------------------	---	----------------	---	---------	---

**Siyasi konularda insanlar 'sol'dan ve 'sağ'dan bahsederler. Bu ölçekte kendi görüşlerinizi nereye koyarsınız?**

Sol - 1	2	3	4	5	6	7	8	9	10 -Sağ
---------	---	---	---	---	---	---	---	---	---------

**Sizce Türkiye ile KKTC arasındaki ilişkinin nasıl olması gerekir?**

Anavatan-Yavru vatan temelinde	1	İki ayrı devlet ilişkisi	2	İki kardeş ülke	3	FY/CY	77
--------------------------------	---	--------------------------	---	-----------------	---	-------	----

**Aşağıdaki ifadelere ne derece katılırsınız? ANKETÖR: Her satıra tek cevap.**

	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne katılıyorum ne katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
8. Türkiye'nin KKTC'nin iç işlerine çok fazla müdahale ettiğini düşünüyorum.	1	2	3	4	5
9. Türkiye'nin KKTC'ye yönelik politikalarından memnunum.	1	2	3	4	5

**'Kıbrıs adasının bölünmüş olması beni rahatsız eder.' Bu ifadeye ne derece katılırsınız?**

Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Ne katılıyorum ne katılmıyorum	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
1	2	3	4	5

**Aşağıdaki Kıbrıs sorunu ile ilgili olası çözüm seçeneklerinden her biri hakkındaki düşüncenizi öğrenebilir miyiz? ANKETÖR: HER SATIRA TEK CEVAP**

	Böyle bir çözüm seçeneğini kesinlikle desteklemiyorum	Karşılıklı ödün vererek üzerinde uzlaşılabilir	Tatminkâr bir çözüm seçeneği/tamamen destekliyorum	Fikir yok/ Cevap yok
10. Mevcut durumun devamı	1	2	3	77
11. Türkiye'ye bağlanma	1	2	3	77
12. İki devletli çözüm	1	2	3	77
13. Kıbrıs Cumhuriyeti çatısı altında tek devletli çözüm	1	2	3	77
14. Siyasi eşitliğe dayalı, iki bölge, iki toplumlu federasyon	1	2	3	77

**Kıbrıslı Türk ve Kıbrıslı Rum liderlerin üzerine anlaştığı ve 3 garantör ülkenin onayladığı, siyasi eşitliğe dayalı iki bölge, iki toplumlu bir çözüm anlaşmasının referanduma götürülmesi durumunda ne yönde oy kullanırdınız?**

Evet	Hayır	Emin değilim
1	2	3

**Peki, adanın birleşmesi durumunda Kıbrıslı Rum komşunuz olmasını ister misiniz?**

Evet	1	Hayır	2	Emin değilim	3

Anketimize vakit ayırıp katıldığınız için çok teşekkür ederim.

## REFERANSLAR

- Ahval** (2018) 'Imposing Turkey-funded mosque in north Cyprus raising eyebrows', *Ahval*, 11 Ağustos. <https://ahvalnews.com/northern-cyprus/imposing-turkey-funded-mosque-north-cyprus-raising-eyebrows>.
- Akçalı, E.** (2007) 'The 'Other' Cypriots and Their Cyprus Questions', *The Cyprus Review*, 19(2): 57-82.
- Akçalı, E.** (2011) 'Getting Real on Fluctuating National Identities: Insights from Northern Cyprus', *Antipode*, 43(5): 1725-1747.
- Almond, G. A. ve Verba, S.** (1963) *The civic culture: Political attitudes in five western democracies* [Sivil Kültür: Beş Batı Demokrasisinde Siyasal Tutum]. Princeton: Princeton University Press.
- Arikli, E.** (2015, Haziran 28) 'Buraya dönmeye değil, ölmeye geldik...', *Kıbrıs Manşet*. <https://www.kibrismanset.com/buraya-donmeye-degil-olmeye-geldik-makale.885.html>.
- Asmussen, J.** (2015) 'Escaping the Tyranny of History' [Tarihin Tiranlığından Kaçmak], Ker-Lindsay, J. (der.) *Resolving Cyprus: New Approaches to Conflict Resolution* [Kıbrıs'ı Çözmek: Çatışma Çözümüne Yeni bir Yaklaşım] (pp.31-38). London: I.B. Tauris.
- Bryant, R.** (2004) *Imagining the Modern: The Cultures of Nationalism in Cyprus*. I.B. Tauris: London.
- CMIRS** (2012) *Kıbrıs'ın Kuzeyinde Demokrasi Algısı*, N: Göç, Kimlik ve Haklar Çalışmaları Merkezi [The Center for Migration, Identity and Rights Studies].
- Cyprus 2015** (2009) *Investigating the Future – An in-depth study of Public Opinion in Cyprus*. [https://www.scoreforpeace.org/files/publication/pub\\_file/PRE\\_Cyprus13\\_InvestigatingTheFuture\\_20190115.pdf](https://www.scoreforpeace.org/files/publication/pub_file/PRE_Cyprus13_InvestigatingTheFuture_20190115.pdf)
- Dahl, R. A.** (1998). *On Democracy* [Demokrasi Üzerine]. New Haven: Yale University Press.
- Dayıoğlu, A. and Köprülü, N.** (2019) 'Turkey's new identity revisited and its Islamist reflections in North Cyprus' [Türkiye'nin yeni kimliğinin yeniden değerlendirilmesi ve Kuzey Kıbrıs'a İslami Yansımaları], *Southeast European and Black Studies*, DOI: 10.1080/14683857.2019.1692443.
- Gürel, A. ve Özersay, K.** (2006) 'Cyprus and the Politics of Property' [Kıbrıs ve Mülkiyet Politikaları], *Mediterranean Politics*, 11(3): pp.349-369.
- Economist Intelligence Unit** (2018) 'The Economist Intelligence Unit's index of democracy', *The Economist*. <https://www.eiu.com/topic/democracy-index>.
- Hatay, M.** (2005) Beyond Numbers: An Inquiry into the Political Integration of the Turkish 'Settlers' in Northern Cyprus [Sayıların Ötesinde: Türkiyeli Yerleşiklerin Kuzey Kıbrıs'ta Siyasal Entegrasyonlarına Bir Bakış], PRIO Report, 4. Oslo/Nicosia: PRIO Cyprus Centre.
- Hatay, M.** (2007) Is the Turkish Cypriot population shrinking? AN Overview of the Ethno-demography in Cyprus in the Light of Preliminary Results of The Turkish Cypriot 2006 Census [Kıbrıs Türk Toplumunu Azalıyor mu? Kıbrıs Türk 2006 Nüfus Sayımının Ön Sonuçları Işığında Kıbrıs'taki Etno-demografiye Genel Bakış], PRIO Cyprus Centre Report, 2. Nicosia: PRIO Cyprus Centre.
- Inglehart, R. ve Welzel, C.** (2003) 'Political culture and democracy: Analyzing cross-level linkages' [Siyasal kültür ve demokrasi: Çapraz seviyeli bağlantıların analizi], *Comparative Politics*, 36(1), pp. 61-79.
- Jensehaugen, H.** (2017) "'Filling the void": Turkish settlement in Northern Cyprus, 1974-1980' [Boşluğu doldurmak: Kuzey Kıbrıs'taki Türk yerleşimi, 1974-1980], *Settler Colonial Studies*, 7(3), pp. 354-371.
- Kızılyürek, N.** (2011) *Milliyetçilik Kısacasında Kıbrıs*, 4. Baskı. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Kolsto, D. P.** (2016) *Strategies of Symbolic Nation-building in South Eastern Europe* [Güney Doğu Avrupa'da Sembolik Ulus İnşası Stratejileri]. London: Routledge.
- Kurtuluş, H. ve Purkis, S.** (2014) *Kuzey Kıbrıs'ta Türkiyeli Göçmenler*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Loizides, N.** (2015) 'Settlers, Mobilization, and Displacement in Cyprus: Antinomies of Ethnic Conflict and Immigration Politics' [Kıbrıs'ta Yerleşimciler, Seferberlik ve Yerinden Edilme: Etnik Çatışma ve Göç Politikalarının Antinomileri], Haklai, O. ve Loizides, N. (der.) *Settlers in Contested Lands: Territorial Disputes and Ethnic Conflicts [İhtilafli Topraklarda Yerleşimciler: Bölgesel Anlaşmazlıklar ve Etnik Çatışmalar]* (pp.168-191). Stanford: Stanford University Press.
- Morvaridi, B.** (1993) 'Demographic Change, Resettlement and Resource Use' [Demografik Değişim, Yeniden Yerleşim ve Kaynak Kullanımı], Dodd, C. (der.) *The Political Social and Economic Development of Northern Cyprus* [Kuzey Kıbrıs'ın Siyasal Sosyal ve Ekonomik Gelişimi]. Cambridge: The Eothen Press.
- Navaro-Yashin, Y.** (2006) 'De-ethnicizing the Ethnography of Cyprus: Political and Social Conflict Between Kıbrıslı Türk and Settlers from Turkey' [Kıbrıs Etnografyasının Etniksizleştirilmesi: Kıbrıslı Türkler ve Türkiyeli Yerleşimciler Arasındaki Siyasal ve Sosyal Çatışma], Papadakis, Y., Peristianis, N. ve Welz, G. (der.) *Divided Cyprus: Modernity, History and an Island in Conflict* [Bölünmüş Kıbrıs: Modernite, Tarih ve Çatışma İçinde bir Ada] (pp.84-99). Bloomington: Indiana University Press.
- Navaro-Yashin, Y.** (2012) *The Make-Believe Space: Affective Geography in a Postwar Polity* [Yap-İnanın Alanı: Savaş Sonrası Bir Devlette Duyuşsal Coğrafya]. Durham: Duke University Press.
- Özekmekçi, M. İ.** (2012) *KKTC'de Türkiyeli Göçmenlerin Siyasal Entegrasyon Sorunları (1974-2002)*. Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi.
- Pollis, A.** (1996) 'The social construction of ethnicity and nationality: The case of Cyprus' [Etnisite ve milliyetin sosyal inşası: Kıbrıs örneği], *Nationalism and Ethnic Politics*, 2(1), pp.67-90.
- Ramm, C.** (2006) 'Assessing Transnational Re-negotiation in the Post-1974 Turkish Cypriot Community: "Cyprus Donkeys", "Black Beards" and the "EU Carrot"' [1974 Sonrası Kıbrıs Türk Toplumunda Transnasyonal Yeniden Müzakerenin Değerlendirilmesi: "Kıbrıs Eşekleri", "Kara Sakallar" ve "AB Havucu"], *Southeast European and Black Sea Studies*, 6(4), pp. 523-542.
- Smith, H.** (2018, Ocak 6) "'We're not Muslim Enough" Fear Kıbrıslı Türk as poll looms", *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/world/2018/jan/06/were-not-muslim-enough-fear-turkish-cypriots-as-poll-looms>.
- Sonan, S.** (2014) 'In the Grip of Political Clientelism: The Post-1974 Turkish Cypriot Politics and the Politico-Economic Foundations of Pro-Taksim Consensus' [Siyasal Kayırmacılık Kısacasında: 1974 Sonrası Kıbrıs Türk Siyaseti ve Taksimci Siyasal-Ekonomik Uzlaşmanın Temelleri], Doktora Tezi, University of Duisburg-Essen. [https://duepublico2.uni-due.de/receive/duepublico\\_mods\\_00034163/](https://duepublico2.uni-due.de/receive/duepublico_mods_00034163/)
- Vural, Y., Ekenoğlu, B. ve Sonan, S.** (2015) 'Politically Motivated Migration: The Case of Turkish Migration to Northern Cyprus' [Siyasal Motive Edilmiş Göç: Kuzey Kıbrıs'a Türk Göçü Örneği], Şeker, G., Tilbe, A., Okmen, M., Yazgan, P., Utku, D. E. ve Sirkeci, I. (der.) *Turkish Migration Conference 2015 Selected Proceedings* (pp.83-97). London: Turkish Migration Series Transnational Press London.
- Vural, Y. and Rüstemli, A.** (2006) 'Identity Fluctuations in the Turkish Cypriot Community' [Kıbrıs Türk Toplumunda Kimlik Dalgalanmaları], *Mediterranean Politics*, 11(3), pp.329-348.
- Vural, Y., Sonan, S. ve Michael, M. S.** (2018) 'The Turkish Cypriot dilemma: between Ankara and Lefkosa' [Kıbrıs Türk ikilemi: Ankara ve Lefkoşa arasında], Michaelis, M. ve Vural, Y. (der.) *Cyprus and the Roadmap for Peace* [Kıbrıs ve Barış İçin Yol Haritası]. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, pp. 79-99.
- Weise, Z.** (2018, Şubat 10) "Kıbrıslı Türk fear being part of Erdoğan's 'pious generation'", *Politico*. <https://www.politico.eu/article/turkish-cypriots-fear-recep-tayyip-erdogan-pious-generation-islam-mosque/>
- Welzel, C.** (2013) *Freedom rising: Human Empowerment and the Quest for Emancipation* [Özgürlük Yükseliyor: İnsanı Güçlendirme ve Kurtuluş Arayışı]. New York: Cambridge University Press.
- World Values Survey** (2012) Official Questionnaire Wave 6. <http://www.worldvaluessurvey.org/WVSDocumentationWV6.jsp>.
- Yeşilada, B.** (2009) 'İslam and the Kıbrıslı Türk' [İslam ve Kıbrıslı Türkler], *Social Compass*, 56(1); pp.46-59.

## BIYOGRAFI NOTU

**Yazarlar hakkında**

Doç. Dr. Sertaç Sonan, Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümünde çalışmaktadır ve aynı üniversitenin 'Kıbrıs ve Akdeniz Çalışmaları Merkezi'nin direktörüdür. Sonan'ın ilgi alanları arasında siyasal kliyentalizm, yolsuzluk, Kıbrıs sorunu, Kıbrıs Türk siyaseti ve ekonomisi yer almaktadır. Bugüne kadar, Friedrich-Ebert-Vakfı için çeşitli raporlar yazmış olan Sonan, 2014 yılından beridir Friedrich-Ebert-Vakfı Kıbrıs Ofisi'nin aylık bülteninin Kıbrıslı Türklerle ilgili kısmını yazmakta ve Kıbrıs sorunu bölümüne katkıda bulunmaktadır.

Ebru Küçükşener, 'Kıbrıs ve Akdeniz Çalışmaları Merkezi'nde araştırma görevlisi olarak çalıştığı, Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi Uluslararası İlişkiler bölümünde Doktora adaydır. Küçükşener, lisans (2012) ve yüksekisans (2014) derecelerinin aynı programdan aldı. Küçükşener, Mayıs 2017'den beri 'Siyasal Bilimler Topluluğu'nun yönetim kurulu üyesidir ve 2012 yılından beri de UKÜ'de araştırma görevlisidir. Küçükşener'in ilgi alanları arasında göç ve kimlik çalışmaları, siyasal kültür, Kıbrıs sorunu ve de fakto ülkeler yer almaktadır.

Enis Porat, Liverpool Üniversitesi Siyaset Bilimi bölümünde ve 'Kıbrıs ve Akdeniz Çalışmaları Merkezi'nde araştırma görevlisi olarak çalıştığı Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi Uluslararası İlişkiler bölümünde Doktora adaydır. Porat, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü'nden lisans (2015) ve University of Dublin, Trinity College İrk, Etnisite ve Çatışma bölümünden M.Phil (master) (2017) derecelerine sahiptir. Porat, 'Siyasal Bilimler Topluluğu'nun yönetim kurulu üyesidir ve Friedrich-Ebert-Vakfı Kıbrıs Ofisi'nin aylık bültenine katkıda bulunmaktadır. Porat'ın ilgi alanları arasında kimlik ve çatışma çalışmaları, göç çalışmaları, ve siyasal katılım yer almaktadır.

## KÜNYE

Friedrich Ebert Vakfı  
Kıbrıs Bürosu  
20 Stasandrou, Apt. 401 | 1060 Nicosia | Cyprus

Sorumlu Kişi:  
Hubert Faustmann | Direktör  
Telefon: +357 22 37 73 36  
E-mail: [office@fescyprus.org](mailto:office@fescyprus.org)  
[www.fescyprus.org](http://www.fescyprus.org)

Email:  
[office@fescyprus.org](mailto:office@fescyprus.org)

© Friedrich-Ebert-Stiftung (FES) 2019  
Tüm hakları saklıdır. Bu yayının hiçbir bölümü, telif hakkı sahibi/sahiplerinin yazılı izni olmaksızın yeniden üretilemez, bir bilgi erişim sistemine depolanamaz ya da elektronik, mekanik, fotokopi, kayıt ya da diğer yöntemlerle ya da biçimlerde kullanılamaz.





## KUZEY KIBRIS'TA SIYASET VE TOPLUM: BİR ANKET ÇALIŞMASI

Bu rapor, 2018 yılında yapılan bir anket çalışmasına dayanarak, Kıbrıs'ın kuzeyindeki siyaset ve toplumun çeşitli yönlerine ışık tutmayı amaçlamaktadır. Kıbrıs'la ilgili çalışmaların çoğu, Kıbrıs sorununa ve ülkedeki iki ana etnik topluluk olan Kıbrıslı Rumlar ve Kıbrıslı Türkler arasındaki bölünmeye odaklanmaktadır. Bunlardan farklı olarak, bu çalışma, bu toplumlardan birinin kendi içindeki bölünmenin farklı boyutlarını incelemekte ve yerli Kıbrıslı Türkler ile 1974'ten sonra adaya gelen ve vatandaş olan Türkiyeli göçmenler arasındaki karmaşık ilişkinin arkasındaki sebeplere odaklanmaktadır. Şimdiye kadar bu konuda yapılan çalışmaların çoğunda mülakat yöntemi

kullanılmıştır. Bildiğimiz kadarıyla, elinizdeki çalışma, iki grubun değerlerinin yanı sıra kimlik, siyaset, din, Kıbrıs sorunu ve Türkiye ile olan ilişkilere karşı tutumlarını karşılaştıran ilk anket çalışmasıdır ve bu anlamda ilgili literatüre katkı koymayı hedeflemektedir. Bulgular, birçok açıdan, iki grup arasında açık bir ayrışma olduğunu göstermekte ve bu anlamda, bu iki grubun değer ve tutumlarındaki farklılıklara işaret eden daha önceki çalışmalarla paralellik taşımaktadır. Birkaç örnek vermek gerekirse: Anket sonuçları göçmenlerin daha dindar ve milliyetçi olduklarını göstermektedir; bunun yanında, bu grubun, Türk hükümetine karşı tutumlarının daha olumlu olduğu ve Kıbrıs

sorununun çözümü konusunda farklı tercihlere sahip oldukları görülmektedir. Nüfusu iki alt gruba ayıran bu çalışma, yerli Kıbrıslı Türklerin, örnekleme iki alt gruba bölmeyen Dünya Değerler Araştırmasında ortaya konandan da daha seküler olduğunu göstermektedir. Ayrıca, bu çalışma Kıbrıs'taki Türkiyeli göçmenlerin Türkiye'dekilere göre nispeten daha az dindar ve toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda daha liberal bir yaklaşıma sahip olduklarını göstermektedir. Rapor, aynı zamanda, her iki grubun, toplumsal cinsiyet eşitliği, yaşamdan duyulan tatmin, bireylerarası güven ve toplumun gidişatına ilişkin görüşler konusunda benzerlikler gösterdiğini ortaya koymaktadır.